

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ:
«ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΣΕ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ, ΑΡΧΕΙΑ, ΜΟΥΣΕΙΑ»**

**ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΙΑΣ, ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

**DEPARTMENT OF ARCHIVAL, LIBRARY AND INFORMATION STUDIES
SCHOOL OF MANAGEMENT, ECONOMICS AND SOCIAL SCIENCES**

Διπλωματική Εργασία

**«ΒΙΒΛΙΑΚΑ ΚΑΙ ΑΡΧΕΙΑΚΑ ΤΕΚΜΗΡΙΑ ΩΣ ΕΚΘΕΣΙΑΚΑ ΜΟΥΣΕΙΑΚΑ
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ»**

Παναγιώτα Δεδετζή

(ΑΜ: 196682007)

Επιβλέπων

Καθηγητής Γιώργος Γιαννακόπουλος

Αθήνα, Φεβρουάριος 2022

UNIVERSITY OF WEST ATTICA

DEPARTMENT OF ARCHIVAL, LIBRARY AND INFORMATION STUDIES

SCHOOL OF MANAGEMENT, ECONOMICS AND SOCIAL SCIENCES

TITLE OF POSTGRADUATE PROGRAM (MSc/MBA):

"INFORMATION MANAGEMENT IN LIBRARIES, ARCHIVES, MUSEUMS"

Diploma Thesis

"BOOKS AND ARCHIVES AS MUSEUM EXHIBITIONS"

Panagiota Dedetzi

Registration Number: 196682007

Supervisor: Professor Georgios Giannakopoulos

Athens, February 2022

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΙΑΣ, ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Τίτλος εργασίας:

«ΒΙΒΛΙΑΚΑ ΚΑΙ ΑΡΧΕΙΑΚΑ ΤΕΚΜΗΡΙΑ ΩΣ ΕΚΘΕΣΙΑΚΑ ΜΟΥΣΕΙΑΚΑ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ»

Μέλη Εξεταστικής Επιτροπής συμπεριλαμβανομένου και του Εισηγητή

Η μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία εξετάστηκε επιτυχώς από την κάτωθι Εξεταστική Επιτροπή:

A/a	ΟΝΟΜΑ ΕΠΩΝΥΜΟ	ΒΑΘΜΙΑΔΑ/ΙΔΙΟΤΗΤΑ	ΨΗΦΙΑΚΗ ΥΠΟΓΡΑΦΗ
1	ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΑΝΤΩΝΙΟΥ	ΕΠΙΚΟΥΡΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ	
2	ΣΠΥΡΟΣ ΖΕΡΒΟΣ	ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ	
3	ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ	ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ	

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ο/η κάτωθι υπογεγραμμένος/η ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΔΕΔΕΤΖΗ του ΠΕΤΡΟΥ, με αριθμό μητρώου 196682007 φοιτητής/τρια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Διαχείριση Πληροφοριών σε Βιβλιοθήκες, Αρχεία, Μουσεία του Τμήματος Αρχαιονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης της Σχολής Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, δηλώνω ότι:

«Είμαι συγγραφέας αυτής της μεταπτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος.

Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

**Επιθυμώ την απαγόρευση πρόσβασης στο πλήρες κείμενο της εργασίας μου μέχρι και έπειτα από αίτηση μου στη Βιβλιοθήκη και έγκριση του επιβλέποντα καθηγητή.*

Η Δηλούσα
Παναγιώτα Δεδετζή

Εικόνα 1. Paulus Venetus, Expositio in libros Posteriorum Aristotelis. Βενετία: Reynaldus de Novimagio & Theodorus de Reynsburch, 1477.

Πρώτη έκδοση με εντυπωσιακή διακόσμηση με μεγάλο πρωτόγραμμα που περιλαμβάνει μικρογραφία Αριστοτελικού αντιγραφέα.

(Πηγή: Αρχείο Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη)

Ευχαριστώ θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Γιώργο Γιαννακόπουλο για τη στήριξή του και τη συνεργασία κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της διπλωματικής εργασίας, καθώς επίσης και τον επίκουρο καθηγητή κ. Γιάννη Στογιαννίδη για την ουσιαστική συμβολή και βοήθειά του σε αυτήν.

Ευχαριστώ ιδιαίτερα το Ίδρυμα Αικατερίνης Λασκαρίδη για την εμπιστοσύνη, τη πολυετή συνεργασία και την πολύτιμη αρωγή του στη συλλογή των στοιχείων έρευνας για τη συγγραφή αυτής της εργασίας.

Τέλος, ευχαριστώ τα μέλη της Επιτροπής, αλλά και όλους τους καθηγητές του τμήματος για το ταξίδι της γνώσης, καθώς και την οικογένειά μου για την κατανόηση.

στη μανούλα μου

Περίληψη στα ελληνικά

Σκοπός της εργασίας είναι να αναδειχθεί η ορθή προβολή των βιβλιακών και αρχειακών τεκμηρίων ενός πολιτιστικού οργανισμού ως μουσειακά αντικείμενα και ο ρόλος τους στην επίτευξη μιας αποτελεσματικής πολιτιστικής διαχείρισης. Βασική επιδίωξη αποτελεί η διατήρηση και ανάδειξη πολύτιμων πληροφοριών και της πολιτιστικής κληρονομιάς στο διηνεκές του χρόνου. Η έκθεση σπάνιων αντικείμενων, ειδικών συλλογών και αρχείων, σηματοδοτεί ένα σημαντικό μέρος της αποστολής των πολιτιστικών ιδρυμάτων, ώστε να προσελκύσουν την προσοχή και την υποστήριξη του ευρύτερου κοινού.

Συγκεκριμένα εξετάζονται τα βιβλία και τα αρχεία που εκτίθενται ως μουσειακά αντικείμενα. Ειδικότερα αναλύονται τα επιμέρους στάδια προετοιμασίας των βιβλίων και του αρχειακού υλικού που προηγούνται της έκθεσης. Η επιλογή και αναγνώριση των αντικειμένων προς έκθεση, καθώς και η συντήρηση τους αποτελούν σημαντικές προγενέστερες διαδικασίες. Επιπρόσθετα, εξετάζονται οι μουσειακοί χώροι ως μέρη έκθεσης των αρχείων με τις αντίστοιχες παρεμβάσεις για τη διασφάλιση της προστασίας του εκτιθέμενου υλικού.

Αναλύονται, επίσης οι πρόσφοροι τρόποι εξωστρέφειας και προβολής των αρχειακών εκθέσεων και των εκθεμάτων των σπάνιων βιβλίων και συλλογών, χειρογράφων και πρωτότυπων τεκμηρίων ή αντιγράφων. Αναφέρονται τα εξωτερικά χαρακτηριστικά και το θεματικό περιεχόμενο των εκθεμάτων, όπως επίσης και η διαδικασία σύνταξης και δημιουργίας των εκθεσιακών καταλόγων. Στο πλαίσιο της προβολής και της αποτελεσματικότητας της έκθεσης, ιδιαίτερα σημαντικοί κρίνονται οι τρόποι προσέλκυσης και η στόχευση συγκεκριμένου και επιδιωκόμενου κοινού, έτσι ώστε να καθοριστούν και οι επιμέρους ανάγκες και η ανάλογη προσαρμογή των συλλογών σε αυτές.

Περιγράφονται οι τελευταίες και σύγχρονες τεχνολογικές μέθοδοι και πρακτικές της εκθεσιακής προβολής με τη συμβολή της ψηφιακής τεχνολογίας. Παρατίθενται κάποια παραδείγματα πολιτιστικών οργανισμών ως

μελέτες περίπτωσης με τις αντίστοιχες πρακτικές και μεθοδολογίες που ακολούθησαν σχετικά με την έκθεση αρχείων και ειδικών συλλογών βιβλίων.

Τέλος, στην παρούσα εργασία παρουσιάζονται μερικές προτάσεις αναφορικά με τον σχεδιασμό εκθέσεων, προβολής και ανάδειξης των σημαντικών αρχειακών και βιβλιακών εκθεμάτων και αντικειμένων.

Λέξεις Κλειδιά:

Μουσειακές Βιβλιοθήκες, Εκθεσιακός σχεδιασμός, Μουσειακά εκθέματα, Πολιτιστική Διαχείριση, Έκθεση, Στρατηγική Επικοινωνίας, Πολιτιστικό Μάρκετινγκ, Προσέλκυση Κοινού

Abstract in English

The main purpose of this thesis is to highlight the right exposure of the book and archival documents of a cultural organization as museum objects and their role in achieving effective cultural management. The main goal is the preservation and promotion of valuable information and cultural heritage over time. The exhibition of rare objects, special collections and archives, marks an important part of the mission of cultural institutions, in order to attract the attention and support of the general public.

Specifically, the books and archives that are exhibited as museum objects are examined. In particular, the individual stages of preparation of the books and archival material that precede the exhibition are analyzed. The selection and identification of the objects to be exhibited, as well as their maintenance are important previous procedures. In addition, the museum spaces are examined as exhibition parts of the archives with the respective interventions to ensure the safety and protection of the exhibited material.

The appropriate ways of extroversion and display of archival reports and exhibits of rare books and collections, manuscripts and original items or copies are also analyzed. The external characteristics and the thematic content of the exhibits are mentioned, as well as the process of compiling and creating the exhibition catalogs. In the context of the promotion and the effectiveness of the exhibition, the ways of attracting and targeting a specific and intended audience are considered particularly important, in order to determine the individual needs and the corresponding adaptation of the collections to them.

The latest and contemporary technological methods and practices of exhibition projection with the contribution of digital technology are described. Some examples of cultural organizations are given as case studies with the respective practices and methodologies that followed regarding the exhibition of archives and special collections of books.

Finally, this paper presents some suggestions regarding the design of exhibitions, promotion and highlighting of important archival and book exhibits and objects.

Keywords:

Museum Libraries, Exhibition design, Museum exhibits, Cultural Activity, Cultural Management, Communication Strategy, Cultural Margin Identity, Attracting the Public

Πίνακας περιεχομένων

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ – ΑΦΙΕΡΩΣΕΙΣ	ΣΦΑΛΜΑ! ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΟΡΙΣΤΕΙ ΣΕΛΙΔΟΔΕΙΚΤΗΣ.
ΑΦΙΕΡΩΣΗ	4
ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ.....	5
ABSTRACT IN ENGLISH	7
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	9
ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΙΚΟΝΩΝ	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	11
1.1 ΠΛΑΙΣΙΟ, ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	12
1.2 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ	13
1.3 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	14
1.4 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ	15
1.5 ΟΡΙΣΜΟΙ	15
1.5.1 <i>Η έννοια της βιβλιοθήκης.....</i>	<i>15</i>
1.5.2 <i>Η έννοια του Βιβλίου</i>	<i>16</i>
1.5.3 <i>Η έννοια του αρχείου</i>	<i>16</i>
1.5.4 <i>Η έννοια των ειδικών και σπάνιων συλλογών.....</i>	<i>17</i>
1.5.5 <i>Η έννοια των αρχετύπων και παλαιτύπων.....</i>	<i>17</i>
1.5.6 <i>Η έννοια του μουσείου.....</i>	<i>18</i>
1.5.7 <i>Η έννοια του μουσειακού εκθέματος.....</i>	<i>19</i>
1.6 ΔΟΜΗ - ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ	21
1.6.1 <i>Κεφάλαιο 1:</i>	<i>21</i>
1.6.2 <i>Κεφάλαιο 2:</i>	<i>21</i>
1.6.3 <i>Κεφάλαιο 3:</i>	<i>21</i>
1.6.4 <i>Κεφάλαιο 4:</i>	<i>22</i>
1.6.5 <i>Κεφάλαιο 5:</i>	<i>22</i>
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ – ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ.....	23
2.1. ΕΚΘΕΣΗ ΒΙΒΛΙΑΚΩΝ ΚΑΙ ΑΡΧΕΙΑΚΩΝ ΤΕΚΜΗΡΙΩΝ	23
2.1.1. <i>Στάδια Προετοιμασίας Έκθεσης</i>	<i>27</i>
2.1.2 <i>Επιλογή και αναγνώριση των τεκμηρίων προς έκθεση.....</i>	<i>33</i>
2.1.3 <i>Συντήρηση & διατήρηση των εκθεμάτων.....</i>	<i>37</i>

2.1.4 Υλικά Έκθεσης.....	43
2.1.5 Μουσειακοί χώροι – Διαμόρφωση.....	44
2.1.6 Ασφάλεια και Προστασία των εκθεμάτων.....	45
2.2 ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ – ΕΡΕΥΝΕΣ.....	46
2.2.1 Εξωστρέφεια και Προβολή των εκθεμάτων.....	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ Η/ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ – ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ – ΕΦΑΡΜΟΓΗ	48
3.1. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	48
3.2 ΣΤΑΔΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	49
3.3 ΜΟΝΤΕΛΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ, ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ.....	52
3.4 ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ Α΄: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΤΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ ΛΑΣΚΑΡΙΔΗ.....	54
3.4.1 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ.....	54
3.4.2 ΜΕΛΕΤΗ ΕΚΘΕΣΗΣ «ΈΝΑ ΒΙΒΛΙΟ, ΕΞΙ ΑΙΩΝΕΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ»	61
3.4.3 Αποδοχή – Σύγκριση και ανταγωνιστικότητα – Ψηφιακή Προβολή.....	78
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ Η/ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ– ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ – ΕΦΑΡΜΟΓΗ	79
4.1 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ: ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ.....	79
4.2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ.....	80
4.2.1 Πολιτιστικό Μάρκετινγκ και Στρατηγική Επικοινωνίας.....	80
4.2.2 Σχεδιασμός Στρατηγικής Επικοινωνίας.....	81
4.2.3 Καθιέρωση Ταυτότητας της Πολιτιστικής Μονάδας (Branding)	83
4.3. ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ Β΄ - Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΑΡΧΕΙΩΝ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ: ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΔΥΟ ΕΚΘΕΣΕΩΝ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΝΤΥΠΟΥΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΥΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΩΝ ΕΚΘΕΣΕΩΝ ΤΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΑΡΧΕΙΩΝ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ – «90 ΧΡΟΝΙΑ Γ.Α.Κ.» & «100 ΧΡΟΝΙΑ Γ.Α.Κ.».....	85
4.3.1 Παρουσίαση Γ.Α.Κ.....	85
4.3.2 Στρατηγική Ανάλυση των Γ.Α.Κ.....	90
4.3.3 Πρόταση Στρατηγικής Επικοινωνίας των Γ.Α.Κ.....	90
4.3.4 90 ΧΡΟΝΙΑ ΓΑΚ.....	89
4.3.5 100 χρόνια Γενικά Αρχεία του Κράτους, 500 χρόνια ιστορίας.....	92
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΣΥΖΗΤΗΣΗ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΕΠΕΚΤΑΣΕΙΣ.....	100
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ.....	100
ΠΡΟΣΘΕΤΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	107

Πίνακας Εικόνων

Εικόνα 1. Paulus Venetus, Expositio in libros Posteriorum Aristotelis. Βενετία: Reynaldus de Novimagio & Theodorus de Reynsburch, 1477.....	2
Εικόνα 2. Ιστορική Βιβλιοθήκη Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη.....	24
Εικόνα 3. Συντήρηση βιβλίου - χαρτιού.....	37
Εικόνα 4. Το ψυχρομετρικό διάγραμμα. (Ζερβός, 2015).....	39
Εικόνα 5. Το κτήριο της Ιστορικής Βιβλιοθήκης.....	54
Εικόνα 6. Εσωτερικό Δανειστικής Βιβλιοθήκης.....	56
Εικόνα 7. Αναγνωστήρια Δανειστικής βιβλιοθήκης.....	57
Εικόνα 8. Εσωτερικό Ιστορικής Βιβλιοθήκης.....	58
Εικόνα 9. Εσωτερικό Ιστορικής Βιβλιοθήκης.....	59
Εικόνα 10. Αφίσα Ημερίδας Αρχετύπων.....	61
Εικόνα 11. Πρόσκληση Ημερίδας Αρχετύπων.....	62
Εικόνα 12. Πρόγραμμα Ημερίδας Αρχετύπων.....	63
Εικόνα 13. Πρόγραμμα Ημερίδας Αρχετύπων.....	64
Εικόνα 14. Πρόγραμμα Ημερίδας Αρχετύπων.....	65
Εικόνα 15. Αφίσα Έκθεσης Αρχετύπων.....	66
Εικόνα 16. Αφίσα Έκθεσης Αρχετύπων.....	68
Εικόνα 17. Gaius Julius Caesar: Commentarii. Βενετία: Octavianus Scotus, 1482.....	70
Εικόνα 18. Λεπτομέρεια με χειρόγραφη διακόσμηση από έκδοση Λατινικής Βίβλου, που τυπώθηκε στη Βενετία το 1495 από τον Paganinus de Paganinis.....	72
Εικόνα 19. Βιβλίο από την Έκθεση Αρχετύπων.....	74
Εικόνα 20. Άποψη του χώρου Έκθεσης Αρχετύπων.....	75
Εικόνα 21. Άποψη του χώρου Έκθεσης Αρχετύπων.....	76
Εικόνα 22. Άποψη του χώρου Έκθεσης Αρχετύπων.....	77
Εικόνα 23. Κτήριο Γενικών Αρχείων του κράτους.....	85
Εικόνα 24. Εξώφυλλο του καταλόγου της Έκθεσης.....	92
Εικόνα 25. Το γραμματόσημο "90 Χρόνια Γενικά Αρχεία του Κράτους", όπου απεικονίζεται το κτίριο (2006)......	93
Εικόνα 26. Εξώφυλλο του καταλόγου της Έκθεσης.....	95
Εικόνα 27. Αφίσα των Εγκαινίων της Έκθεσης.....	96

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο ρόλος και η αποστολή των πολιτιστικών οργανισμών, Βιβλιοθηκών – Αρχείων – Μουσείων (BAM), είναι η διατήρηση, καταγραφή, διαχείριση, συντήρηση, πρόσβαση στη γνώση χωρίς διακρίσεις και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς μέσα από διάφορες πολιτιστικές, επιμορφωτικές, εκπαιδευτικές δράσεις προς όφελος του κοινού.

1.1 Πλαίσιο , σκοπός και στόχοι διπλωματικής εργασίας

Κάθε αντικείμενο μπορεί να αποτελέσει έμπνευση μιας έκθεσης, είτε είναι μικρό ή μεγάλο, είτε πρόκειται για υψηλής αξίας ή περιορισμένου ενδιαφέροντος. Η προβολή και οι εκθέσεις αντικειμένων είθισται να γίνονται παραδοσιακά στα μουσεία, αλλά πλέον με τη ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας και την αντίστοιχη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, οι εκθέσεις μπορούν να πραγματοποιηθούν σε κάθε χώρο και από τον καθένα. Οι εκθέσεις ειδικών συλλογών, σπάνιων βιβλίων και αρχείων, αποτελούν σύνηθες φαινόμενο, παρουσιάζουν όμως ιδιαιτερότητες στην οργάνωση και στον σχεδιασμό τους.

Ο κύριος άξονας της παρούσας εργασίας είναι η διαχείριση βιβλίων και αρχείων ως μουσειακά εκθέματα και η ανάλυση των σταδίων προετοιμασίας και προβολής τους σε συνδυασμό με τον σχεδιασμό στρατηγικής επικοινωνίας των πολιτιστικών οργανισμών που θα αποτελέσουν τους χώρους έκθεσης τους.

Ένας από τους αντικειμενικούς στόχους της έρευνας είναι να διερευνηθεί κατά πόσο οι πολιτισμικές μονάδες καταφέρνουν να αναδείξουν ορθά τις συλλογές τους και να προβάλλουν τα εκθέματά τους με τρόπο αποτελεσματικό στο επιδιωκόμενο κοινό, ώστε να εκπληρώσουν το βασικό τους όραμα και την αποστολή τους. Η διερεύνηση καλών πρακτικών και πολιτικών πολιτιστικής διαχείρισης, οργάνωσης, διοίκησης και προβολής σε συνδυασμό με τις σύγχρονες μεθόδους προώθησης και προβολής του πολιτιστικού αγαθού, έχει ως

προσδοκώμενο αποτέλεσμα την υιοθέτηση και την εφαρμογή τους από πολιτιστικούς οργανισμούς και βιβλιοθήκες.

Η συγκριτική ανάλυση παραδειγμάτων ανάδειξης και προώθησης πολιτιστικών αγαθών (στη συγκεκριμένη περίπτωση βιβλίων και αρχείων) από τον διεθνή χώρο με αντίστοιχες περιπτώσεις από τον ελληνικό χώρο, συμβάλλει επίσης στην επιλογή της καλύτερης δυνατής στρατηγικής διαχείρισης και προβολής του. Το κύριο προσδοκώμενο αποτέλεσμα της εργασίας είναι να αποτυπωθούν οι σύγχρονες τάσεις και οι διεθνείς πρακτικές στην ανάδειξη και προβολή των πολιτιστικών αντικειμένων και ένας πλήρης στρατηγικός σχεδιασμός για τη μελλοντική χρήση από αντίστοιχους φορείς. Τίθενται σημαντικά ερωτήματα όπως για ποιο λόγο παράγουμε εκθέσεις, πως αλληλεπιδρούμε με το κοινό μας, ποια είναι τα στοιχεία μιας επιτυχημένης έκθεσης και ποιες είναι οι προκλήσεις που ερχόμαστε αντιμέτωποι και πως βλέπουμε το μέλλον. Με βάση αυτά τα ερωτήματα προκύπτει ο σχετικός προβληματισμός, έτσι ώστε να προσαρμοστούν οι απαραίτητες προσπάθειες για καθορισμό εναλλακτικών προσεγγίσεων στο ευρύτερο πλαίσιο της έκθεσης σε βιβλιοθήκες και αρχειακά περιβάλλοντα.

1.2 Ερευνητικές υποθέσεις

Το κεντρικό ερευνητικό ερώτημα της συγκεκριμένης εργασίας είναι κατά πόσο οι πολιτιστικές μονάδες, όπως είναι οι βιβλιοθήκες και τα αρχεία, καταφέρνουν να αναδείξουν υλικό μεγάλης ιστορικής και πολιτισμικής αξίας με τον πλέον δόκιμο τρόπο, έτσι ώστε να προσελκύσουν το επιδιωκόμενο στοχευόμενο κοινό τους.

Στην προσπάθεια απάντησης του κεντρικού ερωτήματος αναδύεται η ανάγκη να συγκριθούν προκλήσεις και επιτυχίες προβολής και έκθεσης βιβλιακών και αρχειακών τεκμηρίων μεταξύ διαφορετικών ιδρυμάτων, καθώς και να διερευνηθούν οι μέθοδοι προσέγγισης του σχεδιασμού επικοινωνίας και προβολής από την πλευρά των επαγγελματιών βιβλιοθηκονόμων και αρχειονόμων.

Υπάρχει επίσης ένας σημαντικός αριθμός επιμέρους ερωτημάτων που εγείρονται στα πλαίσια της συγκεκριμένης έρευνας, όπως με ποιον τρόπο

εκτελούνται τα εκθεσιακά προγράμματα; Ποιοι είναι οι κύριοι στόχοι τους; Ποιο είναι το κοινό στο οποίο απευθύνονται; Ποιες είναι οι τρέχουσες τάσεις και οι νέες μέθοδοι που ακολουθούν αυτά τα προγράμματα; Ποιες είναι οι επιτυχίες και οι προκλήσεις των προγραμμάτων; Ποιες είναι οι διαφορές και οι ομοιότητες με τα μουσεία;

Με βάση την ποιοτική έρευνα, μέσα από τη μελέτη της διεθνούς και εγχώριας βιβλιογραφίας και μέσα από τη διερεύνηση και αναζήτηση στο διαδίκτυο επιχειρείται να απαντηθούν τα ακόλουθα ερωτήματα:

- Γιατί υπάρχει η ανάγκη έκθεσης και προβολής των βιβλιακών και αρχειακών τεκμηρίων; Ουσιαστικά προβάλλεται η διάκριση μεταξύ εμπορικών εκθέσεων και εκθέσεων προς όφελος του δημοσίου συμφέροντος;
- Με ποιο τρόπο αλληλεπιδρά το στοχευόμενο κοινό;
- Ποια είναι μερικά από τα στοιχεία ενός επιτυχημένου προγράμματος έκθεσης και σε τι πρέπει να γίνει εστίαση όταν δεν υπάρχουν οι αντίστοιχοι οικονομικοί πόροι;
- Ποιες είναι οι προκλήσεις της έκθεσης;

Με την παρούσα έρευνα πραγματοποιείται προσπάθεια ανάλυσης των επιμέρους βημάτων εξωστρέφειας και προβολής, εξέτασης εναλλακτικών μεθόδων και προσεγγίσεων. Τα ερωτήματα αυτά βοηθούν στην ένταξη των καθημερινών δράσεων στο ευρύτερο πλαίσιο της έκθεσης σε περιβάλλοντα βιβλιοθήκης και αρχειοθέτησης.

1.3 Μεθοδολογία

Για τις ανάγκες της διπλωματικής εργασίας διεξήχθη πρωτογενής και δευτερογενής έρευνα. Στο πλαίσιο της έρευνας μελετήθηκαν περιπτώσεις πολιτιστικών φορέων π.χ. μουσειακές βιβλιοθήκες που παρουσίασαν τις συλλογές τους (βιβλιακές ή και αρχειακές) ως μουσειακά αντικείμενα και αξιολογήθηκαν και αξιοποιήθηκαν στοιχεία τους που επιφέρουν την τεκμηρίωση των επιχειρημάτων και τη διαμόρφωση και δημιουργία καλών πρακτικών με σκοπό την ενιαία και σωστή προβολή των αντικειμένων της πολιτιστικής μας κληρονομιάς.

Μελέτη πρωτότυπου υλικού από την περίοδο που δημιουργήθηκε το γεγονός όπως π.χ. εκθέσεις, δημοσιεύσεις αποτελεσμάτων, καθώς και μελέτη ελληνικής και ξένης βιβλιογραφίας, έντυπης και ηλεκτρονικής, άρθρα επιστημονικών περιοδικών, διατριβές, μελέτες επί του αντικειμένου.

1.4 Περιορισμοί

Η συγκεκριμένη εργασία μελετά την έκθεση αρχετύπων του Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη, καθώς και τη σύγκριση των δύο έντυπων καταλόγων των εκθέσεων των Γενικών Αρχείων του Κράτους. Η ενασχόληση περιορίζεται στο συγκεκριμένο πεδίο μελέτης φυσικών εκθέσεων και όχι στις ψηφιακές εκθέσεις και στις νέες, ψηφιακές εφαρμογές για βιβλιοθήκες, αρχεία, μουσεία.

1.5 Ορισμοί

1.5.1 Η έννοια της βιβλιοθήκης

Ο όρος «βιβλιοθήκη» χρησιμοποιήθηκε αρχικά για ιδιωτικές συλλογές, ενώ στη συνέχεια αναφερόταν κυρίως σε συλλογές «κλειστής πρόσβασης» (μοναστηριακές ή και πανεπιστημιακές). Στη σύγχρονη εποχή ο ρόλος της Βιβλιοθήκης είναι πλέον πολυδιάστατος. Δεν περιλαμβάνει μόνο το κτήριο, τις συλλογές βιβλίων και περιοδικών, αλλά αποτελεί θεματοφύλακα της πνευματικής παραγωγής, ο οποίος στοχεύει στην προώθηση και τη διάδοση της γνώσης. Η Βιβλιοθήκη είναι ο ενδιάμεσος κρίκος του ανθρώπου με το βιβλίο και αποστολή της είναι να προσφέρει πρόσβαση στη γνώση, να καλλιεργήσει τη φιλαναγνωσία και να βοηθήσει στην εκπαιδευτική διαδικασία του ανθρώπου.

Η βιβλιοθήκη αποτελεί όχι μόνο θησαυροφυλάκιο, αλλά και κέντρο διαχείρισης της γνώσης, που από τη μια μεριά παρέχει πρόσβαση σε συλλογές βιβλίων και περιοδικών καθώς και άλλου έντυπου και μη υλικού και από την άλλη συλλέγει, διαχειρίζεται και διαδίδει πληροφορία και γνώση. Οι τεχνολογικές εξελίξεις επιβάλλουν επιτακτική την ανάγκη αλλαγής του παραδοσιακού ρόλου των βιβλιοθηκών και αξιοποιούν με τον καλύτερο δυνατόν τρόπο τις νέες τεχνολογίες προς όφελος του αναγνωστικού κοινού.

1.5.2 Η έννοια του Βιβλίου

Με τον όρο βιβλίο εννοείται παγκοσμίως ως βασική κατηγορία έντυπου λόγου και αποτελείται από αριθμό συνδεδεμένων τεμαχίων χαρτιού και εξώφυλλο. Το βιβλίο είναι υλικός φορέας γραπτού ή και εικαστικού περιεχομένου και αποκαλείται επίσης το σύνολο του περιεχομένου του αντικειμένου αυτού ως πνευματικό έργο. Αν και η ύπαρξη του έντυπου λόγου χρονολογείται από την απαρχή της ανθρώπινης ιστορίας, το βιβλίο αποτελεί το κατεξοχήν μέσο διάδοσης της γνώσης από την εφεύρεση της τυπογραφίας από τον Ιωάννη Γουτεμβέργιο έως και σήμερα.

*Αυτή (η τυπογραφία) μόνη ενίκησε τον πανδαμάτορα χρόνον,
φυλάξασα σοφά, των παλαιών φιλοσόφων και προγόνων ημών
παραγγέλματα... αυτή και σήμερα, ως άγγελος εξ ουρανού ταραττει
την κολυμβήθραν των επιστημών και βαπτίζει εις αυτήν την Ελλάδα,
δια να θεραπεύσει τα πολλά και μακρά της αρρωστήματα και να την
καθαρίσει από τον ρύπον της απαιδευσίας... (Αδαμάντιος Κοραής,
1750, τις αρχές του 19' αι.)*

Η αξία και το περιεχόμενο του βιβλίου συνδέθηκε περισσότερο με τη λογοτεχνία, την επιστήμη, και τη θρησκεία. Με την ανάπτυξη της τεχνολογίας το βιβλίο εμφανίζεται τις τελευταίες δεκαετίες και σε μη υλικούς φορείς, όπως το ηλεκτρονικό βιβλίο (e-book) και το ακουστικό βιβλίο (audio book). Τα βιβλία απαντώνται στην τυπογραφική βιομηχανία, στις εκδοτικές επιχειρήσεις, στα βιβλιοπωλεία, στις βιβλιοθήκες, σε ιδιωτικές συλλογές και αλλού. (Wikipedia, 2021)

1.5.3 Η έννοια του αρχείου

Σύμφωνα με το Διεθνές Πρότυπο Αρχειακής Περιγραφής του Διεθνούς Συμβουλίου Αρχείων, αρχείο είναι "το σύνολο των τεκμηρίων, ανεξάρτητα από το είδος ή το υπόστρωμά τους, τα οποία παράχθηκαν οργανικά και/ή συσσωρεύτηκαν και χρησιμοποιήθηκαν από ένα συγκεκριμένο φυσικό πρόσωπο, μια οικογένεια ή

ένα νομικό πρόσωπο/φορέα στη διάρκεια των δραστηριοτήτων και λειτουργιών τους".

Αρχείο θεωρείται μια συλλογή τεκμηρίων ιστορικής σημασίας, συνήθως ανεξαρτήτως μορφής, χρονολογίας και ύλης, που φυλάσσει ή παράγει οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, οποιοσδήποτε οργανισμός δημόσιος ή ιδιωτικός στα πλαίσια των δραστηριοτήτων του. Ως αρχείο νοείται επίσης και ο φυσικός χώρος στον οποίο είναι τοποθετημένες οι αρχειακές συλλογές. Ένα αρχείο διαμορφώνεται συνήθως από τεκμήρια που έχει συλλέξει και διαφυλάξει ένας οργανισμός ή ένα φυσικό πρόσωπο. Το αρχείο μπορεί να αποτελείται από επιστολές, φωτογραφίες, έγγραφα ηλεκτρονικού υπολογιστή, λευκώματα, οικονομικά έγγραφα, ημερολόγια, φακέλους διοίκησης, γραπτές αναφορές για μια επιχείρηση ή πρακτικά από τις συναντήσεις συμβουλίων ή και επιτροπών.

Υπάρχουν τρεις κατηγορίες αρχείων: ενεργά / τρέχοντα, ημιενεργά / ενδιάμεσα, ανενεργά / ιστορικά (ιστορικά με την έννοια του ανενεργού και όχι της πληροφοριακής αξίας). Η συστηματική συγκέντρωση και διάσωση των αρχείων δεν είναι επιλογή αλλά κοινωνική αναγκαιότητα. (Wikipedia, 2021)

1.5.4 Η έννοια των ειδικών και σπάνιων συλλογών

Με τον όρο ειδικές και σπάνιες συλλογές αναφερόμαστε στις βιβλιοθήκες και τα αρχεία που συγκεντρώνουν και στεγάζουν σπάνια βιβλία και χειρόγραφα, δηλαδή υλικό που απαιτεί εξειδικευμένη φροντίδα και ασφάλεια και η σπανιότητα του οποίου οφείλεται στη μοναδικότητά του, στον περιορισμένο αριθμό αντιτύπων, στο ιστορικό του ενδιαφέρον, στη χρονολογία έκδοσής του, στη φυσική του κατάσταση και στην αισθητική του αξία. Το βιβλίο θεωρείται και αυτό από μόνο του ένα έργο τέχνης που κοσμεί τα ράφια.

1.5.5 Η έννοια των αρχετύπων και παλαιτύπων

Με τον όρο αρχέτυπο (λατινικά: incunabulum) εννοείται το βιβλίο ή έντυπο το οποίο τυπώθηκε στην Ευρώπη πριν το 1501. Περίπου 30.000 διαφορετικοί τίτλοι διασώζονται, με τον μεγαλύτερο αριθμό τους να βρίσκεται στην Γερμανία. Υπάρχουν 2 τύποι παραγωγής αρχετύπων:

A. Τα ξυλογραφικά αρχέτυπα, για τα οποία η κάθε σελίδα τους παράγεται από μια αντίστοιχη ξύλινη πλάκα με τις χαραξίες του κειμένου, παρομοίως με τις ξυλογραφίες, και

B. Τα τυπογραφικά αρχέτυπα, τα οποία δημιουργούνταν με κινητά μέρη επί της τυπογραφικής πρέσας. Συνήθως ως αρχέτυπα ονομάζονται αυτά με την καθαρά τυπογραφική μέθοδο.

Με τον όρο παλαίτυπα εννοούμε παλαιές εκδόσεις βιβλίων που αρχίζουν από την ανακάλυψη της τυπογραφίας στα μέσα του 15^{ου} αιώνα και εκτείνονται μέχρι τα τέλη του 19^{ου} ή και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Τα μετά το 1501 βιβλία, και γενικότερα τα βιβλία του 16^{ου} αιώνα είναι γνωστά ως παλαίτυπα και χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερη τυποποίηση και τεχνική αρτιότητα σε σχέση με τα αρχέτυπα, καθώς η τεχνολογία εξελισσόταν ενώ τα βιβλία γινόταν όλο και πιο κοινά. Μετά το 1540 σχεδόν όλα τα βιβλία ανέφεραν τα στοιχεία όπως τον συγγραφέα, τον τίτλο με προμετωπίδα, ημερομηνία, πωλητή, και τυπογραφείο καθώς και πόλη τύπωσης.

1.5.6 Η έννοια του μουσείου

Με τον όρο Μουσείο εννοείται σύμφωνα με τον επίσημο ορισμό της *ICOM (International Council of Museums)* «ένας μη-κερδοσκοπικός, μόνιμος θεσμός/οργανισμός, στην υπηρεσία της κοινωνίας και της ανάπτυξής της, ανοιχτός στο κοινό, ο οποίος αποκτά, συντηρεί, ερευνά, προβάλλει και εκθέτει την υλική και άυλη κληρονομιά της ανθρωπότητας και του περιβάλλοντός της, με στόχο την εκπαίδευση, μελέτη και ψυχαγωγία»

Τα μουσεία εκδημοκρατίζουν και περιλαμβάνουν και πολυφωνικούς χώρους για κριτικό διάλογο για τα παρελθόντα και τα μελλοντικά. Αναγνωρίζοντας και αντιμετωπίζοντας τις συγκρούσεις και τις προκλήσεις του παρόντος, διατηρούν αντικείμενα και δείγματα εμπιστοσύνης για την κοινωνία, προστατεύουν διάφορες αναμνήσεις για τις μελλοντικές γενιές και εγγυώνται ίσα δικαιώματα και ίση πρόσβαση στην πολιτιστική κληρονομιά για όλους τους ανθρώπους.

Τα μουσεία δεν είναι κερδοφόρες επιχειρήσεις, αλλά πολιτισμικοί και πολιτιστικοί οργανισμοί που στόχο έχουν τη διαίωνιση της ιστορίας, του

πολιτισμού, της κουλτούρας, τα ήθη και τα έθιμα της κάθε κοινωνίας στις νεότερες γενιές. Είναι συμμετοχικά και διαφανή, και συνεργάζονται ενεργά με και για διάφορες κοινότητες για τη συλλογή, τη διατήρηση, την έρευνα, την ερμηνεία, την έκθεση και την ενίσχυση της κατανόησης του κόσμου, με στόχο να συμβάλει στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια και την κοινωνική δικαιοσύνη, την παγκόσμια ισότητα και την πλανητική ευημερία.

Στη σημερινή εποχή, η κυριαρχία των νέων τεχνολογιών αντικατέστησε τη τυπική, μονοδιάστατη και απρόσωπη σχέση μεταξύ επισκέπτη και μουσείου. Τα μουσεία επαναπροσδιορίζουν το ρόλο τους και στρέφονται ολοένα και περισσότερο σε νέες υπηρεσίες αξιοποιώντας τα ψηφιακά μέσα και τις πολυμεσικές εφαρμογές όχι μόνο σε θέματα διαχείρισης, επεξεργασίας και τεκμηρίωσης των συλλογών τους, αλλά και σε θέματα που αφορούν την επικοινωνία με το κοινό τους, καθώς και την εκπαίδευση και επιμόρφωσή του. Δημιουργούνται μουσειακές εκπαιδευτικές πρακτικές και πολυμεσικές συσκευές, με σκοπό να αξιοποιηθούν κατάλληλα για να διαμορφώσουν ένα περιβάλλον διαδραστικό και ταυτόχρονα ελκυστικό, στο οποίο ο επισκέπτης συμμετέχει ενεργά, δεν είναι απλός και παθητικός παρατηρητής, αλλά έχει μια σχέση διαλεκτική και αμφίδρομη με τα μουσειακά εκθέματα.

Οι επισκέπτες μαθαίνουν και ανακαλύπτουν, ανακαλύπτουν και μαθαίνουν. Έρχονται σε άμεση επαφή με το χώρο και τα εκθέματά του, τον εξερευνούν, δέχονται ερεθίσματα, πειραματίζονται, αποκτούν νέες αντιλήψεις και προσεγγίζουν τα αντικείμενα του, ανακαλύπτοντας τα με διαφορετική σκοπιά.

1.5.7 Η έννοια του μουσειακού εκθέματος

Ο όρος μουσειακό αντικείμενο, μουσειακό έκθεμα εσωκλείει διάφορες έννοιες, πραγματεύεται μια μορφή πραγματικότητας, είναι ένα αντικείμενο που έχει μουσειοποιηθεί, δηλαδή δεν βρίσκεται απλά σε ένα χώρο φύλαξης, αλλά και σε ένα χώρο που θα του δώσει τη δυνατότητα να αναδειχθεί και να εκτεθεί με σκοπό να εγείρει συναισθήματα, προβληματισμούς, να εκπαιδεύσει, να ψυχαγωγήσει. Πρόκειται για «ιερά» τεκμήρια πολιτισμού.

Η έκθεση του αντικειμένου είναι τόσο θεμελιώδης, ώστε είναι αυτή ακριβώς που καθιστά το πράγμα αντικείμενο, δημιουργώντας την απαραίτητη απόσταση, ενώ στις επιστημονικές διεργασίες υπερέχει η αναγκαιότητα να ταξινομηθούν τα πράγματα σε ένα οικουμενικά κατανοητό πλαίσιο. Οι φυσιοδίφες, οι εθνολόγοι, οι μουσειολόγοι, συλλέγουν γενικά αυτά που ήδη αποκαλούν αντικείμενα, με την έννοια ότι αποτελούν με βάση τις πληροφορίες τους δυνητικά τεκμήρια που αντανakλούν τα οικοσυστήματα, το περιβάλλον, τις κοινωνίες, τους πολιτισμούς, όλα αυτά τα ίχνη που επιθυμούν και επιδιώκουν να σώσουν και να διαφυλάξουν ως παρακαταθήκη για τις επόμενες γενιές. (ICOM, 2014)

Πρόκειται για γνήσια αντικείμενα με στοιχεία και πληροφορίες που αποδεικνύουν την ανάπτυξη μιας κοινωνίας και μαρτυρούν έναν ολόκληρο κόσμο. Τα μουσειακά αντικείμενα από τη στιγμή που θα εκτεθούν χάνουν την αρχική τους χρηστική λειτουργία και δεν εξυπηρετούν τον αρχικό τους σκοπό, αλλά γίνονται εκθέματα σημαντικά.

Πολλοί πιστεύουν ότι ένα αντικείμενο είναι ιδιαίτερα σημαντικό μόνο όταν εκτίθεται το ίδιο και όχι αντίγραφο του ή και υποκατάστατό του.

Το υποκατάστατο βρίσκεται σε σύγκρουση με το «αυθεντικό» αντικείμενο, μολονότι δεν είναι το ίδιο με το αντίγραφο του πρωτοτύπου (όπως τα εκμαγεία ενός γλυπτού ή τα αντίγραφα ζωγραφικών πινάκων), με την έννοια ότι τα υποκατάστατα μπορούν να δημιουργηθούν απευθείας ως αποτέλεσμα μιας ιδέας ή μιας διαδικασίας και όχι μόνο μέσω της πιστής αντιγραφής ενός πρωτοτύπου. Ανάλογα με τη μορφή του πρωτοτύπου και τη χρήση για την οποία προοριζόταν, το υποκατάστατο μπορεί να είναι δισδιάστατο ή τρισδιάστατο. Η έννοια της αυθεντικότητας, ιδιαίτερα σημαντική στα μουσεία καλών τεχνών (αριστουργήματα, αντίγραφα και πλαστά), επηρεάζει την πλειοψηφία των ερωτημάτων που τίθενται σε σχέση με το κύρος και την αξία των μουσειακών αντικειμένων. Παρ' όλα αυτά, οφείλουμε να σημειώσουμε ότι υπάρχουν μουσεία που διαθέτουν συλλογές, οι οποίες αποτελούνται αποκλειστικά και μόνο από υποκατάστατα και ότι, σε γενικές γραμμές, η πολιτική των υποκατάστατων (αντίγραφα, γύψινα ή κέρινα εκμαγεία, μοντέλα ή ψηφιακές

απεικονίσεις) ανοίγει ευρέως τον κλάδο των μουσειακών λειτουργιών και οδηγεί στην αμφισβήτηση όλων των υπαρχουσών αξιών του μουσείου από τη σκοπιά της μουσειακής ηθικής. Επιπλέον, από τη διευρυμένη σκοπιά που προαναφέρθηκε, οποιοδήποτε αντικείμενο εκτίθεται στο πλαίσιο ενός μουσείου πρέπει να θεωρείται υποκατάστατο της πραγματικότητας που αντιπροσωπεύει, δεδομένου ότι ένα μουσειακό αντικείμενο, είναι πάντα υποκατάστατο αυτού του πράγματος (Deloche, 2001).

Από μουσειολογική άποψη οι ειδικοί πιστεύουν ότι τα αντικείμενα αλλάζουν σημασία από γενιά σε γενιά και ο κάθε επισκέπτης μπορεί να τα ερμηνεύσει σύμφωνα με τη δική του παιδεία και κουλτούρα, είναι πολυλειτουργικά και αποκτούν σημαίνοντα ρόλο και σημασία μόνο όταν τοποθετούνται σε ένα συγκεκριμένο σημείο και πλαίσιο αναφοράς.

1.6 Δομή - Οργάνωση Κεφαλαίων

1.6.1 Κεφάλαιο 1:

Στο πρώτο κεφάλαιο παρατίθεται η εισαγωγή και ο σκοπός της παρούσας εργασίας, η μεθοδολογία καθώς και οι ορισμοί για τη διευκρίνιση των εννοιών που σχετίζονται με αυτή την εργασία.

1.6.2 Κεφάλαιο 2:

Στο δεύτερο κεφάλαιο καταγράφεται η βιβλιογραφική έρευνα σχετικά με τα στάδια προετοιμασίας μια έκθεσης, την επιλογή και αναγνώριση αντικειμένων, τη συντήρηση, τη διατήρηση, τη προβολή, την έκθεση, τους παράγοντες που επηρεάζουν κατά την έκθεσή τους και την ασφάλεια των βιβλιακών και αρχειακών τεκμηρίων ως μουσειακά αντικείμενα καθώς και με τη διαμόρφωση του χώρου ως εκθεσιακού. Γίνεται αναφορά σε αντίστοιχες προσπάθειες, καθώς και στην εξωστρέφεια των πολιτιστικών οργανισμών.

1.6.3 Κεφάλαιο 3:

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η θεωρητική ανάλυση και εξέταση του πλαισίου διαμόρφωσης των πολιτιστικών δραστηριοτήτων και παρατίθεται μια

έκθεση που έχει ήδη πραγματοποιηθεί και εξετάζεται η εφαρμογή του θεωρητικού πλαισίου διαμόρφωσης της. Μελέτη Περίπτωσης: Έκθεση Αρχτύπων του Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη.

1.6.4 Κεφάλαιο 4:

Στο τέταρτο κεφάλαιο πραγματοποιείται η θεωρητική προσέγγιση των εννοιών της στρατηγικής επικοινωνίας και του πολιτιστικού μάρκετινγκ. Γίνεται αποσαφήνιση των συγκεκριμένων εννοιών και παρατίθενται τα σημαντικότερα στοιχεία και χαρακτηριστικά τους. Ακολουθούν τα βασικά βήματα της χάραξης του πολιτιστικού μάρκετινγκ και έπονται τα στάδια σχεδιασμού της στρατηγικής επικοινωνίας με μια συνοπτική και περιεκτική ανάλυσή τους. Επίσης, εξετάζονται οι δύο εκθέσεις των Γενικών Αρχείων του Κράτους μέσα από τους έντυπους καταλόγους των εκθέσεων των Γ.Α.Κ.

1.6.5 Κεφάλαιο 5:

Στο πέμπτο κεφάλαιο πραγματοποιείται μια σύντομη ανακεφαλαίωση όλων όσων έχουν ήδη αναφερθεί και παρουσίαση των συμπερασμάτων που προκύπτουν από τη σχετική έρευνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Θεωρητικό μέρος – Βιβλιογραφική έρευνα

2.1. Έκθεση βιβλιακών και αρχειακών τεκμηρίων

Τα αντικείμενα-φορείς πληροφορίας ταξινομούνται σύμφωνα με τον Ζερβό (Ζερβός, 2015) σε τρεις μεγάλες κατηγορίες, στα παραδοσιακά, τα σύγχρονα και τα ψηφιακά. Οι τρεις αυτές κατηγορίες έχουν τα εξής κοινά χαρακτηριστικά (Ζερβός, 2015):

- Παραδοσιακά: Η χρήση τους ξεκινά τα ιστορικά χρόνια και συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Παράγονται με τη χρήση σχετικά απλής τεχνολογίας και η πρόσβαση στο περιεχόμενο τους δεν χρειάζεται συσκευές αναπαραγωγής.
- Σύγχρονα: Εμφανίζονται περίπου στα μέσα του 19^{ου} αιώνα. Η παραγωγή τους χρειάζεται σύγχρονη τεχνολογία και η πρόσβαση στην πληροφορία που περιέχουν απαιτεί συσκευές αναπαραγωγής (με εξαίρεση τη φωτογραφία).
- Ψηφιακά: Έχουν περίπου σαράντα χρόνια ζωής αλλά έχουν πρακτικά αντικαταστήσει τα σύγχρονα. Έχουν κοινά χαρακτηριστικά ανεξαρτήτως περιεχομένου και ένα νέο μοναδικό χαρακτηριστικό: μπορούν να αναπαραχθούν σε θεωρητικά απεριόριστο αριθμό αντιγράφων, τα οποία μπορούν να μεταδοθούν αναλλοίωτα μέσα σε ελάχιστο χρόνο σε οποιοδήποτε σημείο της γης.

Παραδοσιακά (Ζερβός, 2015) είναι:

- Βιβλία και κώδικες. Φύλλα χαρτιού ραμμένα ή κολλημένα μεταξύ τους, που περιβάλλονται από προστατευτικό σκληρό ή μαλακό εξώφυλλο. Το κείμενο μπορεί να είναι τυπωμένο ή χειρόγραφο.
- Αρχειακοί φάκελοι. Μπορεί να περιέχουν λυτά αλλά και δεμένα έγγραφα σε ένα ή πολλά τεύχη συνδεδεμένα μεταξύ τους. Η κατασκευή των φακέλων όπως και η σύνδεση των εγγράφων και των τευχών μεταξύ τους ποικίλουν.
- Λυτά έγγραφα. Ελεύθερο (λυτό) τυπωμένο ή χειρόγραφο φύλλο χαρτιού (μονόφυλλο ή δίφυλλο). Μπορεί να είναι επιστολή, προκήρυξη, συμβόλαιο, δημόσιο έγγραφο ή έγγραφο άλλου είδους.

- Χειρόγραφα (σε χαρτί ή περγαμινή)
- Κουτιά, θήκες και φάκελοι φύλαξης βιβλίων, αρχειακών φακέλων και εγγράφων
- Τοπογραφικά, αρχιτεκτονικά ή άλλου τύπου σχέδια, χάρτες
- Χαρακτικά (ξυλοτυπίες, λιθοτυπίες, τσιγκογραφίες)
- Πάπυροι, περγαμηνές

Σύγχρονα (Ζερβός, 2015) είναι:

- Φωτογραφίες και φωτογραφικά φιλμ
- Κινηματογραφικές ταινίες
- Μαγνητικά μέσα (μαγνητοταινίες, κασέτες, βιντεοταινίες)
- Δίσκοι πικ-απ

Ψηφιακά (Ζερβός, 2015) είναι:

- Μαγνητικά μέσα (δισκέτες, σκληροί δίσκοι)
- Μαγνητο-οπτικοί δίσκοι
- Οπτικοί δίσκοι (CD, DVD)
- Μνήμες Flash
- Έγγραφα παραγμένα από εκτυπωτές, φαξ κ.λπ.

Εικόνα 2. Ιστορική Βιβλιοθήκη Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη

(Πηγή: Αρχείο Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη)

Η διαχείριση και έκθεση σπάνιων βιβλίων και αρχειακού υλικού επηρεάζεται τόσο από τις πρακτικές των μουσείων όσο και από τις βιβλιοθήκες. Ενώ οι υπεύθυνοι συλλογής βιβλιοθηκών και μουσείων πρέπει να διατηρούν το φυσικό βιβλίο, είναι επίσης υποχρεωμένοι να το διαθέσουν για χρήση αλλά και για έκθεση υπό ελεγχόμενες συνθήκες.

Τα σπάνια βιβλία θα πρέπει να διατίθενται για χρήση μόνο σε καθιερωμένο χώρο και υπό την επίβλεψη προσωπικού. Εάν το κοινό έχει πρόσβαση στην περιοχή ανάγνωσης, οι χαρτοφύλακες, οι τσάντες, τα παλτά και τα στυλό με μελάνι αφήνονται έξω. Τα σπάνια βιβλία δεν πρέπει να επιτρέπονται συνήθως έξω από τους χώρους ανάγνωσης και αποθήκευσης.

Τα σπάνια βιβλία θα πρέπει να μπορούν να ανακτηθούν όπως και άλλα υλικά της βιβλιοθήκης, είτε βρίσκονται σε αποθήκη μουσείου, είτε σε έκθεση είτε σε βιβλιοθήκη. Όταν χρησιμοποιείται ένας κατάλογος καρτών βιβλιοθήκης, η κάρτα πρέπει να μοιάζει με μια κανονική κάρτα καταλόγου, αλλά να σημειώνει την τοποθεσία. Μπορεί επίσης να υπάρχει μια σημείωση σχετικά με οποιοδήποτε μοναδικό φυσικό χαρακτηριστικό.

Τα αναγνωστήρια σπάνιων βιβλίων, όπως και τα αρχειακά αναγνωστήρια, πρέπει να εγγράφουν τους ερευνητές σε ένα έντυπο που καταγράφει την ταυτότητα του ερευνητή και τα σπάνια υλικά που χρησιμοποιούνται. Η φόρμα περιγράφει επίσης τους κανόνες και τις διαδικασίες για τη χρήση σπάνιων βιβλίων, χειρογράφων και άλλων αντικειμένων. Η φόρμα θα πρέπει να έχει ένα μέρος για να υπογράψει ο χρήστης, υποδεικνύοντας την κατανόηση και την αποδοχή των κανόνων. Αυτό το έντυπο χρησιμεύει επίσης ως αρχείο χρήσης της συλλογής και θα πρέπει να διατηρείται μόνιμα.

Οι ετικέτες ράχης ή άλλες μεθόδους επισήμανσης δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται, γιατί παραμορφώνουν το βιβλίο. Αντίθετα, επιτρέπονται οι λωρίδες χαρτιού χωρίς οξύ που προεξέχουν από το επάνω μέρος του μπλοκ βιβλίου που περιέχουν τις πληροφορίες καταλογογράφησης. Τέτοιες λωρίδες μπορούν να κατασκευαστούν από φύλλα χαρτιού χωρίς οξύ ή να αγοραστούν από αρχειακό γραφείο προμηθειών.

Οι σημειώσεις δεν επιτρέπονται ποτέ στο μπροστινό μέρος της σελίδας τίτλου. Αντίθετα, επιτρέπεται η σημείωση με μολύβι (μαλακό μολύβι HB, H ή 2H) στο πίσω μέρος της σελίδας τίτλου στο κάτω μέρος κοντά στη βιβλιοδεσία.

Ο χειρισμός των σπάνιων βιβλίων θα πρέπει να γίνεται με καθαρά χέρια ή με τη χρήση καθαρών λευκών βαμβακερών γαντιών.

Το τράβηγμα ενός βιβλίου από το ράφι από την κορυφή της σπονδυλικής του στήλης είναι επιβλαβές. Η χρήση σπάνιων βιβλίων, παρέχεται με επαρκή υποστήριξη για τη βιβλιοδεσία. Αυτό μπορεί να σημαίνει τη χρήση μιας βάσης βιβλίου στην οποία στηρίζεται το ανοιχτό βιβλίο σε γωνία που μειώνει την περιττή πίεση στη βιβλιοδεσία. Για το άνοιγμα των άκοπων σελίδων, είναι απαραίτητο η χρήση χαρτοκόπτη με στρογγυλεμένη άκρη αντί για ένα κοφτερό μαχαίρι ή ξυράφι. Οι κοφτερές λεπίδες τείνουν να γλιστρούν και να κόβουν σελίδες. Ιδιαίτερη προσοχή απαιτείται στη δημιουργία αντιγράφων.

Τα πνευματικά δικαιώματα δεν αποτελούν πρόβλημα με σπάνια βιβλία, καθώς οποιαδήποτε δημοσίευση που εκδόθηκε πριν από το 1907 είναι δημόσια.

Τα βιβλιακά, αρχειακά και μουσειακά εκθέματα είναι ιδιαίτερα ευαίσθητα λόγω της φύσης του και απαιτούνται ιδιαίτερες συνθήκες χειρισμού, αποθήκευσης, συντήρησης και διατήρησης.

Είναι από την άλλη πλευρά έργα αξίας, μοναδικά αριστουργήματα λόγω της παλαιότητάς τους, της σπουδαιότητάς τους, τις καλλιτεχνικής τους βιβλιοδεσίας, του υλικού τους, της χρονολογίας έκδοσής τους, των τυπογραφικών τους στοιχείων, των υδατοσχημάτων, σφραγίδων και όλα αυτά τα χαρακτηριστικά που τα κάνουν μοναδικά και σπάνια. Αντικείμενα που αξίζουν να προβληθούν και τεκμήρια μοναδικά που αξίζουν να εκτεθούν με σκοπό την ανάδειξη της πολιτιστικής μας κληρονομιάς στις νεότερες γενιές.

Η έκθεσή τους είναι μια διαδικασία που απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή, προγραμματισμό αλλά και σωστό χειρισμό τους από τους ειδικούς επιστήμονες.

2.1.1. Στάδια Προετοιμασίας Έκθεσης

2.1.1.1 Διαδικασία Προγραμματισμού Δημιουργίας Μουσειακών Εκθέσεων

Οι μουσειακές εκθέσεις είναι αποτέλεσμα μιας πολύπλοκης και συστηματικής προεργασίας που οργανώνεται με βάση ένα λεπτομερές λειτουργικό πρόγραμμα, το οποίο μπορεί να διαρκέσει από μερικούς μήνες μέχρι και κάποια χρόνια. Η υλοποίηση αυτής της διαδικασίας επιτάσσει τη συνεργασία μιας ομάδας ειδικών, κάθε μέλος της οποίας έχει ένα συγκεκριμένο και διακριτό ρόλο. Η ομάδα εργασίας αποτελείται από μέλη που ο αριθμός τους εξαρτάται από τις ανάγκες και το μέγεθος της έκθεσης, εσωτερικούς ή εξωτερικούς συνεργάτες του μουσείου. Απαραίτητα μέλη, που συμμετέχουν σε όλα τα στάδια, είναι ο επιμελητής της συλλογής και ο συντονιστής της έκθεσης. Οι υπόλοιποι συντελεστές της ομάδας προέρχονται από μέλη της διοίκησης του μουσείου, της οικονομικής υπηρεσίας, των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και της υπηρεσίας σχεδιασμού. Επομένως, η πραγματοποίηση μιας έκθεσης εκτός από πολύπλοκη διαδικασία, αποτελεί και μια διεπιστημονική διεργασία, καθώς απασχολεί μεγάλο αριθμό ειδικοτήτων (σχεδιαστές εκθέσεων, γραφίστες, επιμελητές κειμένων, φωτογράφους, μακετίστες, συντηρητές, ξυλουργούς, ηλεκτρολόγους κ.ά.).

Η συνολική διαδικασία προγραμματισμού ενός μουσειακού εκθεσιακού έργου περιλαμβάνει πέντε (5) διαδοχικά στάδια από τα οποία προκύπτει η μουσειακή έκθεση. Αυτά είναι τα ακόλουθα: α) Στάδιο Προετοιμασίας, β) Στάδιο Ανάπτυξης, γ) Στάδιο Εφαρμογής, δ) Στάδιο Λειτουργίας και ε) Στάδιο Αξιολόγησης. (Dean, 1996), (Κοσκινά – Γλύτση, 2003)

Αναλυτικότερα:

1. **Στάδιο Προετοιμασίας:** Κάθε έκθεση αρχίζει με τη σύλληψη της κεντρικής ιδέας από ένα συγκεκριμένο θέμα. Ακολούθως, υποβάλλονται διάφορες προτάσεις που συζητούνται με τους υπευθύνους του πολιτιστικού οργανισμού, ώστε να διερευνηθεί κατά πόσο η έκθεση συμφωνεί με τους σκοπούς του, καθώς και με το είδος του κοινού στο οποίο απευθύνεται. Η τελική πρόταση πρέπει να συμφωνεί με τους στόχους του οργανισμού και να καλύπτει τις ανάγκες των επισκεπτών του. Ακολουθεί η εκτίμηση του

διαθέσιμου εκθεσιακού υλικού όσον αφορά το περιεχόμενο των συλλογών, την εξεύρεση του εκθεσιακού χώρου, το οικονομικό πλαίσιο μέσα στο οποίο μπορεί να κινηθεί η έκθεση και τέλος τον αριθμό των ατόμων που θα ασχοληθεί με την έκθεση ως προσωπικό. Με βάση τα παραπάνω στοιχεία καταρτίζεται ένα πρόγραμμα δυνατοτήτων για τη συγκεκριμένη έκθεση.

2. **Στάδιο Ανάπτυξης:** Ξεκινά με τη μελέτη σκοπιμότητας, η οποία αποτελεί μια λεπτομερή διερεύνηση όλων των παραγόντων που συντελούν στην υλοποίηση της έκθεσης. Το θέμα της έκθεσης οριστικοποιείται, ο σκοπός και οι στόχοι της έκθεσης καθορίζονται, ενώ σχεδιάζεται και το λειτουργικό πρόγραμμά της. Στο στάδιο αυτό περιλαμβάνεται και η συγγραφή του θέματος στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών στόχων του μουσείου και αποφασίζεται ο τρόπος έκθεσης των αντικειμένων και των συνοδευτικών επεξηγηματικών κειμένων αλλά και η θεματική κατηγοριοποίηση των εκθεμάτων. Έχοντας ως δεδομένα τα προηγούμενα στοιχεία, ακολουθεί η σχεδιαστική μελέτη του εκθεσιακού χώρου, ενώ επιλέγεται και η στρατηγική προώθησης της μουσειακής έκθεσης σύμφωνα με τις αρχές του σύγχρονου μάρκετινγκ.
3. **Στάδιο Εφαρμογής :** Αφορά την προετοιμασία του εκθεσιακού χώρου και του υλικού που θα παρουσιαστεί – εκτεθεί. Στον εκθεσιακό χώρο εκτελούνται όλες οι εργασίες που απαιτούνται για τις προβλεπόμενες διαμορφώσεις, κατασκευάζονται οι προθήκες, εκτυπώνονται τα συνοδευτικά κείμενα, αναρτώνται οι πινακίδες σήμανσης και τοποθετούνται τα φωτιστικά σώματα. Συγχρόνως, προετοιμάζεται το εκπαιδευτικό υλικό της συλλογής, που περιλαμβάνει την επιμέλεια των αντικειμένων και τον έλεγχο της εφαρμογής των οδηγιών για τη διατήρηση και την ασφάλειά τους στον εκθεσιακό χώρο. Επιπλέον, ετοιμάζεται το εκπαιδευτικό υλικό της έκθεσης, με την παραγωγή και επιμέλεια των έντυπων καταλόγων που θα τη συνοδεύουν.
4. **Στάδιο Λειτουργίας:** η έκθεση είναι έτοιμη να υποδεχθεί το κοινό. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα τίθενται σε εφαρμογή ενώ ελέγχεται και η ασφάλεια της έκθεσης, των επισκεπτών καθώς και των αντικειμένων.

Σημαντική εργασία αποτελεί και η προετοιμασία της αξιολόγησης για τον έλεγχο της ικανοποιητικής λειτουργίας της έκθεσης.

5. **Στάδιο Αξιολόγησης:** Έχοντας ολοκληρωθεί η έκθεση διερευνάται αν οι τιθέμενοι στόχοι επιτεύχθηκαν ενώ ελέγχεται αν το μέγεθος προσέλευσης επισκεπτών ήταν ικανοποιητικό και αν η έκθεση ανταποκρίθηκε στις ανάγκες τους.

2.1.1.2 Περιγραφή των Στοιχείων Δημιουργίας μιας Μουσειακής Έκθεσης:

Οι εκθέσεις αποτελούνται από επιμέρους στοιχεία , δηλαδή από το υλικό που έχουν στη διάθεσή τους οι σχεδιαστές για να οργανώσουν και να παρουσιάσουν το θέμα στο κοινό. Τέτοια είναι τα αντικείμενα - εκθέματα που βρίσκονται εντός ή εκτός των προθηκών, τα κείμενα, οι φωτογραφίες, τα σχέδια, τα σχεδιαγράμματα, τα οπτικοακουστικά μέσα και οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές. Σημαντικότερο μέσο έκθεσης, υψηλής χρήσης είναι οι προθήκες. Αν και πολλές φορές στερούνται πρωτοτυπίας και λειτουργικότητας (περιοριστικό στοιχείο ανάμεσα στο θεατή και στο έκθεμα), μπορούν να αποτελέσουν ενδιαφέρον μέρος της έκθεσης και σπουδαίο μέσο σύνθεσης, διαμόρφωσης και οργάνωσης του εκθεσιακού χώρου αλλά και ρύθμισης της κυκλοφορίας των επισκεπτών. (Τζώνος, 2013)

Εξίσου σημαντικοί παράγοντες του εκθεσιακού σχεδιασμού είναι ο φωτισμός, το χρώμα και οι γραφικές εφαρμογές. Ειδικότερα, ο φωτισμός αποτελεί πρωταρχικό στοιχείο στο σχεδιασμό μιας έκθεσης καθώς ασκεί μεγάλη επίδραση στον τρόπο αντίληψης των εκθεμάτων από μέρους των επισκεπτών. Ο σωστός φωτισμός στοχεύει πάντοτε στη δημιουργία αντιθέσεων ανάμεσα στα αντικείμενα και στο υπόβαθρο, διευκολύνοντας με τον τρόπο αυτό τη θέαση των εκτιθέμενων αντικειμένων, προδιαθέτοντας ψυχολογικά τους επισκέπτες και συμβάλλοντας στην αισθητική ατμόσφαιρα της έκθεσης. Ο φωτισμός μπορεί να είναι χαμηλός και υπαινικτικός, να δημιουργεί την εντύπωση ηλιακού φωτισμού ή να είναι σημειακός (προβολή συγκεκριμένων αντικειμένων ή λεπτομερειών αυτών). (Σαλή, 2006).

Το χρώμα είναι ένας σημαντικός παράγοντας, καθώς μέσω της επιλογής σωστών χρωματικών συνδυασμών μπορούν να διαμορφώσουν και να επηρεάσουν την ψυχολογία και τη διάθεση των επισκεπτών. (Σαλή, 2006).

Σημαντική κρίνεται, ακόμη, η συμβολή της γραφιστικής ως οπτικής επικοινωνίας στη δημιουργία των μουσειακών εκθέσεων. Η γραφιστική εφαρμόζεται στο σχεδιασμό λεζάντων επεξηγηματικών κειμένων, επιγραφών και εικονογραφήσεων με φωτογραφίες, σχεδιαγράμματα, διαγράμματα και χάρτες. Από αυτά, τα επεξηγηματικά κείμενα είναι σπουδαία, καθώς εντασσόμενα στην εξέλιξη της εκθεσιακής αφήγησης και ενσωματώνοντας εικονογραφικό υλικό, εισάγουν τους επισκέπτες στο θέμα της έκθεσης, βοηθώντας παράλληλα στο να αποκτήσει η έκθεση νόημα και συνοχή και να γίνει άμεσα κατανοητή στο ευρύ κοινό. (Σαλή, 2006).

Έκθεση είναι η προβολή σε οποιουδήποτε είδους κοινό ενός συνόλου κινητών ή ακίνητων μουσειακών αντικειμένων, σύμφωνα με κάποιο συγκεκριμένο πρόγραμμα και μέσα σε ένα προκαθορισμένο χώρο, εσωτερικό ή εξωτερικό, με τη βοήθεια ποικίλων μέσων - κυρίως οπτικοακουστικών. Στόχος του μουσείου μέσω της έκθεσης είναι η επικοινωνία με το κοινό και ο διάλογος αυτός επιτυγχάνεται με τη ζωντανή παρουσίαση της έκθεσης και ολοκληρώνεται μέσα από τη μετάδοση πληροφοριών και μέσα από τη διάδοση μηνυμάτων. (Τζώνος, 2013)

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να σημειώσουμε ότι τα αντικείμενα που έχουν απομακρυνθεί από το αρχικό τους περιβάλλον και τις (αρχικές τους) λειτουργίες αποκτούν νέες σημασίες, μερικές φορές συνυφασμένες με ασυνείδητα ενδιαφέροντα. Γι' αυτό και η ερμηνεία σε σχέση με τη μουσειολογία, έχει την έννοια της μετάφρασης αντικειμένων και γνώσεων σε ένα είδος «γλώσσας» κατανοητής από τον επισκέπτη. Ο σκοπός του μουσείου είναι να μεσολαβήσει μεταξύ συλλογών και κοινού. Βασική για την οργάνωση μιας τέτοιας επικοινωνίας είναι η γνώση των δεδομένων της έρευνας και του κοινού, έτσι ώστε να επιλεγεί η καλύτερη μορφή παρουσίασης (μόνιμη, περιοδική, εξειδικευμένη έκθεση). (Ορφανίδου, 2003).

Σχεδιάζοντας μια έκθεση απαραίτητη προϋπόθεση λοιπόν είναι να αποτελέσει σημείο αναφοράς να γοητεύσει το κοινό και να διεγείρει τις αισθήσεις

του. Κάθε έκθεση είναι μια ιστορία που μαγεύει το κοινό μέσω της όρασης, πρωτίστως, γιατί αυτό που βλέπουμε μας μένει αξέχαστο, της ακοής αλλά και της ανάγνωσης.

Ο σχεδιασμός μιας έκθεσης είναι μια προγραμματισμένη και διαδοχική διαδικασία και απαιτεί σωστό προγραμματισμό και καλή οργάνωση για την επίτευξη του τελικού της στόχου.

Στο πρώτο στάδιο του προγραμματισμού γίνεται:

- γενικός σχεδιασμός και σύνταξη του προϋπολογισμού και του χρονοδιαγράμματος
- σύνταξη του σύντομου / αναπτυσσόμενου ιστορικού
- επιλογή αντικειμένων και υλικού για προβολή

Στο δεύτερο στάδιο πραγματοποιείται:

- ανάπτυξη σχεδιασμού
- αξιολόγηση των αντικειμένων και εκτέλεση πιθανής διάταξης, όπως γραφικά, τοίχος τίτλου και οποιοδήποτε άλλο υλικό υποστήριξης
- οριστικοποίηση απαιτήσεων για φωτισμό και οθόνη (π.χ. πλίνθοι, βιτρίνες)
- λήψη προσφορών για οποιαδήποτε εργασία παραγωγής

Στο τρίτο στάδιο της παραγωγής:

- Ετικέτες γραφής
- Κατασκευή πλίνθων, συμπεριλαμβανομένου του χρόνου για το στέγνωμα και την απομάκρυνση των αερίων (απελευθέρωση καπνών από χρώματα , βερνίκια και ορισμένα δομικά υλικά · τουλάχιστον δύο εβδομάδες)
- Προετοιμασία του εκθεσιακού χώρου (π.χ. αφαίρεση ανεπιθύμητων επίπλων, εξαρτημάτων κ.λπ. πριν από τον καθαρισμό, τη ζωγραφική και την τελική εγκατάσταση)
- Παραγωγή γραφικών (π.χ. φωτογραφίες αναπαραγωγής, γραφικά / πίνακες κειμένου ή γράμματα βινυλίου για έναν τοίχο τίτλου)

Στο τέταρτο στάδιο της εγκατάστασης και της ολοκλήρωσης

- Εκτύπωση ετικετών
- Οργάνωση φωτισμού

- Εγκατάσταση πλίνθων, προθηκών, γραφικών, ετικετών και άλλου υλικού υποστήριξης της έκθεσης
- Εγκατάσταση αντικειμένων
- Έναρξη της έκθεσης

Η διαμόρφωση του χώρου για την έκθεση των αντικειμένων μπορεί να γίνει με διάφορους τρόπους όπως με οριζόντια, κάθετη, συμμετρική ή ασύμμετρη διάταξη, με δημιουργία μοτίβων, αντίθεση μεταξύ μορφών, τοποθέτηση δύο ή περισσότερων αντικειμένων το ένα κοντά στο άλλο, παραλλαγή σχημάτων και χρήση διαφόρων οπτικών στοιχείων.

Είναι σημαντικό να δημιουργηθεί μια ιεραρχία των αντικειμένων που πρόκειται να εκτεθούν, ώστε να καθοριστούν τα αντικείμενα που πρόκειται να χρησιμοποιηθούν ως εστιακά σημεία. Το χρώμα, η υφή και η μορφή των αντικειμένων πρέπει να ληφθούν υπόψη για την επιλογή των αντικειμένων και κυρίως όταν πρόκειται για βιβλιακό και αρχειακό υλικό, το οποίο είναι ιδιαίτερα ευαίσθητο.

Επιπλέον, κατά τη διάρκεια της διαμόρφωσης του χώρου και της τοποθέτησης των αντικειμένων θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η ομαδοποίηση. Είναι ένας πολύ ισχυρός τρόπος συγκέντρωσης της προσοχής των επισκεπτών, είτε μέσω ομαδοποίησης ακριβείας, είτε μελετημένης αμέλειας. Η ομαδοποίηση με ακρίβεια χρησιμοποιεί ευθυγραμμίσεις που μετρώνται με ακρίβεια (χρησιμοποιώντας μια μετροταινία για ακρίβεια). Η μελετημένη απροσεξία δημιουργεί μια δυναμική. Επίπεδα αντικείμενα όπως πίνακες, φωτογραφίες, εκτυπώσεις ή σχέδια πρέπει να κρεμαστούν σε ένα άνετο ύψος θέασης. Για ενήλικες, αυτό είναι γενικά 1500 mm από το επίπεδο του δαπέδου, μετρούμενο στο κέντρο των αντικειμένων. Ενώ η τοποθέτηση βιβλίων ή εγγράφων μέσα σε προθήκες θα πρέπει να είναι προσεχτικά μελετημένη σύμφωνα με τη θεματική, λαμβάνοντας υπόψη μέγεθος, σχήμα, χρονολογία κλπ. με σκοπό η κατεύθυνση στη διάταξη να στοχεύει στο να κατευθύνει το βλέμμα του επισκέπτη και να του κρατά αμείωτο το ενδιαφέρον. Η ισορροπία είναι σημαντική για να εξασφαλιστεί μια συνεκτική και αποτελεσματική παρουσίαση.

Σημαντικό κομμάτι μιας έκθεσης είναι ο φωτισμός. Όμως, όπως είναι ήδη γνωστό, η υπερβολική έκθεση των αντικειμένων σε υψηλά επίπεδα φωτός μπορεί να προκαλέσει μη αναστρέψιμη ζημιά. Οι φωτογραφίες, τα υφάσματα και τα αποκόμματα εφημερίδων μπορούν να εξασθενίσουν σε πλήρη επίπεδα φωτισμού μετά από μήνες στις προθήκες. Για την αποφυγή διαφόρων φθορών στα αντικείμενα θα πρέπει να περιορίζεται ο χρόνος έκθεσής τους και να μειώνεται η ποσότητα του φυσικού φωτός με τη χρήση κουρτινών, περσίδων ή μεμβρανών UV στα παράθυρα.

2.1.2 Επιλογή και αναγνώριση των τεκμηρίων προς έκθεση

Η επιλογή των αντικειμένων για μια έκθεση είναι μια δύσκολη και πολύπλοκη διαδικασία, με γνώμονα την επιμέλεια και ερμηνευτικό όραμα του εκθέματος. Προτεραιότητα είναι να επιλεγθούν τα αντικείμενα που πληρούν καλύτερα τους ερμηνευτικούς στόχους της έκθεσης. Ωστόσο, επειδή η έκθεση μπορεί να επηρεάσει σοβαρά τη μακροπρόθεσμη υγεία ενός αντικειμένου, η ικανότητα ενός αντικειμένου να αντέχει στην ακαμψία της επίδειξης, συμβάλλει επίσης στην τελική επιλογή της έκθεσής του.

Τα χαρακτηριστικά που καθιστούν ένα αντικείμενο ευάλωτο στους κινδύνους της έκθεσης και πιθανώς ακατάλληλο για προβολή είναι:

- **αξία**
- **εγγενή ευθραυστότητα**
- **ευαισθησία στις περιβαλλοντικές συνθήκες όπως χαρτί, υφάσματα, έργα τέχνης σε χαρτί** (τα μετρίως ευάλωτα υλικά περιλαμβάνουν πίνακες ζωγραφικής, ξύλινα αντικείμενα, κόκαλα, δέρμα, μέταλλο και τα λιγότερο ευάλωτα περιλαμβάνουν πέτρα, πορσελάνη).
- **μη σταθερή κατάσταση**
- **κακή εμφάνιση του αντικειμένου (ημιτελή, φθαρμένη, με σημάδια από παράσιτα ή μούχλας)**

Επίσης, το σχέδιο της έκθεσης και η θέση της επηρεάζουν την επιλογή των αντικειμένων και βοηθούν στον καθορισμό των συνθηκών που αυτά θα εκτεθούν.

Οι παράγοντες που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη είναι:

- **Διάρκεια της έκθεσης:** όσο μεγαλύτερη η διάρκειά της τόσο μεγαλύτερη και η πιθανότητα φθοράς στα εκτεθειμένα αντικείμενα
- **Αναμενόμενος αριθμός κοινού και προσέλευσης :** μεγαλύτερο κίνδυνο διατρέχουν τα εύθραυστα αντικείμενα λόγω του μεγάλου αριθμού επισκεπτών και των κραδασμών.
- **Πιθανότητα ταξιδιού :** τα εκθέματα που πρόκειται να ταξιδέψουν αυξάνουν τους κινδύνους για τα αντικείμενα, συμπεριλαμβανομένου του υπερβολικού χειρισμού κατά τη συσκευασία και την αποσυσκευασία, κραδασμούς και κραδασμούς κατά τη μεταφορά και αλλαγές στη θερμοκρασία και την υγρασία. Μόνο τα πιο σταθερά αντικείμενα θα πρέπει να θεωρούνται κατάλληλα για μια έκθεση πολλών χώρων.
- **Κακές περιβαλλοντικές συνθήκες στο χώρο της έκθεσης** λόγω έλλειψης χώρου, κλιματικού ελέγχου
- **Έκθεση των αντικειμένων χωρίς προστατευτικά**
- **Μέγεθος εκθεσιακού χώρου :** ο αριθμός των επιλεγμένων αντικειμένων πρέπει να είναι κατάλληλος για τον διαθέσιμο εκθεσιακό χώρο. Ο συνωστισμός σε ένα έκθεμα μπορεί να προκαλέσει φθορές.

Οι διαθέσιμοι πόροι για την παροχή διασφαλίσεων, όπως η φυσική ασφάλεια, οι έλεγχοι του κλίματος, οι καλά σφραγισμένες θήκες, οι κατάλληλα σχεδιασμένες και επενδυμένες βάσεις και ο τροποποιημένος φωτισμός θα βοηθήσουν στον προσδιορισμό του πόσα ευάλωτα αντικείμενα μπορούν να εκτεθούν καθώς και στη διατήρησή του με σωστικά μέσα.

Ο συντηρητής μπορεί να βοηθήσει στην επιλογή των κατάλληλων αντικειμένων για έκθεση, καθορίζοντας την ευπάθεια του αντικειμένου, διαπιστώνοντας τη σταθερότητα του και ελέγχοντας το περιβάλλον στο οποίο θα εκτεθούν με τα κατάλληλα εργαλεία.

Η αξιολόγηση του αντικειμένου από τον συντηρητή είναι υψίστης σημασίας για την έκθεση και θα πρέπει ο επιμελητής ανάλογα με τις πληροφορίες που θα πάρει από τον συντηρητή να είναι έτοιμος να τροποποιήσει τη λίστα των

επιλεγμένων αντικειμένων. Θα πρέπει πάντα η αρχική επιλογή αντικειμένου να θεωρείται ως προκαταρκτική επιλογή.

Η αξία του κάθε αντικειμένου σε μια έκθεση καθορίζει και το επίπεδο της ασφάλειά του. Η πιθανότητα κλοπής των αντικειμένων παραμένει σοβαρή απειλή και η εξαφάνισή τους θεωρείται απόλυτη αποτυχία. Η προστασία των εκθεμάτων είναι υψίστης σημασίας για τον κάθε οργανισμό και αποτελεί κορυφαία προτεραιότητα διατήρησης και ο υπεύθυνος θα πρέπει να φροντίσει τη διαφύλαξή τους, τοποθετώντας αντικλεπτικά συστήματα συναγερμού, ειδικά σχεδιασμένα για αντικείμενα εκθεσιακού χώρου και ενισχύοντας τον χώρο της έκθεσης με προσωπικό ασφαλείας ή και με εταιρεία συναγερμού.

Σε περίπτωση που τα επιλεγμένα αντικείμενα είναι πολύ υψηλής αξίας, ο υπεύθυνος μπορεί να προτείνει την τοποθέτηση πιστού αντιγράφου.

Τα χαρακτηριστικά, που προσδίδουν ότι ένα αντικείμενο είναι ανεκτίμητης αξίας, είναι η σπανιότητά του, η αναγνώρισή του σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, το κόστος αγοράς.

Ανάλογα με την αξία των αντικειμένων έχει διαμορφωθεί και το επίπεδο ασφάλειας που απαιτείται: υψηλό, μέτριο, περιορισμένο, βασικό.

Στο σύνολό της η συλλογή θα πρέπει να είναι ασφαλισμένη για ενδεχόμενη κλοπή, πυρκαγιά, πλημμύρα, σεισμό, ενώ κάποιες κατηγορίες σημαντικών αντικειμένων οφείλουν να είναι ασφαλισμένες ξεχωριστά. Τα αντικείμενα που εξέρχονται από το χώρο για να συμμετάσχουν σε περιοδικές εκθέσεις, θα πρέπει να ασφαλιζονται για την μεταφορά τους και για την παραμονή τους. Επιπλέον, κάθε πολιτιστικός οργανισμός οφείλει να είναι ασφαλισμένος τόσο για το περιεχόμενό του όσο και για τις κτηριακές του εγκαταστάσεις.

Τα ευάλωτα αντικείμενα, όπως το χαρτί κινδυνεύουν από τη μακροπρόθεσμη έκθεση και προβολή τους, για αυτό το λόγο οι σχεδιαστές θα πρέπει να αποφεύγουν τη μόνιμη έκθεσή τους και θα πρέπει να έχουν προγραμματίσει την εναλλαγή ή την αντικατάστασή τους μετά από μια συγκεκριμένη περίοδο, περιορίζοντας με αυτό τον τρόπο τη ζημιά που θα υποστούν

από την έκθεσή τους, όπως φθορές από το φως, φυσική παραμόρφωση από παρατεταμένη έκθεση ή και από ακατάλληλες περιβαλλοντικές συνθήκες.

Στην περίπτωση της αναπαραγωγής θα πρέπει να ληφθεί υπόψη τα υλικά που θα χρησιμοποιηθούν, τα οποία θα πρέπει να είναι χημικά σταθερά και να μην εκπέμπουν ουσίες που είναι επιβλαβείς για τα άλλα αντικείμενα.

Θα πρέπει να τοποθετείται ετικέτα με τη ένδειξη αντίγραφο ή αναπαραγωγή, που να εξηγεί στο κοινό το λόγο διατήρησης του πρωτοτύπου και μη έκθεσής του.

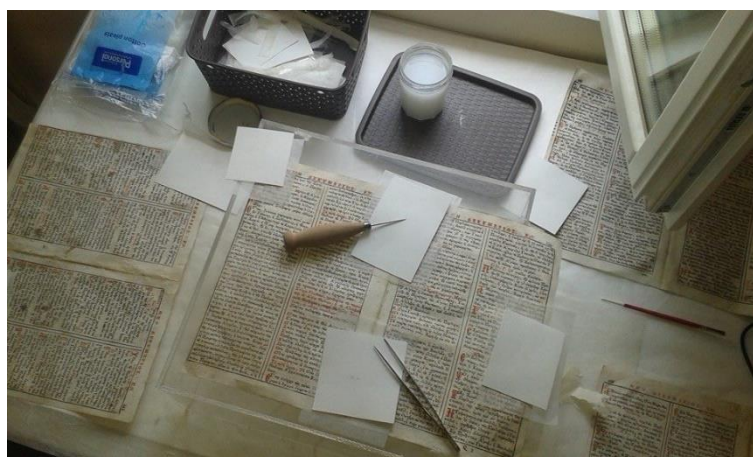
Επίσης, θα πρέπει να αποφεύγονται τόσο οι αναπαραγωγές αντικείμενων όσο και οι μετακινήσεις τους εντός και εκτός χώρου, γιατί μπορούν να προκαλέσουν ζημιές στα πρωτότυπα.

Πολλοί καταφεύγουν στη χρήση ψηφιακής σάρωσης ή έγχρωμου φωτοαντιγραφικού για την αναπαραγωγή δισδιάστατων ή τρισδιάστατων αντικειμένων με βάση το χαρτί.

Αυτό απαιτεί τον χειρισμό τους από κατάλληλα εκπαιδευμένο προσωπικό, περιορισμό στην πολλαπλή έκθεση του πρωτοτύπου στο φως του σαρωτή, χρήση ειδικών μηχανημάτων, ώστε να αποφεύγονται οι βλάβες στη βιβλιοδεσία και καλή εφαρμογή του στη γυάλινη πλάκα απεικόνισης του μηχανήματος, ώστε να μην διπλωθεί, λυγίσει, ή να υποστεί άλλη ζημιά.

Οι καλές φωτογραφικές αναπαραγωγές απαιτούν επαγγελματία φωτογράφο και θα πρέπει να χρησιμοποιείται φιλμ, (Ifachrome ή Cibachrome) που είναι η πιο χημικά σταθερή διαδικασία για έγχρωμες εικόνες καθώς και χαρτί βάσης πολυεστέρα.

2.1.3 Συντήρηση & διατήρηση των εκθεμάτων

Εικόνα 3. Συντήρηση βιβλίου - χαρτιού

(Πηγή: Αρχείο Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη)

Η έκθεση συλλογών είναι ένα σημαντικό μέρος της αποστολής πολλών πολιτιστικών ιδρυμάτων. Είναι επίσης ένας αποτελεσματικός τρόπος για να προσελκύσει την προσοχή και υποστήριξη του κοινού. Υπάρχουν όμως ζητήματα διατήρησης με όλα τα εκθέματα, ακόμη και με τα λιγότερο ευπαθή και θα πρέπει να ληφθούν μέτρα με σκοπό να ελαχιστοποιήσουν τον κίνδυνο ή τη ζημιά στις συλλογές. Ένα από τα σημαντικά καθήκοντα ενός μουσείου, βιβλιοθήκης ή αρχείου, ίσως το σημαντικότερο, είναι η συντήρηση των αντικειμένων του, γιατί οφείλουν και πρέπει να διατηρήσουν τους θησαυρούς τους στο διηνεκές.

Σύμφωνα με τον Ζερβό (Ζερβός, 2015), η καλή φύλαξη του συνόλου του υλικού αναλύεται σε μια σειρά μέτρων που πρέπει να ληφθούν, τα οποία εξουδετερώνουν και αντιμετωπίζουν κάθε πιθανή βλαπτική επίδραση σε αυτό και που περικλείονται στον όρο «προληπτική συντήρηση» ή «διατήρηση» (preservation). «Παρεμβατική συντήρηση» ή απλώς «συντήρηση» (conservation) από την άλλη μεριά, είναι η επέμβαση σε επιλεγμένο μέρος του υλικού που εκτελείται από συντηρητή και έχει στόχο τη διακοπή ή τη μερική αναστροφή της μηχανικής ή της χημικής του υποβάθμισης (Pilette, 2007; International Council of Museums - Committee for Conservation, 2008).

Το σχέδιο διατήρησης του υλικού ενός αρχαιολογικού ιδρύματος ή μιας βιβλιοθήκης απορρέει από και συνδέεται άμεσα με τους στόχους του ιδρύματος, όπως αυτοί διατυπώνονται μέσα στο καταστατικό του και περιλαμβάνει την:

- Προληπτική συντήρηση (διατήρηση, preservation), που έχει στόχο την παρεμπόδιση της υποβάθμισης του συνόλου του υλικού και την
- Παρεμβατική συντήρηση (συντήρηση, conservation), που επεμβαίνει σε επιλεγμένο μέρος του υλικού και έχει στόχο την επιβράδυνση, τη διακοπή ή τη μερική αναστροφή της μηχανικής ή της χημικής υποβάθμισης.

Χωρίς το σχέδιο διατήρησης, δεν θα υπήρχαν αντικείμενα για έκθεση αφού στην πλειοψηφία τους με το πέρασμα των ετών έχουν υποστεί διάφορες φθορές και παραμορφώσεις.

2.1.3.1 Θερμοκρασία - Υγρασία

Η θερμοκρασία, η υγρασία, το φως, η μόλυνση της ατμόσφαιρας, η χημική φθορά που προέρχεται από τα ακατάλληλα υλικά κατασκευής των προθηκών με τα οποία έρχονται σε επαφή ή βρίσκονται σε γειτνίαση τα αντικείμενα της έκθεσης καθώς και η μηχανική φθορά που μπορεί να προέλθει από κραδασμούς, όπως σεισμοί ή από τον άνθρωπο κατά τη μεταφορά τους είναι παράγοντες που επηρεάζουν τη «ζωή» των αντικειμένων.

Τα αντικείμενα αναπόφευκτα φθείρονται με τον χρόνο. Οι προσπάθειες της προληπτικής συντήρησης στοχεύουν στο να περιορίσουν τη φθορά και τη διάβρωση τους, βελτιώνοντας το περιβάλλον τους. Τα μέτρα που λαμβάνονται περιλαμβάνουν τον έλεγχο της σχετικής υγρασίας, θερμοκρασίας και ρύπανσης, τον χειρισμό και συσκευασία των αντικειμένων, τον αποκλεισμό των βιολογικών παραγόντων, τον περιοδικό καθαρισμό των προθηκών, τη δημιουργία ενός σχεδίου έκτακτης ανάγκης σε περίπτωση φυσικών καταστροφών. Μια έκθεση μπορεί να προκαλέσει πολύ σημαντικές φθορές στα οργανικά υλικά από τα οποία αποτελείται το αρχειακό υλικό και τα βιβλία (κυρίως στο χαρτί, στις χρωστικές και τα μελάνια), οι οποίες είναι αθροιστικές και μη αντιστρέψιμες. Το φως μπορεί να ξεθωριάσει τα χρώματα και τα μελάνια, το δέρμα και άλλα οργανικά υλικά, να κιτρινίσει ή να λευκάνει το ίδιο το χαρτί (Bukovsky, 2000)

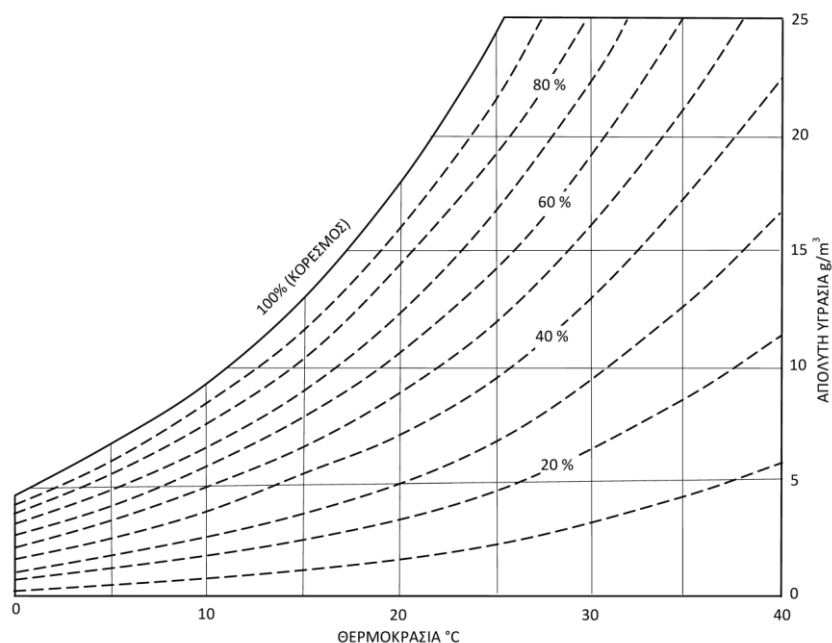
Ένας από τους σημαντικούς παράγοντες φθοράς, ίσως ο σπουδαιότερος, είναι η υγρασία τόσο κατά την φύλαξη των εκθεμάτων όσο και κατά την έκθεσή τους. Η θερμοκρασία και η υγρασία εξετάζονται μαζί. Η υγρασία συμβατικά

εκφράζεται σαν ποσοστό που ονομάζεται σχετική υγρασία (RH). Η σχετική υγρασία μπορεί να επηρεασθεί από το κλίμα και την εποχή, αλλά και από άλλους παράγοντες όπως τη θέρμανση του κτηρίου, αλλά ακόμη και από τις αναπνοές των ανθρώπων με αποτέλεσμα να επιδρούν δυσμενώς σε όλα τα αντικείμενα του οργανισμού και να προκαλούν φθορές.

Τα κατάλληλα επίπεδα σχετικής υγρασίας είναι διαφορετικά για κάθε κατηγορία υλικών. Για παράδειγμα τα ανόργανα υλικά διατηρούνται καλύτερα σε συνθήκες ξηρασίας, ενώ τα οργανικά είναι υγροσκοπικά και δεν πρέπει να χάσουν το ποσοστό της υγρασίας τους, που ήδη περιέχουν, γιατί αυτό θα οδηγήσει σε διάφορες φθορές όπως στρέβλωση, ριτίδιασμα, κιτρίνισμα κ.ά.

- **Η σχετική υγρασία και το ψυχομετρικό διάγραμμα**

Στην εικόνα που ακολουθεί (εικόνα) παρουσιάζεται μια απλοποιημένη και αδρά σχεδιασμένη μορφή του ψυχομετρικού διαγράμματος, το οποίο συσχετίζει τη θερμοκρασία, την απόλυτη και τη σχετική υγρασία (Adcock, 1998). Από το ψυχομετρικό διάγραμμα μπορούμε, αν γνωρίζουμε τις δύο από τις τρεις παραπάνω παραμέτρους, να υπολογίσουμε την τρίτη.

Εικόνα 4. Το ψυχομετρικό διάγραμμα. (Ζερβός, 2015)

Είναι πολύ σημαντικό, λοιπόν, να ρυθμιστούν τα επίπεδα σχετικής υγρασίας σε μια μέση, σταθερή τιμή όλο το χρόνο 50+/- 5% και ημερήσια από $\pm 2\%$. Ο ρυθμός μεταβολής από χειμώνα σε καλοκαίρι και αντίστροφα, δεν πρέπει να είναι μεγαλύτερος από 5% ανά μήνα.

Η σταθερή, μέση τιμή σχετικής υγρασίας, που υπάρχει στο χώρο, επιτρέπει εύκολα και τη ρύθμιση του κλίματος και μέσα στις προθήκες που βρίσκονται τα αντικείμενα.

Οι μετρήσεις θα πρέπει να γίνονται με καταγραφικά RH και θερμοκρασίας μηχανικού ή ηλεκτρονικού τύπου. Θα πρέπει να αποφασιστεί η εγκατάσταση ενός ασύρματου συστήματος μέτρησης και καταγραφής θερμοκρασίας και RH, που βασίζεται σε ασύρματους αισθητήρες μέτρησης, οι οποίοι θα τοποθετηθούν στις προθήκες και στις αίθουσες και θα στέλνουν ανά 5 λεπτά τη μέτρηση στη βάση-λήψεις σημάτων, η οποία συνδέεται απ' ευθείας με ηλεκτρονικό υπολογιστή και σε πραγματικό χρόνο θα μπορεί κανείς να γνωρίζει τι συμβαίνει στο περιβάλλον του αντικειμένου ή του χώρου και να ανταποκριθεί άμεσα.

Για την αντιμετώπιση της υψηλής υγρασίας θα πρέπει να λαμβάνονται μέτρα όπως η θέρμανση και ο αερισμός του χώρου, η χρήση κλιματιστικών και αφυγραντήρων.

2.1.3.2 Φως - Φωτισμός

Ένας από τους κυριότερους παράγοντες που επηρεάζουν τα αντικείμενα και προκαλούν φθορές είναι το φως.

Το φάσμα της ακτινοβολίας του φωτός χωρίζεται σε περιοχές με μήκη κύματος. Το μικρότερο μήκος κύματος παράγει την περισσότερη ενέργεια και έτσι το υπεριώδες φως, με μικρότερο μήκος κύματος, είναι αυτό που προκαλεί φθορά. Η διάρκεια της έκθεσης τους είναι σημαντικός παράγοντας για φθορές στα αντικείμενα. Η βλάβη που υφίσταται το υλικό από το φως είναι ανάλογη της έντασης του φωτός αλλά και του χρόνου της έκθεσης.

Το χαρτί είναι ένα από τα πιο ευαίσθητα στο φως υλικά και το φως μπορεί να του προκαλέσει αποχρωματισμό. Η ζημιά από το φως υπερβαίνει την οπτική αλλοίωση, προσβάλλοντας τη φυσική δομή των ινών κυτταρίνης στο χαρτί,

προκαλώντας εξασθένηση και ευθραυστότητα. Η ζημιά από το φως είναι αθροιστική, ακόμη και τα χαμηλά επίπεδα μπορεί να υποβαθμίσουν το χαρτί, εάν η έκθεση είναι αρκετά μεγάλη. Το φως είναι επιβλαβές. Όσο υψηλότερα είναι τα επίπεδα φωτός, τόσο μεγαλύτερος είναι ο πιθανός κίνδυνος. Πηγές πλούσιες σε υπεριώδη ακτινοβολία (UV) είναι ιδιαίτερα επικίνδυνες.

Η έκθεση στο φυσικό φως είναι ιδιαίτερα επιβλαβής λόγω της έντασής του και της υψηλής περιεκτικότητάς του σε υπεριώδη ακτινοβολία. Ορισμένα ακρυλικά και οι περισσότεροι τύποι γυαλιού φιλτράρουν λίγο ή καθόλου UV. Το συνηθισμένο μη αντανακλαστικό γυαλί δεν φιλτράρει την υπεριώδη ακτινοβολία για αυτό και τα παράθυρα σε ένα εκθεσιακό χώρο θα πρέπει να καλύπτονται με περσίδες, σκίαστρα ή κουρτίνες.

Η τοποθέτηση φίλτρων υπεριώδους ακτινοβολίας και μεμβρανών σε παράθυρα μειώνει αισθητά την ένταση του φωτός. Οι μεμβράνες φιλτραρίσματος υψηλής ποιότητας UV μπορούν να παραμείνουν αποτελεσματικές για περίπου 15-20 χρόνια. Ο μόνος τρόπος της απόδειξης της λειτουργίας του είναι η μέτρηση του εκπεμπόμενου φωτός με ένα μετρητή UV.

Οι υαλοπίνακες UV μπορούν επίσης να προστεθούν σε γυαλί ή ακρυλικό από τον κατασκευαστή. Κατά την επιλογή τους θα πρέπει να γίνεται έλεγχος στις πληροφορίες του προϊόντος για να επιβεβαιωθεί ότι η ικανότητα φιλτραρίσματος UV είναι μεγαλύτερη από 90%.

Η λευκή βαφή που περιέχει διοξείδιο του τιτανίου στους τοίχους και την οροφή ενός δωματίου απορροφά μια ορισμένη ποσότητα ακτινοβολίας UV του περιβάλλοντος.

Ο φωτισμός σε χώρους όπου εκτίθενται βιβλιακά και αρχαιακά τεκμήρια πρέπει να διατηρείται σε χαμηλά επίπεδα. Εάν ο φωτισμός είναι διάχυτος και όχι άμεσος, για παράδειγμα, χρειάζεται λιγότερο φως και μπορεί να δημιουργηθεί οπτικό ενδιαφέρον χωρίς να υποβληθεί μια συλλογή σε έντονα σποτ φώτα.

Τα φώτα πρέπει να σβήνουν όταν οι επισκέπτες δεν βρίσκονται στο χώρο. Αυτό μπορεί εύκολα να επιτευχθεί με την προσθήκη φώτων ανίχνευσης κίνησης. Εάν τα αντικείμενα εκτίθενται σε χώρους όπου τα φώτα πρέπει να παραμένουν

αναμμένα όλη την ημέρα, μπορούν να προστεθούν χρονοδιακόπτες για να διασφαλιστεί ότι τα φώτα σβήνουν στο τέλος της ημέρας.

Ορισμένα ιδρύματα τοποθετούν υφασμάτινα καλύμματα σε θήκες που περιέχουν ιδιαίτερα πολύτιμα ή ευαίσθητα στο φως αντικείμενα. Αυτό παρέχει προστασία από το φως όταν τα αντικείμενα δεν προβάλλονται.

Ο φωτισμός πρέπει πάντα να διατηρείται όσο το δυνατόν χαμηλότερος, χρησιμοποιώντας λαμπτήρες που εκπέμπουν ελάχιστη ή καθόλου υπερϊώδη ακτινοβολία, όπως:

- Λαμπτήρες Διόδων Εκπομπής Φωτός (LED). Τα LED δεν εκπέμπουν ακτινοβολία UV ή IR και το φως δεν παράγει θερμότητα. Είναι κατάλληλα για εκθεσιακούς χώρους και προθήκες.
- Λαμπτήρες φθορισμού. Είναι συνηθισμένοι στα περισσότερα ιδρύματα αλλά δεν συνιστάται για εκθέσεις και προθήκες, γιατί παράγουν θερμότητα και εκπέμπουν ακτινοβολία.
- Λαμπτήρες Βολφραμίου-Αλογόνου. Εκπέμπουν σημαντικές ποσότητες UV και θερμότητας. Παράγει σημαντική ποσότητα θερμότητας και δεν συνιστάται για χρήση σε κλειστούς χώρους ή μέσα σε εκθετήριο.

Η ένταση του φωτός και το χρονικό διάστημα που θα εκτεθούν τα υλικά είναι οι πρωταρχικοί παράγοντες και πρέπει να ληφθούν υπόψη μαζί. Τα περισσότερα υλικά συλλογής μπορούν να εκτεθούν για τρεις έως τέσσερις μήνες στα 50 έως 150 lux και δεν παρουσιάζουν ξεθώριασμα. Τα χαμηλότερα επίπεδα φωτός είναι απαραίτητα για φωτοευαίσθητα υλικά όπως ακουαρέλες, φωτογραφίες και εκτυπώσεις. Υλικά χωρίς χρώμα (έντυπο κείμενο, ασπρόμαυρες φωτογραφίες, χειρόγραφα με μαύρο μελάνι κ.λπ.) μπορούν να εκτεθούν έως και 150 lux. Είναι αποδεκτή η προσαρμογή της έντασης του φωτός προς τα πάνω ή προς τα κάτω εντός αυτού του εύρους ανάλογα με την ευαισθησία των υλικών.

Εάν τα επίπεδα φωτός πρέπει να είναι υψηλότερα από 50-150 lux, η διάρκεια της έκθεσης πρέπει να μειωθεί ανάλογα. Όσο υψηλότερο είναι το επίπεδο φωτός τόσο μικρότερος είναι ο χρόνος έκθεσης, γιατί, όπως ήδη έχει αναφερθεί, η ζημιά από το φως στα μουσειακά εκθέματα είναι αθροιστική και μη αναστρέψιμη.

Ορισμένα ιδρύματα διατηρούν ιστορικά έκθεσης για τα πιο πολύτιμα ή ευαίσθητα στο φως υλικά τους. Κάθε φορέας πρέπει να αποφασίσει για ένα αποδεκτό ανώτατο όριο έκθεσης (δηλαδή, έναν ορισμένο αριθμό ωρών lux ανά έτος) για τα εκτιθέμενα αντικείμενα, το οποίο μπορεί να διαφέρει για διαφορετικά μέρη της συλλογής του.

Τα χάρτινα υλικά πρέπει πάντα να εκτίθενται σε θήκες ή σε πλαίσια, κατασκευασμένα από κατάλληλα υλικά και σωστά σφραγισμένα.

2.1.4 Υλικά Έκθεσης

Τα υλικά που χρησιμοποιούνται για την κατασκευή θήκης πρέπει να επιλέγονται προσεκτικά. Ξύλα, στεγανωτικά ξύλου, χρώματα, κόλλες, υλικά στεγανοποίησης και υφάσματα βιτρίνας μπορούν να εκπέμπουν επιβλαβείς αέρια. Αυτά τα πτητικά, συχνά όξινα στη φύση, συσσωρεύονται σε σφραγισμένες θήκες. Αν και προκαλούν εμφανή ζημιά σε υλικά όπως το ασήμι ή ο μόλυβδος, επιτίθενται στο χαρτί με πιο λεπτούς τρόπους.

Τα εκθεσιακά κιβώτια και οι βάσεις πρέπει να κατασκευάζονται χρησιμοποιώντας υλικά που είναι χημικά αδρανή.

Ορισμένοι συντηρητές συνιστούν οπές αερισμού σε θήκες. Ωστόσο, η ελεύθερη ανταλλαγή αέρα θα υποβάλει το περιεχόμενο της θήκης σε σκόνη και εξωτερικούς ρύπους. Έχουν αναπτυχθεί περιπτώσεις υψηλής τεχνολογίας, συμπεριλαμβανομένων ορισμένων με φιλτραρισμένη ανταλλαγή αέρα.

Το ξύλο χρησιμοποιείται συχνά για θήκες επειδή είναι άμεσα διαθέσιμο, εύκολο στην εργασία και ελκυστικό. Συνιστώνται ορισμένα μαλακά ξύλα, όπως λεύκα. Οι θήκες μπορούν επίσης να σχεδιαστούν χωρίς ξύλινο πάτωμα, με τον σκελετό στο εξωτερικό ενός κουτιού από πλεξιγκλάς ή γυάλινο κουτί.

Εξαρτήματα, όπως οι υφασμάτινες επενδύσεις, οι κόλλες και οι φλάντζες που χρησιμοποιούνται για τη σφράγιση της θήκης πρέπει επίσης να επιλέγονται με προσοχή. Τα υφάσματα από μετάξι είναι όξινα. Τα μείγματα βαμβακιού, λινού, πολυεστέρα ή βαμβακιού-πολυεστέρα είναι αποδεκτά. Όλα τα υφάσματα πρέπει να πλένονται πριν από τη χρήση. Οι καλύτερες κόλλες για χρήση είναι οι ακρυλικές και οι θερμομονωτικές κόλλες, παρά οι κόλλες πρωτεΐνης ή νιτρικής κυτταρίνης.

2.1.5 Μουσειακοί χώροι – Διαμόρφωση

Ο Richard Toon (2005) παρομοιάζει τη συγκρότηση του μουσειακού χώρου με μια ρώσικη μπάμπουσκα: ξεκινώντας από την πολεοδομική ένταξή του στον αστικό ιστό, τον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό του κελύφους, την εσωτερική οργάνωση του εκθεσιακού χώρου, έως τη διαμόρφωση της χωρικής μικροκλίμακας της κάθε εκθεσιακής ενότητας.

Ο σχεδιασμός της έκθεσης θα πρέπει να περιλαμβάνει και την οργάνωση του εκθεσιακού χώρου με σαφείς οδηγίες για την χωροταξική τοποθέτηση των αντικειμένων, καθώς και την κυκλοφορία εντός αυτής, η οποία θα καθορίσει τον τρόπο συμπεριφοράς και προσανατολισμού των επισκεπτών.

Η διαμόρφωση του χώρου και η τοποθέτηση των αντικειμένων μέσα σε αυτόν σχετίζεται άμεσα με την αντίληψη του επιμελητή για τη σημασία, την ερμηνεία και τις σχέσεις των αντικειμένων της συλλογής, αλλά και με τις εντυπώσεις και γνώσεις που θα αποκομίσει το ενδιαφερόμενο κοινό κατά την επίσκεψή του σε αυτήν.

Ο εσωτερικός μουσειακός χώρος διαμορφώνεται με την τοποθέτηση των αντικειμένων της συλλογής, του εκθεσιακού εξοπλισμού και όλων των κινητών ή σταθερών κατασκευαστικών στοιχείων. Ακόμη και αν ορισμένες επιλογές της εσωτερικής οργάνωσης, που προκύπτει από τον συνδυασμό όλων αυτών των στοιχείων, μοιάζουν τυχαίες ή ότι υπαγορεύονται από καθαρά πρακτικούς λόγους, αν εξετάσουμε το τελικό αποτέλεσμα λίγο πιο προσεκτικά, διαπιστώνουμε ότι κανένας χειρισμός δεν είναι ουδέτερος και απαλλαγμένος από συνειδητές ή ασυνείδητες αξιολογήσεις και ερμηνείες. Η επιλογή της διαδοχής των εκθεσιακών ενότητων, από αίθουσα σε αίθουσα και από όροφο σε όροφο, υποβάλλει ιεραρχήσεις και υπαινίσσεται εξελικτικές γραμμές. Κατά συνέπεια, αν και πολύ συχνά αναζητούμε την εκπαιδευτική ποιότητα μιας έκθεσης στην επιλογή των εκτιθέμενων αντικειμένων και στο περιεχόμενο του ερμηνευτικού υλικού, δε θα πρέπει να μας διαφεύγει το ότι άρρητα υποβάλλει η χωρική ομαδοποίηση όλων αυτών, η χωρική διαδοχή των επιμέρους ενοτήτων, οι μεταξύ τους αποστάσεις, οι

επιβεβλημένες πορείες. Η διάρθρωση της έκθεσης λοιπόν, αποτελεί πεδίο αγωγής· προτείνει έμμεσα πρότυπα συμπεριφοράς που θεωρούνται σωστά για τον χώρο αυτό, αν και σε τελευταία ανάλυση ο επισκέπτης είναι εκείνος που θα αποφασίσει αν θα υπακούσει σε αυτά ή θα συγκρουσθεί μαζί τους, επιτυγχάνοντας ενδεχομένως να επιβάλει μία άλλη άποψη (Χουρμουζιάδη, 2015).

2.1.6 Ασφάλεια και Προστασία των εκθεμάτων

Η ασφάλεια και προστασία των φυλασσόμενων μουσειακών αντικειμένων αποτελεί βασική και διαρκή μέριμνα για κάθε φορέα. Κάθε πολιτιστικός οργανισμός μεριμνά και επενδύει σε θέματα συστηματικής και προληπτικής συντήρησης και διατήρησης για τους θησαυρούς, που διαφυλάσσει στους χώρους του και λαμβάνει μέτρα για την πρόβλεψη των φυσικών καταστροφών και των καταστροφών από τον ανθρώπινο παράγοντα.

Οφείλει και πρέπει η συλλογή του να είναι ασφαλισμένη για ενδεχόμενη κλοπή, πυρκαγιά, πλημμύρα, σεισμό κ.ά, ενώ θα πρέπει να ασφαρίζει ξεχωριστά συλλογές σημαντικών αντικειμένων μεγάλης αξίας. Τα αντικείμενα που εξέρχονται ή εισέρχονται από κάθε φορέα για να συμμετάσχουν σε περιοδικές εκθέσεις, θα πρέπει να ασφαλιζονται επιπλέον για την μεταφορά τους και για την παραμονή τους.

Βιβλιοθήκες, μουσεία και αρχεία θα πρέπει να προστατέψουν την περιουσία τους εσωτερικά και εξωτερικά από φυσικές καταστροφές, τοποθετώντας συστήματα πυρασφάλειας και συναγερμού πλημμύρας, ενώ τα έπιπλα και οι βάσεις στήριξης θα πρέπει να είναι κατασκευασμένα έτσι, ώστε να είναι σταθερά σε περίπτωση σεισμού. Επιπλέον, θα πρέπει να τοποθετούν σύστημα συναγερμού που συνδέεται με ιδιωτική εταιρεία φύλαξης και λειτουργεί σε εικοσιτετράωρη βάση σε περίπτωση κλοπών ή βανδαλισμών από ανθρώπους, καθώς και σύστημα παρακολούθησης και μαγνητοσκόπησης με κάμερες.

Τα αντικείμενα για να προστατευτούν τόσο στους αποθηκευτικούς όσο και στους εκθεσιακούς χώρους ενός οργανισμού θα πρέπει να διαφυλάσσονται με επιμέλεια και ιδιαίτερη φροντίδα σε ειδικές θήκες ή κουτιά, τηρώντας όλα τα απαραίτητα μέτρα που αφορούν τόσο τη φύση των αντικειμένων όσο και τους

περιβαλλοντολογικούς παράγοντες. Η περιορισμένη πρόσβαση στους αποθηκευτικούς χώρους, οι περιορισμένες μετακινήσεις των αντικειμένων, καθώς και η καταγραφή όλων των δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τη συλλογή και με τη χάραξη συγκεκριμένων προδιαγραφών για το σωστό χειρισμό αυτών, για τις οποίες θα πρέπει να είναι ενήμερο όλο το προσωπικό, προστατεύουν τον πλούτο του κάθε φορέα. Τέλος, ο εβδομαδιαίος έλεγχος και εποπτεία όλης της συλλογής – τόσο στους εκθεσιακούς όσο και στους αποθηκευτικούς χώρους είναι απαραίτητος από τους υπεύθυνους του οργανισμού.

2.2 Σχετικές προσπάθειες – έρευνες

Σε σχετική διερεύνηση διαπιστώθηκε ότι έχουν πραγματοποιηθεί εκθέσεις με παρόμοιο ή συναφές αντικείμενο, όπως ενδεικτικά παρατίθενται οι ακόλουθες δράσεις:

- Η διαχείριση των σπάνιων και πολύτιμων βιβλίων της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου Κρήτης: ψηφιακή προσέγγιση της Ελένης Κωβαίου
- Θησαυροί των αρχείων για όλους: οι εκθέσεις ως μέσον προβολής της μουσικής πολιτιστικής της Στεφανίας Μεράκου

2.2.1 Εξωστρέφεια και Προβολή των εκθεμάτων

Οι πολιτιστικοί οργανισμοί στη σύγχρονη εποχή οφείλουν να ακολουθούν διεθνείς πρακτικές και μεθόδους, έτσι ώστε να προσελκύουν ένα ευρύ κοινό. Ολοένα και περισσότερες πολιτιστικές μονάδες πλέον θέτουν ως κύριους στόχους την προβολή και προώθηση των υπηρεσιών και επιμέρους δράσεων τους.

Προκειμένου όμως να έχουν την αποτελεσματικότητα που επιθυμούν θα πρέπει να σχεδιάσουν ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα επικοινωνίας σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα. Είναι απαραίτητο να σχεδιαστεί μια στρατηγική επικοινωνίας με συγκεκριμένα βήματα και στάδια και κυρίως με καθορισμένους στόχους οι οποίοι απαραίτητα θα πρέπει να συνάδουν με το όραμα και την αποστολή τους.

Σύμφωνα με τη Νικονάνου (2010), «η επικοινωνία περιλαμβάνει τις δραστηριότητες προσέλκυσης επισκεπτών μέσα από δράσεις δημοσιότητας και μάρκετινγκ, το σχεδιασμό εκθέσεων, δραστηριοτήτων και άλλων επικοινωνιακών ρυθμίσεων, αλλά και τη διερεύνηση της αποτελεσματικότητάς τους».

Τα σύγχρονα μουσεία έχουν υιοθετήσει ένα διαδραστικό μοντέλο επικοινωνίας, όπως είναι αυτό που πρότεινε η Hooper-Greenhill (1991). Όσον αφορά τα μέσα αυτά μπορεί να περιλαμβάνουν οτιδήποτε σχετικό με το μουσείο, όπως το κτίριο, το προσωπικό, τις εκθέσεις κ.ά. (Οικονόμου, 2003).

Ενώ οι Falk και Dierking (1992) παρουσιάζουν το μοντέλο της διαδραστικής επίσκεψης στο μουσείο, το οποίο συνδυάζει προσωπικούς, κοινωνικούς και φυσικούς παράγοντες καταλήγοντας έτσι σε μία πολυσύνθετη εμπειρία.

Οι πολιτιστικοί οργανισμοί έχουν επαναπροσδιορίσει τον ρόλο τους και έχουν προσαρμοστεί στις εξελίξεις της σύγχρονης τεχνολογίας, παρέχοντας στο κοινό τους ελκυστικές και ποιοτικές δράσεις.

Η εξωστρέφεια των βιβλιοθηκών, μουσείων και αρχείων διαφαίνεται από την ιστοσελίδα της, τα ιστολόγια και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης που διαθέτουν, Facebook, Instagram, Twitter, Spotify, τεχνολογίες φιλικές ακόμη και σε άτομα με οπτική αναπηρία μέσω της χρήσης ειδικών προγραμμάτων. Με τη χρήση ψηφιακών μέσων δίνουν τη δυνατότητα στον επισκέπτη να περιηγηθεί και να ξεναγηθεί εικονικά στο χώρο και να απολαύσει τα εκθέματα σε VR τρισδιάστατη περιήγηση, με ειδικές εφαρμογές ακόμη και μέσα από το κινητό του (tour guide systems, smartphone applications, QR, χρήση συσκευών εικονικής πραγματικότητας AR).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Μεθοδολογία ή/και Σχέδιο εργασιών – Υλοποίηση – Εφαρμογή

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζεται η θεωρητική ανάλυση και εξέταση του πλαισίου διαμόρφωσης των πολιτιστικών δραστηριοτήτων, ώστε να κατανοήσουμε τη διαδικασία της οργάνωσης μιας πολιτιστικής δραστηριότητας από την αρχή μέχρι τη λήξη της αλλά και τη συνέχεια αυτής που αφορά την αξιολόγηση και απήχησή της.

Επίσης, παρατίθεται μια έκθεση που έχει ήδη πραγματοποιηθεί και εξετάζεται η εφαρμογή του θεωρητικού πλαισίου διαμόρφωσης της όπου αναλύεται συνοπτικά η οργάνωση, η διαχείριση και αξιολόγησή της, αλλά και η εφαρμογή καινοτόμων μοντέλων στη διαχείρισή της.

Τέλος πραγματοποιείται μια προσπάθεια αποτύπωσης της αποδοχής που είχε η συγκεκριμένη έκθεση στην ευρύτερη κοινωνία, το πιθανό πλεονέκτημά της συγκριτικά με ανταγωνιστικές εκθέσεις παρόμοιου πολιτισμικού περιεχομένου και της σημασίας της προβολής της με ψηφιακά μέσα με απώτερο σκοπό την εκτεταμένη απήχησή της.

3.1. Πολιτιστική δραστηριότητα

Η αποσαφήνιση της έννοιας πολιτιστική δραστηριότητα δεν αποτελεί εύκολη διαδικασία, καθώς στη διεθνή βιβλιογραφία δεν υπάρχει κάποιος μοναδικός ορισμός που να είναι παγκοσμίως αποδεκτός. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η διαφορετική απόδοση της έννοιας στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής όπου πολιτιστική δραστηριότητα νοείται οποιαδήποτε μορφή ψυχαγωγίας ή μορφή αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου, ενώ αντίθετα στην Ευρώπη περιορίζεται περισσότερο στην κλασσική έννοια των πολιτιστικών δρώμενων (Anheier and Isar, 2007).

Σύμφωνα με τον Γκολοβράντζα (2014) οι πολιτιστικές δραστηριότητες αφορούν όλες τις εκδηλώσεις εκείνες που διοργανώνονται από διάφορους

πολιτιστικούς φορείς και οργανισμούς με κύριο άξονα τη διάδοση και καθιέρωση πολιτιστικών στοιχείων και ιδεών οι οποίες οφείλουν να εναρμονίζονται με τις σύγχρονες τάσεις και επιταγές που εμφανίζονται στο συνεχώς εξελισσόμενο πεδίο της Τεχνολογίας και Πληροφόρησης.

Σαφής ορισμός της έννοιας αναφέρεται στο ν. 3525/2007 («Πολιτιστική Χορηγία», άρθρο 1), όπου πολιτιστική δραστηριότητα θεωρείται κάθε δράση που αποσκοπεί στην ευρεία διάδοση και διασπορά κάθε μορφής τέχνης, ακολουθώντας βασικές παραμέτρους που είναι η διασφάλιση, προστασία και αξιοποίηση της εθνικής πολιτιστικής παρακαταθήκης.

Σύμφωνα με τα προαναφερόμενα η πολιτιστική δραστηριότητα είναι μια πολυεπίπεδη έννοια που περιλαμβάνει και αφορά ποικίλους τομείς όπως Εικαστικές Τέχνες, Θέατρο, Χορός, Κινηματογράφος, κ.α. Εκδηλώσεις όπως εκθέσεις ζωγραφικής, βιβλίων, φωτογραφίας, γλυπτικής, φεστιβάλ κινηματογράφου αποτελούν πολιτιστικές δραστηριότητες, καθώς απαραίτητη προϋπόθεση είναι να διέπονται από τις αρχές γενικού και δημόσιου συμφέροντος, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η αποτελεσματική λειτουργία, διαχείριση και αξιοποίησή τους (Μπιτσάνη, 2008).

Αξιοποιώντας όλους τους παρατιθέμενους ορισμούς, προσπαθώντας να αποδοθεί συνοπτικά η έννοια, διατυπώνοντας ότι πολιτιστική δραστηριότητα εννοείται κάθε δράση που σχετίζεται με τη διάδοση και παραγωγή της πολιτιστικής κληρονομιάς, ακολουθώντας τις σύγχρονες μεθόδους που αναπτύσσονται στην κοινωνία των πληροφοριών και της γνώσης.

3.2 Στάδια ανάπτυξης πολιτιστικής δραστηριότητας

Είναι ευρέως αποδεκτό ότι για την υλοποίηση μιας πολιτιστικής δραστηριότητας ανεξαρτήτως είδους ακολουθούνται κάποια συγκεκριμένα στάδια ανάπτυξης τα οποία επιχειρούνται να παρουσιαστούν παρακάτω.

Το πρώτο και βασικό στάδιο είναι εκείνο της αρχικής σύλληψης της ιδέας. Το βασικό ερώτημα που ανακύπτει είναι από πού προέρχεται το κεντρικό θέμα για την πραγματοποίηση μια πολιτιστικής δραστηριότητας. Οι κύριες πηγές συνήθως είναι ο διευθυντής ή το Διοικητικό Συμβούλιο ενός οργανισμού ή ακόμη και κάποιες

έρευνες που μπορεί να έχουν πραγματοποιηθεί στην περίπτωση μουσειακών εκθέσεων από εφόρους μουσείων. Επίσης μπορεί να είναι οι ίδιοι οι επισκέπτες που σε προηγούμενες εκδηλώσεις του οργανισμού έχουν υποβάλλει τις προτάσεις τους στο κουτί επισκεπτών (Lord and Lord, 1997).

Η υλοποίηση μιας αρχικής ιδέας σε πράξη εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, όπως το μέγεθος του οργανισμού, την αποστολή του, το ανθρώπινο δυναμικό που διαθέτει, τις κτιριακές εγκαταστάσεις που θα φιλοξενήσουν τη δραστηριότητα, αλλά και τη διαθεσιμότητα οικονομικών πόρων (Black, 2005).

Συγκεκριμένα σε αυτό το στάδιο υποτίθεται ότι πρόκειται για μια μουσειακή εικαστική έκθεση θα πρέπει να υπολογίζονται οι στόχοι του μουσείου, η σημαντικότητα της έκθεσης, η διερεύνηση για το πιθανό ενδιαφέρον των επισκεπτών, ο τρόπος παρουσίασης της έκθεσης και ο χώρος που απαιτείται για τα εκθέματα. Απαραίτητο είναι επίσης να καθοριστούν ποια εκθέματα θα χρησιμοποιηθούν από τη συλλογή που διαθέτει ήδη το μουσείο, ποια θα δανειστεί από άλλους φορείς και η πιθανότητα απόκτησής τους, αλλά και πόσο περίπου θα είναι το κόστος των δαπανών, την αναζήτηση χορηγιών και ενδεχόμενη χρηματοδότηση και τέλος ο χρόνος προετοιμασίας και διάρκειας της έκθεσης (Edson and Dean, 1994).

Πριν από την τελική επιλογή της βασικής ιδέας χρήσιμο θα ήταν να πραγματοποιηθεί η αποτίμηση κοινού όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Dean (1994), η οποία περιλαμβάνει την αποτύπωση των πραγματικών αναγκών της τοπικής κοινωνίας και προϋποθέτει απασχόληση ειδικών που θα διαθέσουν χρόνο και ειδικές δεξιότητες για να συλλέξουν εκτενείς έρευνες σχετικά με τις ανάγκες του κοινού, χρησιμοποιώντας διάφορες μελέτες ψυχολογίας κοινού αλλά και δημογραφικά στοιχεία.

Σημαντικό ρόλο στην επιλογή του κύριου θεματικού άξονα της πολιτιστικής δραστηριότητας είναι το στοιχείο της μοναδικότητας, δηλαδή μια μικρή έρευνα για το αν αυτή η ιδέα έχει ήδη εφαρμοστεί και έχει ήδη πραγματοποιηθεί παρόμοια εκδήλωση (Sayer, 2015).

Στη συνέχεια εφόσον αποφασιστεί το κεντρικό θέμα της δραστηριότητας και εγκριθεί και από τη διοίκηση του οργανισμού, ακολουθεί το δεύτερο στάδιο που είναι ο σχεδιασμός της πολιτιστικής δραστηριότητας. Η συγκεκριμένη φάση διακρίνεται σε επιμέρους υποενότητες στάδια όπως τις διακρίνει η Bogle (2013), οι οποίες είναι η σχηματική φάση, η προκαταρκτική φάση, η ενδιάμεση φάση και η τελική φάση.

Στο τελικό επιλεγμένο σχέδιο περιλαμβάνεται και η διάκριση των βασικών ενοτήτων της πολιτιστικής δραστηριότητας, η επιλογή του χώρου, ο προϋπολογισμός του κόστους κατά προσέγγιση, όπου υπολογίζονται όλες οι πιθανές δαπάνες (ενοικίαση χώρου, ασφάλιση εκθεμάτων, αγορά υλικών, αμοιβές κ.α.). Επίσης αναφέρονται και οι πιθανές χορηγίες και χρηματοδοτήσεις καθώς και το χρονοδιάγραμμα της δραστηριότητας (Κοσκινά και Γλύτση, 2003).

Ύστερα από το σχεδιασμό ακολουθεί το τρίτο στάδιο ανάπτυξης που αφορά την προετοιμασία και παραγωγή της πολιτιστικής δραστηριότητας. Συγκεκριμένα αυτή η φάση αφορά την εφαρμογή του προκαθορισμένου σχεδίου. Αναλυτικά απαιτούνται πλήθος ενέργειες που οι πιο σημαντικές είναι η τελική έγκριση του σχεδίου και του προϋπολογισμού, η κατασκευή του απαραίτητου εξοπλισμού, η παραγωγή των ψηφιακών μέσων, η πρόσληψη του απαραίτητου προσωπικού για την εφαρμογή των παραπάνω, η ασφάλιση των αντικειμένων προς έκθεση, η παραγωγή εντύπων προβολής της δραστηριότητας, αλλά και η προβολή της δραστηριότητας μέσω των μέσων μαζικής ενημέρωσης. (Lord and Lord, 2012).

Ακολουθεί η έναρξη και η λειτουργία της πολιτιστικής δραστηριότητας που αποτελεί το τέταρτο στάδιο ανάπτυξης. Η συνέντευξη τύπου είναι ένα μέσο προβολής της εκάστοτε πολιτιστικής δραστηριότητας, όπου αναφέρεται το θεματικό περιεχόμενο, το αντικείμενο και οι καλλιτέχνες που συμμετέχουν. Ακολουθεί η λειτουργία και συντήρηση της δράσης, που απαιτεί συνεχή προσοχή και έλεγχο αν όλα βαίνουν σύμφωνα με τους τιθέμενους στόχους και το σχεδιασμό. Η παρακολούθηση όλων των προγραμμάτων της δραστηριότητας είτε μέσω αναφορών και δημοσιευμάτων, αλλά και η μέτρηση αποτελεσμάτων που αφορούν τον προϋπολογισμό, το σχεδιασμό, την επιτυχία των προγραμμάτων, την επισκεψιμότητα, την αντίδραση των επισκεπτών είναι ενέργειες που

πραγματοποιούνται σε αυτή τη φάση της ενεργής λειτουργίας του δρώμενου. Στο κλείσιμο της δραστηριότητας θα πρέπει να πραγματοποιηθούν οι ανάλογες εργασίες, όπως στην περίπτωση μιας μουσειακής έκθεσης που τα εκθέματα θα πρέπει να αποξηλωθούν και να μεταφερθούν στο φυσικό τους χώρο από όπου προήλθαν (Matassa, 2014).

Το τελευταίο στάδιο και από τα πιο σημαντικά για την ανάπτυξη περαιτέρω δράσεων από τον ίδιο φορέα, είναι η αξιολόγηση και αποτίμηση της πολιτιστικής δράσης. Η αξιολόγηση μπορεί να πραγματοποιηθεί και πριν τη λήξη της δραστηριότητας με τη μορφή ερωτηματολογίων ή συνεντεύξεων. Το τελικό έγγραφο της συνολικής αξιολόγησης καθορίζει αν έχουν επιτευχθεί οι επιδιωκόμενοι στόχοι της πολιτιστικής δραστηριότητας και αποτελεί τον κύριο άξονα για μελλοντικές κινήσεις (McRaine & Russick, 2016).

Ύστερα από την εκτεταμένη ανάλυση των επιμέρους σταδίων ανάπτυξης των πολιτιστικών δραστηριοτήτων κατανοούμε τη σημαντικότητα ύπαρξης σχεδιασμού και οργάνωσης αλλά και αποτίμησης των αποτελεσμάτων, ώστε η επιτυχία της εκάστοτε πολιτιστικής δράσης να είναι σε ένα μεγάλο βαθμό εξασφαλισμένη.

3.3 Μοντέλα Οργάνωσης, Διαχείρισης και Αξιοποίησης των Πολιτιστικών Δραστηριοτήτων

Η παγκόσμια οικονομική κρίση και πολιτισμική κρίση που διανύουμε και έχει ως αποτέλεσμα την κάθετη πτώση της χρηματοδότησης, καθώς και η πολύπλευρη διάσταση του πολιτισμικού περιβάλλοντος έχουν επηρεάσει σε εκτεταμένο βαθμό το χώρο του πολιτισμού και των τεχνών. Είναι επιτακτική ανάγκη για υιοθέτηση κοινών μοντέλων διαχείρισης και οργάνωσης όχι μόνο των πολιτιστικών οργανισμών, αλλά και κάθε δράσης που αποσκοπούν και έχουν αποδέκτες το ευρύ κοινό.

Για παράδειγμα τα τελευταία χρόνια με την δραματική αύξηση του ψηφιακού υλικού σε όλους τους τομείς και κατά επέκταση και στο πεδίο του πολιτισμού, που επιφέρει διάσπαση της πληροφορίας και επομένως πρόβλημα στον εντοπισμό, δημιουργήθηκε η ανάγκη για την υιοθέτηση ενός κοινού πληροφοριακού

περιβάλλοντος. Επιπλέον στο τομέα της πνευματικής ιδιοκτησίας έχουν αναπτυχθεί διάφορα μοντέλα διαχείρισης των πνευματικών δικαιωμάτων (Τσιαβός, 2009).

Συμπερασματικά από τα προαναφερόμενα είναι κατανοητό ότι και στο τομέα των πολιτιστικών δραστηριοτήτων δεδομένου της ραγδαίας ανάπτυξης της ψηφιακής τεχνολογίας, την επικράτηση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, την κυριαρχία του διαδικτύου επιβάλλεται η υιοθέτηση καινοτόμων μοντέλων διαχείρισης, όπως είναι το μοντέλο ΠΔΕΑ (Πολιτιστικές Δραστηριότητες Ενεργητικής Αντίληψης) για το οποίο θα γίνει αναφορά αναλυτικότερα στο παράδειγμα πολιτιστικής δραστηριότητας στην επόμενη ενότητα.

Συνοπτικά το μοντέλο ΠΔΕΑ περιλαμβάνει όλα τα προηγούμενα στάδια ανάπτυξης που αναφέρθηκαν που τα συνδέει όμως με επιστημονικές μεθόδους με δύο επιμέρους πυρήνες της λειτουργίας και της διαχείρισης (Μπιτσάνη, 2008).

3.4 ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ Α΄: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΤΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ ΛΑΣΚΑΡΙΔΗ

Εικόνα 5. Το κτήριο της Ιστορικής Βιβλιοθήκης

(Πηγή: Αρχείο Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη)

3.4.1 Παρουσίαση Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη

Το Ίδρυμα Αικατερίνης Λασκαρίδη συστάθηκε το 2007 από τον Πάνο και τη Μαριλένα Λασκαρίδη με σκοπό τη προαγωγή του ελληνικού πολιτισμού, των ελληνικών γραμμάτων και τεχνών, της ιστορικής και ναυτικής έρευνα σε ελληνικό και διεθνές επίπεδο.

Οι δραστηριότητες του Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη γνωρίζουν ραγδαία ανάπτυξη. Σήμερα, λόγω του μεγάλου όγκου των συλλογών του και των δράσεων του, το Ίδρυμα Αικατερίνης Λασκαρίδη στεγάζεται στον Πειραιά σε 4 κτήρια. Η υπηρετήση του σκοπού του ιδρύματος γίνεται μέσα από τρεις κύριους άξονες:

- Τα εκπαιδευτικά και επιμορφωτικά προγράμματα
- Τις βιβλιοθήκες του Ιδρύματος (Ιστορική και Δανειστική)
- Τις ναυτικές συλλογές και τις δράσεις που σχετίζονται με τη θάλασσα

Στον άξονα της εκπαίδευσης, το Ίδρυμα απευθύνεται στο ευρύ κοινό, κυρίως όμως στη μαθητική, σπουδαστική και εκπαιδευτική κοινότητα. Ως ένας ενεργός πολιτιστικός οργανισμός το Ίδρυμα Αικατερίνης Λασκαρίδη διοργανώνει κάθε χρόνο πληθώρα εκπαιδευτικών προγραμμάτων που απευθύνονται σε μαθητές Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Πάνω από 30.000 μαθητές παρακολουθούν ετησίως τα προγράμματα. Διοργανώνει και πραγματοποιεί κάθε χρόνο εκδηλώσεις, ημερίδες, σεμινάρια, συνέδρια επιμορφωτικά προγράμματα που καλύπτουν όλους τους τομείς της γνώσης με εισηγητές από την επιστημονική και ακαδημαϊκή κοινότητα τόσο της Ελλάδας όσο και του εξωτερικού.

Κάθε χρόνο, από το Ίδρυμα διοργανώνεται μεγάλος αριθμός επιμορφωτικών προγραμμάτων για εκπαιδευτικούς. Στο πλαίσιο αυτών των δράσεων έχουν αναπτυχθεί διεθνείς συνεργασίες με σημαντικούς φορείς και πανεπιστήμια. Το Ίδρυμα προκηρύσσει και αθλοθετεί διαγωνισμούς για υποτροφίες στη λογοτεχνία στην ποίηση και στη μουσική.

Στον άξονα των βιβλιοθηκών, το Ίδρυμα Αικατερίνης Λασκαρίδη είναι ιδιαίτερα δραστήριο, δίνοντας μεγάλη έμφαση στον εμπλουτισμό των συλλογών της βιβλιοθήκης του, η οποία έχει διαχωριστεί στη Δανειστική και στην Ιστορική.

3.4.1.1 Δανειστική Βιβλιοθήκη

Εικόνα 6. Εσωτερικό Δανειστικής Βιβλιοθήκης

(Πηγή: Αρχείο Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη)

Η Δανειστική Βιβλιοθήκη του Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη, η οποία ιδρύθηκε το 1993 από τον Κωνσταντίνο Λασκαρίδη με σκοπό τη πρόσβαση στη γνώση σε όλους και τη καλλιέργεια και προώθηση της φιλαναγνωσίας, στεγάζεται σε ένα επταώροφο κτήριο στην οδό Κουντουριώτου. Περιλαμβάνει 40.000 τίτλους βιβλίων που καλύπτουν θεματικά όλους τους τομείς της γνώσης με ιδιαίτερα αναπτυγμένο το λογοτεχνικό τμήμα. Διαθέτει περιοδικές εκδόσεις, οπτικοακουστικό και πληροφοριακό υλικό, καθώς και ένα πλούσιο παιδικό και εφηβικό τμήμα. Λειτουργεί ξενόγλωσσο τμήμα με βιβλία ποικίλης θεματολογίας σε διάφορες γλώσσες και ναυτικό τμήμα που καλύπτει τους τομείς της ναυτικής ιστορίας, δίκαιο, τέχνη, τεχνολογία, ναυπηγική, αλιεία, φάρμα.

Είναι πλήρως αυτοματοποιημένη μέσω του βιβλιοθηκονομικού προγράμματος OPENABEKT και ταξινομημένη σύμφωνα με το δεκαδικό σύστημα ταξινόμησης DEWEY. Είναι ανοιχτή στο ευρύ κοινό και λειτουργεί με μέλη, στα οποία παρέχει τη δυνατότητα δανεισμού, αίθουσα Η/Υ, αναγνωστήριο, εντευκτήριο, φωτοτυπίες, WiFi και δυνατότητα on line πρόσβασης στον κατάλογο της μέσω της μηχανής αναζήτησης της ιστοσελίδας. Είναι πλήρως ενημερωμένη

πάνω στην τρέχουσα διεθνή βιβλιογραφία και η συλλογή της εμπλουτίζεται συνεχώς με αγορές και δωρεές.

Εικόνα 7. Αναγνωστήρια Δανειστικής βιβλιοθήκης

(Πηγή: Αρχείο Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη)

Στη βιβλιοθήκη διοργανώνονται και πραγματοποιούνται δωρεάν δράσεις για παιδιά και ενήλικες με στόχο τον εμπλουτισμό των γνώσεων και εμπειριών, την καλλιέργεια και προώθηση της φιλαναγνωσίας.

3.4.1.2 Ιστορική Βιβλιοθήκη

Εικόνα 8. Εσωτερικό Ιστορικής Βιβλιοθήκης

(Πηγή: Αρχείο Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη)

Η Ιστορική Βιβλιοθήκη του Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη, η οποία ιδρύθηκε το 2014 από τον Παναγιώτη Λασκαρίδη, συγκεντρώνει ιδιωτικές συλλογές βιβλίων και αρχείων που ανήκαν σε σημαντικές προσωπικότητες των γραμμάτων. Ενδεικτικά αναφέρονται: *Bibliotheca Graeca*, Κ. Θεοδωρακόπουλος, Π. Λασκαρίδης, Κ. Θ. Δημαράς, Α. Κουμαριανού, Ε. Κριαράς, Δ. Δολιανίτης, Ε. Γλύκατζη - Arweiler, Ε. Μπιμπίκου, L. Delwaide, Nelson .

Οι συλλογές αυτές είναι συνήθως θεματικές, ανάλογα με τα ενδιαφέροντα του κάθε ερευνητή ή συλλέκτη, και καλύπτουν κυρίως τις ανθρωπιστικές επιστήμες: ιστορία, φιλολογία, φιλοσοφία, αρχαιολογία, θεολογία, ιστορία του βιβλίου. Περιλαμβάνουν βέβαια και άλλους τομείς της γνώσης: μαθηματικά, δίκαιο, ιατρική, ναυτιλία και ναυτιλιακό δίκαιο. Οι βιβλιοθήκες διατηρούν την αυτοτέλειά τους και συνοδεύονται από τους καταλόγους τους, οι οποίοι είναι διαθέσιμοι ηλεκτρονικά. Οι θησαυροί γνώσης που περιλαμβάνονται στην Ιστορική Βιβλιοθήκη αποτελούν ζωντανά εργαλεία μάθησης και ενημέρωσης άρρηκτα συνδεδεμένα με τον σύγχρονό μας πολιτισμικό και γνωστικό γίγνεσθαι, όπως αποδεικνύεται και από την αλληλεπίδραση τους με τα εκπαιδευτικά μας προγράμματα.

Σήμερα η Ιστορική Βιβλιοθήκη απαριθμεί πάνω από 450.000 τόμους μεγάλης πνευματικής και υλικής αξίας και καλύπτει θεματικά όλους τους τομείς της

γνώσης εκ των οποίων περιλαμβάνει αρχέτυπα, παλαιύτα, βιβλία σε πρώτη έκδοση.

Εικόνα 9. Εσωτερικό Ιστορικής Βιβλιοθήκης

(Πηγή: Αρχείο Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη)

Η Ιστορική Βιβλιοθήκη του Ιδρύματος Λασκαρίδη θησαυρίζει μια από τις μεγαλύτερες συλλογές αρχετύπων στην Ελλάδα. Η συλλογή αυτή, που έχει συγκροτηθεί με υλικό από τις δύο σημαντικότερες συλλογές του Ιδρύματος, τη Bibliotheca Graeca (συλλογή Οικονομόπουλου) και τη συλλογή του Προέδρου του Ιδρύματος Πάνου Λασκαρίδη, συνεχίζει διαρκώς να εμπλουτίζεται.

Η συλλογή αριθμεί συνολικά εκατόν σαράντα πέντε αρχέτυπες εκδόσεις. Σε αυτές περιλαμβάνονται πολύ σημαντικές πρώτες εκδόσεις. Ενδεικτικά: Η πρώτη έκδοση της Ιλιάδας και της Οδύσσειας στη Φλωρεντία το 1488-89 και η πρώτη έκδοση των Απάντων του Αριστοτέλη από τον Άλδο Μανούτιο το 1495-1498 στη Βενετία.

Τα παλαιότερα βιβλία του Ιδρύματος είναι: η έκδοση έργων του Ιωάννη Χρυσόστομου το (1470), τα Άπαντα του Κυπριανού Καρχηδόνας (1471), η Ρωμαϊκή Ιστορία του Αππιανού (1472) και η πρώτη λατινική μετάφραση των Προβλημάτων του Αριστοτέλη (1473). Το υλικό της Ιστορικής Βιβλιοθήκης είναι διαθέσιμο στους ερευνητές και μελετητές κατόπιν αιτήσεως.

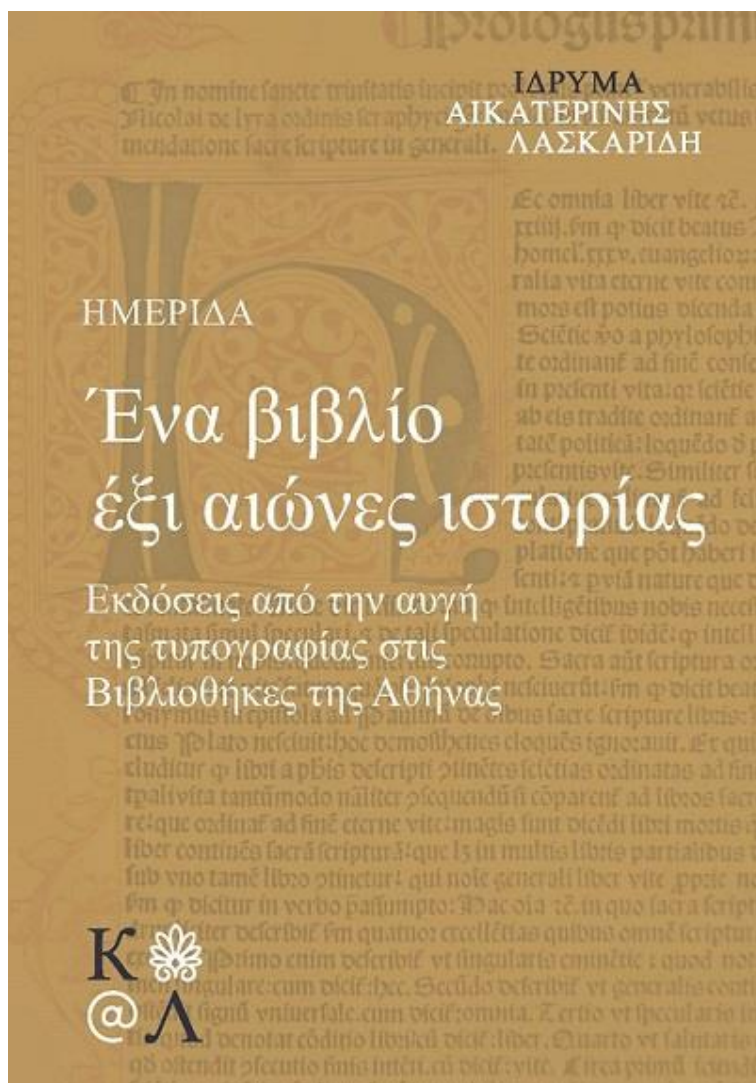
Στο πλαίσιο της εξωστρέφειας του έργου και του πλούτου της βιβλιοθήκης του Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη δίνεται μεγάλη σημασία στις εκπαιδευτικές και επιμορφωτικές δράσεις, στις συνεργασίες, στις κοινές δράσεις και στα δίκτυα, δεδομένου ότι αυτές θα αποτελέσουν πεδίο ανταλλαγής και αλληλεπίδρασης ιδεών, τεχνογνωσίας και εμπειρίας σε θέματα που απασχολούν τη σύγχρονη κοινωνία της πληροφόρησης, καθώς και στην ανάδειξη και προώθηση του υλικού της μέσα από εκθέσεις, εκδηλώσεις, σεμινάρια, ημερίδες.

Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο, το Ίδρυμα Αικατερίνης Λασκαρίδης διοργανώνει πολλές και ποικίλλες δραστηριότητες με σκοπό την ανάδειξη των θησαυρών του, ανταποκρίνεται πρόθυμα σε αιτήματα δανεισμού, έκθεσης, ψηφιοποίησης, διαδανεισμού, χρήσης, διαθέτοντας υλικό από τις συλλογές του για να εκτεθεί στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό. Συμμετέχει ενεργά σε εκδηλώσεις, ημερίδες, συνέδρια. Μεριμνά για την εκπαίδευση, επιμόρφωση και δια βίου μάθηση των στελεχών του. Φροντίζει για τον εμπλουτισμό και άλλων βιβλιοθηκών, αποστέλλοντας όχι μόνο τις εκδόσεις του αλλά και βιβλία ποικίλης θεματολογίας σε δημοτικές, σχολικές, ιδιωτικές βιβλιοθήκες τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό.

Συνεργάζεται με πανεπιστήμια, βιβλιοθήκες, ιδρύματα, πολιτιστικούς φορείς τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό και συμμετέχει σε πανεπιστημιακά και ερευνητικά προγράμματα.

Το Ίδρυμα είναι ιδιαίτερα δραστήριο και στον άξονα των δράσεων που σχετίζονται με τη Θάλασσα, στηρίζοντας τις ενάλιες έρευνες στο ναυάγιο των Αντικυθήρων, αλλά και το Πολεμικό Ναυτικό και το Λιμενικό. Στόχος του είναι η καλύτερη και αποτελεσματικότερη διάχυση και διακίνηση της πληροφόρησης και η ανάδειξη των θησαυρών του αλλά και της πολιτιστικής κληρονομιάς.

3.4.2 Μελέτη Έκθεσης «Ένα βιβλίο, έξι αιώνες ιστορίας»

Εικόνα 10. Αφίσα Ημερίδας Αρχετύπων

(Πηγή: Αρχείο Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη)

Εικόνα 11. Πρόσκληση Ημερίδας Αρχετύπων

(Πηγή: Αρχείο Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη)

Το Ίδρυμα Αικατερίνης Λασκαρίδη διοργάνωσε το Σάββατο 13 Απριλίου 2019 ημερίδα με θέμα : **«Ένα βιβλίο, έξι αιώνες ιστορίας. Εκδόσεις από την αυγή της τυπογραφίας στις βιβλιοθήκες της Αθήνας»**, η οποία πραγματοποιήθηκε στην Ιστορική Βιβλιοθήκη του Ιδρύματος (2ας Μεραρχίας 36 & Ακτής Μουτσοπούλου, Πειραιάς).

Το Ίδρυμα Αικατερίνης Λασκαρίδη έχει συγκεντρώσει μια από τις σημαντικότερες συλλογές αρχετύπων στην Ελλάδα, οι οποίες εντάσσονται στις ειδικές συλλογές της Ιστορικής του Βιβλιοθήκης.

Θέμα της ημερίδας ήταν τα αρχέτυπα, τα έντυπα βιβλία που φτάνουν μέχρι τις μέρες μας από την αυγή της τυπογραφίας, τον 15ο αιώνα, ως διαρκώς ανερχόμενο αντικείμενο της διεθνούς αλλά και ελληνικής έρευνας, με αφορμή χαρακτηριστικά τεκμήρια που θησαυρίζονται στις αθηναϊκές βιβλιοθήκες.

Σκοπός της ημερίδας ήταν να παρουσιάσει στο ευρύτερο ενδιαφερόμενο κοινό τις αρχέτυπες εκδόσεις και τη σημασία τους στην ιστορία της τυπογραφίας, να αναδείξει βιβλία με ιδιαίτερη τυπογραφική αλλά και αισθητική αξία και να φωτίσει το συναρπαστικό ταξίδι τους στην πορεία έξι αιώνων. Παράλληλα, να αναδείξει ερευνητικά προγράμματα που καταγράφουν και μελετούν τα αρχέτυπα, καθώς και να φέρει σε επαφή επαγγελματίες του χώρου που ειδικεύονται στη διαχείριση αλλά και την προβολή του σπάνιου αυτού υλικού. Σε συνεργασία με το Consortium of European Research Libraries, παρουσιάστηκε το πρόγραμμα 15cBookTrade του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης και η υλοποίησή του στην Ελλάδα.

Ημερίδα

Ένα βιβλίο, έξι αιώνες ιστορίας
Εκδόσεις από την αυγή της τυπογραφίας στις βιβλιοθήκες της Αθήνας

Πειραιάς, 13 Απριλίου 2019

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

9:00 – 10:00 Εγγραφές

10.00 – 10.30 Έναρξη ημερίδας – Χαιρετισμοί

1η Συνεδρία

10:30 – 11:00 *Understanding and communicating the impact of the printing revolution on European society: our collaborative long-term project.*

Cristina Dondi, Professor of Early European Book Heritage, Fellow of Lincoln College, Secretary of the Consortium of European Research Libraries

11:00 – 11:30 *My work on incunabula in Greece: 1973-1979.*

Dennis Rhodes, former Deputy Keeper, British Library

11:30 – 11:45 *My work on incunabula in Greece redux: in the footsteps of Dennis Rhodes (2016 – ongoing).*

Geri Della Rocca de Candal, ERC Postdoctoral Research Fellow, University of Oxford

11:45 – 12:00 «Ελληνική τυπογραφία». Μια πρόταση μερικής ανασηματοδότησης του όρου, βασισμένη στη μελέτη των αρχετύπων.

Γιάννης Κόκκωνας, Καθηγητής Τμήματος Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας, Ιόνιο Πανεπιστήμιο

12:00 – 12:30 Συζήτηση – Διάλειμμα – Καφές

2η Συνεδρία

12:30 – 12:45 *Τα Ερωτήματα του Χρυσολωρά: ένα σπάνιο αρχέτυπο στη βιβλιοθήκη της Βουλής.*

Έλλη Δρούλια, Προϊσταμένη Διεύθυνσης της Βιβλιοθήκης της Βουλής των Ελλήνων

1

Εικόνα 12. Πρόγραμμα Ημερίδας Αρχετύπων

(Πηγή: Αρχείο Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη)

12:45 – 13:00 *Καταγραφή και μελέτη αρχετύπων της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος Η περίπτωση του ελληνικού Ψαλτηρίου του Άλδου Μανούτιου.*

Νικόλας Σαρρής, Δρ. Συντηρητής Βιβλίου & Χαρτιού, Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος
Γιώργος Σταυράτης, Αρχειονόμος-Βιβλιοθηκονόμος, Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος

13:00 – 13:15 *Από την Αναγέννηση στον ελληνικό 18ο αιώνα: αστρονομική παράδοση στην αλδινή έκδοση Scriptores astronomici veteres (1499) της συλλογής I.P.A./M.I.E.T. Βενετία Χατζοπούλου, Δρ. Φιλολόγος-Παλαιογράφος, Ιστορικό και Παλαιογραφικό Αρχείο του Μορφωτικού Ιδρύματος της Εθνικής Τραπέζης*

13:15 – 13:30 *Τυπογραφικά «κοσμήματα»: μια αρχέτυπη φιλοσοφική έκδοση με χρυστυπία στη συλλογή του Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη.*
Αγγελική Παπαδοπούλου, Φιλολόγος, Ιστορική Βιβλιοθήκη, Ίδρυμα Αικατερίνης Λασκαρίδη

13:30 – 13:45 Συζήτηση

13:45 – 15:00 Ελαφρύ γεύμα

3η Συνεδρία

15:00 – 15:30 *Thoughts on the Greek Book* – video presentation

Nicolas Barker, Historian of printing and books, former Head of Conservation, British Library

15:30 – 15:45 *Διενέξεις τυπογράφων και βιβλιοπωλών στη Βενετία την εποχή των Incunabula, 15ος αι.*

Αγαμέμνων Τσελίκας, Φιλολόγος-Παλαιογράφος, Προϊστάμενος του Ιστορικού και Παλαιογραφικού Αρχείου του Μορφωτικού Ιδρύματος της Εθνικής Τραπέζης

15:45 – 16:00 *Printing Homer in Renaissance Florence. The Dedication Copy BNCF, B.R. 81.*

David Speranzi, Librarian at the Manuscripts and Rare Books Department, National Central Library in Florence

16:00 – 16:15 *Greek Incunabula and Post-Incunabula from the Paul Auerbach Collection in the University of Amsterdam.*

Astrid Balsem, Curator of Special Collections, University of Amsterdam Library

Εικόνα 13. Πρόγραμμα Ημερίδας Αρχετύπων

(Πηγή: Αρχείο Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη)

16:15 – 16:45 Συζήτηση – Διάλειμμα – Καφές

4η Συνεδρία

16:45 – 17:00 *Σκέψεις και παρατηρήσεις γύρω από ένα αρχέτυπο του 1481.*

Leopold Navaří, Βιβλιογράφος-Ιστορικός του βιβλίου

Μαρία Γιουρούκου, Φιλολόγος-Παλαιογράφος, Δρ. Φ.

Sylvia Ioannou Foundation

17:00 – 17:15 *Οι αρχέτυπες εκδόσεις του Bernhard von Breydenbach στη Συλλογή Φινόπουλου-Μουσείο Μπενάκη.*

Κωνσταντίνος Ι. Στεφανής, Δρ. Ιστορίας της Τέχνης, Μουσείο Μπενάκη-Συλλογή Φινόπουλου

17:15 – 17:30 *Genealogiae Ioannis Boccatii: μια ουμανιστική μυθολογική*

εγκυκλοπαίδεια στη Συλλογή Αρχετύπων της Γενναδείου Βιβλιοθήκης,

Ειρήνη Σολομωνίδη, Επικεφαλής Βιβλιοθηκάριος, Γεννάδειος Βιβλιοθήκη, Αμερικανική

Σχολή Κλασικών Σπουδών στην Αθήνα

17:30 Συζήτηση – Κλείσιμο

Ξεναγήση στην έκθεση αρχετύπων του Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη

Αντλώντας από την πλούσια συλλογή του με περισσότερα από εκατό αρχέτυπα, το Ίδρυμα Αικατερίνης Λασκαρίδη πλαισίωσε τις εργασίες της ημερίδας με έκθεση επιλεγμένων εκδόσεων από τη συλλογή του.

(<http://www.laskaridisfoundation.org/ena-vivlio-exi-aiones-istorias-imerida-13-apriliou-2019/>)

13 ΑΠΡΙΛΙΟΥ
-15 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2019
ΕΚΘΕΣΗ

Κ @ Λ

ΕΝΑ ΒΙΒΛΙΟ
ΕΞΙ ΑΙΩΝΕΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΑΡΧΕΤΥΠΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΛΛΟΓΗ ΤΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ ΛΑΣΚΑΡΙΔΗ

ΣΠΑΝΙΑ ΒΙΒΛΙΑ ΑΠΟ
ΤΟΝ ΠΡΩΤΟ ΑΙΩΝΑ
ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ

ΩΡΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ
ΔΕΥΤΕΡΑ - ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 10:00 - 17:00

ΣΑΒΒΑΤΑ ΜΕ ΞΕΝΑΓΗΣΕΙΣ
20/4, 4/5, 1/6, 6/7, 3/8, 7/9
ΩΡΑ 11:00-15:00

Η ΕΚΘΕΣΗ ΘΑ ΠΑΡΑΜΕΙΝΕΙ ΚΛΕΙΣΤΗ
25/4-1/5, 17/6, 12-16/8

ΙΔΡΥΜΑ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ ΛΑΣΚΑΡΙΔΗ
2ος ΜΕΡΑΡΧΙΑΣ 36 & ΑΚΤΗΣ ΜΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ
185 35 ΠΕΙΡΑΙΑΣ - ΤΗΛ.: 216 9003700

WWW.LASKARIDISFOUNDATION.ORG

Facebook LaskaridisFoundPage
Instagram laskaridisfoundation
Twitter @LaskaridisFound

ΙΔΡΥΜΑ
ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ
ΛΑΣΚΑΡΙΔΗ

ΜΟΝ ΜΟΙ ΚΟΡΨΗ ΟΥ ΕΙΣΚΟΝΟΝ ΑΣ

ICA I INFLUZZO THE TOC artlife ICAI

Εικόνα 15. Αφίσα Έκθεσης Αρχετύπων

(Πηγή: Αρχείο Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη)

Ένας απλός ορισμός της έκθεσης είναι η παρουσίαση προϊόντων ή έργων τέχνης με οργανωμένη διάταξη (The Free dictionary, 2013). Περιορίζοντας την έννοια παρατίθεται ο ορισμός της έννοιας εικαστική έκθεση όπου νοείται κάθε προσπάθεια παρουσίασης ποικίλων εκθεμάτων στο ευρύ κοινό. Τα εκθέματα αυτά

μπορεί να είναι εικόνες, έργα ζωγραφικής, διαδραστική τέχνη, παραστάσεις, γλυπτά (Wikipedia, 2016).

Πρόκειται για μια περιοδική έκθεση με τίτλο: **«Ένα βιβλίο, έξι αιώνες ιστορίας»**, η οποία παρουσίασε 17 αρχέτυπα από την πλούσια συλλογή του Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη και πλαισίωσε την αντίστοιχη ημερίδα, η οποία πραγματοποιήθηκε στις 13 Απριλίου 2019, όπως ήδη έχει αναφερθεί.

Η Συλλογή Αρχετύπων του Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη, που σήμερα αριθμεί 137 τίτλους σε 145 αντίτυπα περιλαμβάνει κυρίως ελληνικές και ελληνικού ενδιαφέροντος εκδόσεις, καθώς και αξιόλογα δείγματα της λατινικής, μεσαιωνικής και μεταγενέστερης γραμματείας.

Τα αρχέτυπα, οι εκδόσεις του πρώτου αιώνα της τυπογραφίας, κατέχουν μια ιδιαίτερη θέση στην ιστορία των γραμμάτων, της επιστήμης, της οικονομίας και εν γένει του πολιτισμού. Στην παρούσα έκθεση **«Ένα βιβλίο, έξι αιώνες ιστορίας»** παρουσιάστηκαν 17 αρχέτυπα από την πλούσια συλλογή του Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη, έργα ξεχωριστής ιστορικής και αισθητικής αξίας, τα οποία

- αντιπροσωπεύουν τη βασική θεματολογία των οικείων συλλογών (λογοτεχνία, γλώσσα, επιστήμες, ιστορία, θρησκευτικά θέματα),
- αναδεικνύουν την ιδιαίτερη καλλιτεχνική αξία έργων της πρώιμης τυπογραφίας, με έμφαση στην έντυπη και τη χειρόγραφη διακόσμηση,
- φωτίζουν τη δράση σημαντικών προσωπικοτήτων της τυπογραφικής τέχνης,
- φέρουν σημάδια-υλικές μαρτυρίες της ιδιαίτερης ιστορίας κάθε αντιτύπου και της πορείας του στον χρόνο.

Το Ίδρυμα Αικατερίνης Λασκαρίδη κατέχει τη δεύτερη μεγαλύτερη συλλογή αρχετύπων στην Ελλάδα, η οποία εμπλουτίζεται συνεχώς.

[\(http://www.laskaridisfoundation.org/ekthesi-ena-vivlio-exi-aiones-istorias/\)](http://www.laskaridisfoundation.org/ekthesi-ena-vivlio-exi-aiones-istorias/)

Η έκθεση διήρκησε από 13 Απριλίου έως και 15 Σεπτεμβρίου 2019 και λειτουργούσε από Δευτέρα έως και Παρασκευή μεταξύ των ωρών 10.00 – 17.00 με ελεύθερη είσοδο στο κτήριο της Ιστορικής Βιβλιοθήκης. Επίσης, πραγματοποιήθηκαν επιπλέον ξεναγήσεις το Σάββατο σε καθορισμένες

ημερομηνίες (20/4, 4/5, 1/6, 6/7, 3/8, 7/9, ώρες 11.00-15.00) προς διευκόλυνση του ενδιαφερόμενου κοινού. Η έκθεση παρέμεινε κλειστή τις παρακάτω ημερομηνίες: 25/4-1/5, 17/6, 12-16/8, λόγω γιορτών και καλοκαιρινών διακοπών.

13 APRIL
–15 SEPTEMBER 2019

EXHIBITION

**ONE BOOK
SIX CENTURIES OF HISTORY**

INCUNABLE EDITIONS FROM THE AIKATERINI LASKARIDIS FOUNDATION COLLECTION

RARE BOOKS FROM
THE FIRST CENTURY
OF PRINTING

OPENING HOURS
MONDAY - FRIDAY 10:00 - 17:00

SATURDAYS 20/4, 4/5, 1/6, 6/7, 3/8, 7/9
11:00-15:00, WITH GUIDED TOURS

THE EXHIBITION WILL REMAIN CLOSED
AT 25/4-1/5, 17/6, 12-16/8

AIKATERINI LASKARIDIS FOUNDATION
2nd MERARCHIAS 36 & AKTIS MOUTSOPOULOU
185 35 PIREAUS - TEL: 216 9003700

WWW.LASKARIDISFOUNDATION.ORG

Facebook Laskaridis Found Page
Instagram laskaridisfoundation
Twitter @LaskaridisFound

AIKATERINI
LASKARIDIS
FOUNDATION

REMARKET COMMUNICATION SPONSORS

inffpost | culture | THE TOC | artlife

Εικόνα 16. Αφίσα Έκθεσης Αρχετύπων

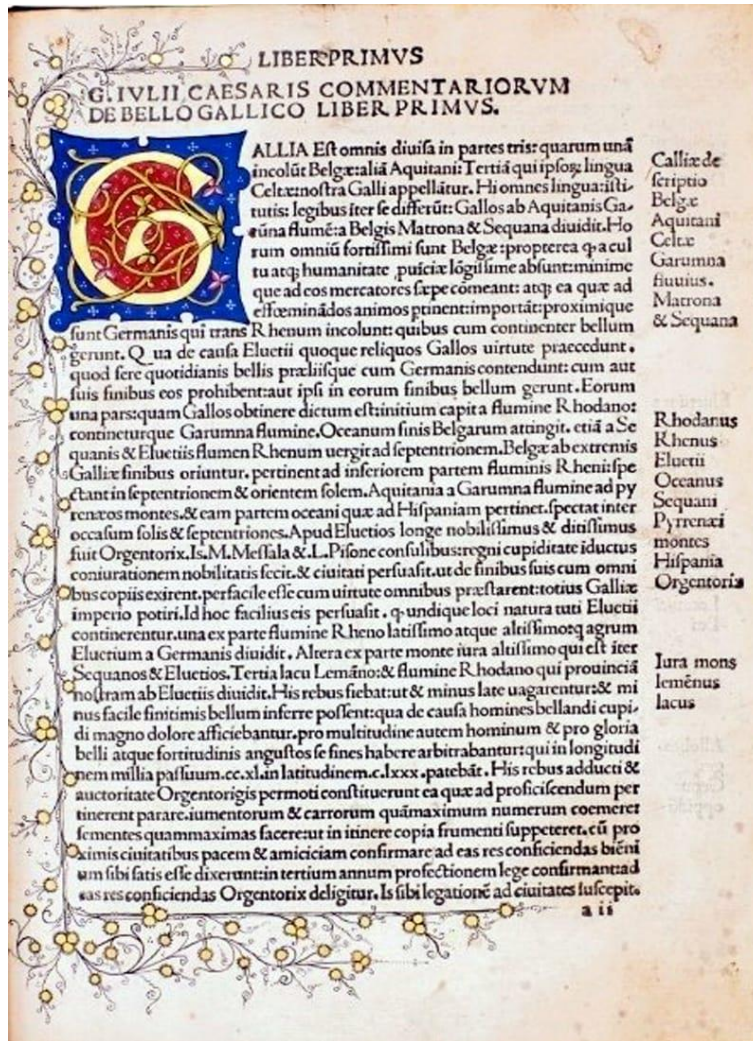
(Πηγή: Αρχείο Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαριδίδη)

Η έκθεση «Ένα βιβλίο, έξι αιώνες ιστορίας» ακολουθεί σε μεγάλο βαθμό τα στάδια ανάπτυξης, όπως παρουσιάστηκαν στην αρχή του συγκεκριμένου κεφαλαίου της παρούσας εργασίας. Συγκεκριμένα η έκθεση διαθέτει κεντρική ιδέα που είναι η ανάδειξη της ποικιλίας των πρώτων έντυπων εκδόσεων «μιλώντας» για τα στοιχεία

που μας δίνει ένα βιβλίο τόσο για την ετοιμασία του πριν την έκδοση όσο και για την πορεία του στον χρόνο αφού τυπωθεί. Οπότε περιλαμβάνει το πρώτο στάδιο ανάπτυξης που είναι η σύλληψη της ιδέας και η οποία προήλθε από την βασική επιδίωξη του Ιδρύματος, που ήταν η ημερίδα των αρχετύπων, που είχε διεθνή συμμετοχή και η συγκεκριμένη έκθεση αποτέλεσε την έναρξη ενός κύκλου εορταστικών εκδηλώσεων και κύριος στόχος ήταν η ανάδειξη του πολιτισμικού γίνεσθαι και της αγάπης για το βιβλίο και την τυπογραφία.

Στο πρώτο αυτό στάδιο της σύλληψης της ιδέας παρατηρείται ότι πράγματι το θέμα της έκθεσης συνάδει με τους στόχους της Ιστορικής Βιβλιοθήκης που είναι η συλλογή παλαιού και σπάνιου υλικού, αρχέτυπα, παλαίτυπα και πρώτες εκδόσεις.

Επίσης ο κύριος θεματικός άξονας της πολιτιστικής δραστηριότητας είναι το στοιχείο της μοναδικότητας, ως προς τα τεκμήρια που παρουσιάστηκαν και όχι ως προς την πρωτοτυπία της ιδέας για έκθεση αντίστοιχου υλικού, διότι έχουν πραγματοποιηθεί αντίστοιχες εκθέσεις με παρόμοια είδη εκθεμάτων και από άλλους φορείς.

Εικόνα 17. Gaius Julius Caesar: Commentarii. Βενετία: Octavianus Scotus, 1482.

(Πηγή: Αρχείο Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη)

Το επόμενο στάδιο του σχεδιασμού όπου περιλαμβάνεται ο σαφής καθορισμός όλων των ενεργειών εκείνων, που είναι απαραίτητες για την επιτυχημένη λειτουργία της έκθεσης φαίνεται ότι πραγματοποιήθηκε, καθώς η έκθεση λειτούργησε και ολοκληρώθηκε με επιτυχία, οπότε είχαν διασφαλιστεί η ασφάλιση εκθεμάτων, το ακριβές χρονοδιάγραμμα καθώς υπήρχαν και παράλληλες δράσεις όπως η ημερίδα των αρχετύπων .

Το στάδιο της προετοιμασίας και παραγωγής διαφαίνεται στη συγκεκριμένη έκθεση από την ύπαρξη απαραίτητου εξοπλισμού αλλά και την παραγωγή εντύπων προβολής της δραστηριότητας, καθώς εκδόθηκαν φυλλάδια και σελιδοδείκτες και όχι κατάλογος της έκθεσης, αλλά και με τη προβολή της δράσεις αυτής μέσω των μέσων μαζικής ενημέρωσης.

Ακολουθεί η έναρξη και η λειτουργία της πολιτιστικής δραστηριότητας που αποτελεί το τέταρτο στάδιο ανάπτυξης. Το δελτίο τύπου το οποίο αναρτήθηκε στην ιστοσελίδα του Ιδρύματος και στα άλλα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και αναφέρεται το θεματικό περιεχόμενο και το αντικείμενο καθώς και πληθώρα δημοσιευμάτων που ανακοίνωσαν την έναρξη της συγκεκριμένης δράσης.

Ύστερα από εκτεταμένη αναζήτηση στο διαδίκτυο δεν βρέθηκε κάποια αξιολόγηση ή αποτίμηση της συγκεκριμένης έκθεσης. Κριτικές για την επιτυχία της έκθεσης δεν έχουν αναφερθεί ή δεν έχουν εντοπιστεί. Επίσης, δεν υπάρχουν στοιχεία - δε βρέθηκε κάπου με μετρήσιμο μέγεθος - που να υποδηλώνουν την επιτυχία της έκθεσης μέσα από την επισκεψιμότητα της, ούτε αναφορές σχετικά με την ολοκλήρωση και επιτυχία της έκθεσης, ούτε άρθρα που να επιβεβαιώνουν την αναγνωσιμότητά της σε εθνικό και διεθνή επίπεδο.

Το καινοτόμο μοντέλο «Πολιτιστικές Δραστηριότητες Ενεργητικής Αντίληψης» ΠΔΕΑ αφορά συγκεκριμένο πλαίσιο διαχείρισης μιας πολιτιστικής δραστηριότητας, το οποίο συνάδει με τη ραγδαία ανάπτυξη των ψηφιακών μέσων. Σύμφωνα με τον Γκαντζιά (2015) το μοντέλο ΠΔΕΑ διακρίνεται αρχικά από το λειτουργικό πυρήνα της εκάστοτε πολιτιστικής εκδήλωσης, ο οποίος καθορίζεται από τρεις παράγοντες, τη ταυτότητα, τις επιπτώσεις και την καινοτομία.

Σχετικά με τη συγκεκριμένη έκθεση που πραγματευόμαστε η ταυτότητα είναι η σύλληψη της ιδέας που όπως προ ειπώθηκε είναι το βασικό θέμα της έκθεσης με αφορμή την ημερίδα των αρχετύπων.

Εικόνα 18. Λεπτομέρεια με χειρόγραφο διακόσμηση από έκδοση Λατινικής Βίβλου, που τυπώθηκε στη Βενετία το 1495 από τον Paganinus de Paganinis.

(Πηγή: Αρχείο Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη)

Στόχος της έκθεσης είναι η προβολή ορισμένων από τα σημαντικότερα και χαρακτηριστικότερα βιβλία της συλλογής της Ιστορικής Βιβλιοθήκης του Ιδρύματος, η επικοινωνία με το κοινό με συνοπτικό και κατανοητό τρόπο, μέσα από τα εκθέματα και το εποπτικό υλικό, για την αρχή της τυπογραφίας και την ιστορική σημασία της, και η ικανοποίηση του ενδιαφέροντος του κοινού για περιοδικές εκθέσεις.

Οι επιπτώσεις που αφορούν την αποτελεσματικότητα της έκθεσης και τι έχει αποφέρει στην ευρύτερη κοινωνία είναι η ευρεία διάδοση άγνωστων και μη πτυχών της ιστορίας του βιβλίου και της τυπογραφίας. Τα βιβλία αυτά κουβαλούν πάνω

τους έξι αιώνες ιστορίας. Είναι δημιουργήματα μεγάλων τυπογράφων της Αναγέννησης και επιπλέον φέρουν τα ίχνη των αναγνωστών και των κτητόρων τους, «μιλώντας» έτσι για το ταξίδι τους στο χρόνο και στο χώρο. (Λασκαρίδης, 2020).

Η επιλογή των συγκεκριμένων εκθεμάτων έγινε με κριτήριο το ενδιαφέρον που παρουσιάζουν σε σχέση με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά τους και επιλέχθηκαν σημαντικές εκδόσεις της ελληνικής γραμματείας, καθώς και λατινικές/μεσαιωνικές εκδόσεις με ιδιαίτερο τυπογραφικό ή ιστορικό ενδιαφέρον. Τα εκθέματα συνοδεύονταν από σχετικό πληροφοριακό υλικό, γραπτό και εικονογραφικό, που ήταν αναρτημένο στην αίθουσα-εκθετήριο (αίθουσα Κριαρά).

Η καινοτομία της συγκεκριμένης έκθεσης έγκειται στο ότι υπάρχουν εκθέματα που δεν έχουν παρουσιαστεί στο κοινό άλλη φορά. Η συγκεκριμένη έκθεση δεν υιοθετεί νέες τεχνολογίες και ψηφιακά μέσα προβολής, καθώς η έκθεση δεν περιλαμβάνει ψηφιακές εφαρμογές με τις οποίες ο επισκέπτης να έχει τη δυνατότητα να ξεφυλλίσει εικονικά τα βιβλία που εκτίθενται, και να έρθει σε επαφή με αυτά με τη βοήθεια της εξελιγμένης τεχνολογίας, ούτε διέθετε το κατάλληλο εξοπλισμό και την κατάλληλη εφαρμογή, ώστε να απευθύνεται και σε άτομα με οπτική αναπηρία.

Επίσης, αποφασίστηκε να μην τυπωθεί κατάλογος, αλλά σελιδοδείκτες και ένα φυλλάδιο με τα αρχέτυπα του Ιδρύματος, το οποίο προσφέρονταν στο επισκεπτόμενο κοινό.

Το καινοτόμο μοντέλο ΠΔΕΑ περιλαμβάνει επίσης και τον πυρήνα διαχείρισης της πολιτιστικής δραστηριότητας ο οποίος διακρίνεται σε πέντε πεδία που είναι η αντίληψη, η κατανόηση, οι αρχές γενικού (δημόσιου) συμφέροντος, η υιοθέτηση και η υλοποίηση (Γκαντζιάς, 2015).

Αναφορικά με την έκθεση η αντίληψη και η κατανόηση αφορά τις ικανότητες που είχαν οι διαχειριστές της συγκεκριμένης έκθεσης να αποδίδουν αποτελεσματικά την κεντρική ιδέα της έκθεσης και να μπορούν να διαχειρίζονται έκτακτες καταστάσεις, αλλά και να μπορούν να προβάλλουν τα θετικά στοιχεία της έκθεσης.

Οι αρχές γενικού δημοσίου συμφέροντος σύμφωνα με τον Γκαντζιά (2007) είναι οι ακόλουθες:

- Ενημέρωση, εκπαίδευση και αξιολόγηση των πολιτιστικών δραστηριοτήτων
- Ασφάλεια και απόρρητο των πολιτιστικών δράσεων
- Διαφάνεια και αντικειμενική πληροφόρηση του κοινού
- Υιοθέτηση κανόνων και αρχών
- Ικανοποίηση αιτημάτων των επισκεπτών
- Υγιής ανταγωνισμός
- Αξιολόγηση – αποτίμηση

Εικόνα 19. Βιβλίο από την Έκθεση Αρχετύπων

(Πηγή: Αρχείο Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη)

Σχετικά με τη χρήση των αρχών δημοσίου συμφέροντος στην έκθεση **«Ένα βιβλίο, έξι αιώνες ιστορίας»** είναι διακριτή, καθώς δεν υπήρχε εισιτήριο και η είσοδος ήταν ελεύθερη για όλους τους ανθρώπους, μικρούς και μεγάλους με αντίστοιχες ξεναγήσεις.

Εικόνα 20. Άποψη του χώρου Έκθεσης Αρχετύπων

(Πηγή: Αρχείο Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη)

Η έκθεση ήταν οργανωμένη με τέτοιο τρόπο, ώστε να μπορεί να την παρακολουθήσει κάποιος επισκέπτης χωρίς επιπλέον επεξηγήσεις. Ωστόσο, σε όλες τις ημέρες που ήταν ανοιχτή στο κοινό, υπήρχε άνθρωπος για ξενάγηση.

Η συγκεκριμένη έκθεση αποτελούνταν από πέντε βιτρίνες με αντίστοιχες πέντε θεματικές. Σε καθεμία από αυτές υπήρχαν λεζάντες για τα βιβλία. Οι λεζάντες περιλάμβαναν τις βιβλιογραφικές πληροφορίες της κάθε έκδοσης και πολύ σύντομες πληροφορίες, κυρίως για τη βιβλιοδεσία.

Μέσα στις βιτρίνες υπήρχαν επίσης ταμπελίτσες με παραπάνω πληροφορίες για διάφορα θέματα ενδιαφέροντος, σε σχέση με τα βιβλία της κάθε βιτρίνας

Η έκθεση ξεκίνησε να προετοιμάζεται μαζί με την ημερίδα περίπου 6 μήνες πριν την ημερομηνία έναρξής της. Λόγω της φύσης των βιβλίων που εκτέθηκαν, τα οποία δεν είναι προσβάσιμα οποτεδήποτε, οι εργασίες γίνονταν κυρίως με τις βάσεις και την τελευταία εβδομάδα τοποθετήθηκαν σε αυτές τα βιβλία και κλειδώθηκαν οι βιτρίνες.

Το κάτω μέρος των βιτρινών και όλες οι βάσεις κατασκευάστηκαν από τη συντηρήτρια βιβλιακού και χαρτώου υλικού του Ιδρύματος, κ. Αγγελική Παπαχαραλάμπους-Κρίτζαλη.

Εικόνα 21. Άποψη του χώρου Έκθεσης Αρχετύπων

(Πηγή: Αρχείο Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη)

Τα υλικά που χρησιμοποιήθηκαν για κατασκευή βάσεων έκθεσης ήταν:

- Γκρι χαρτόνι βιβλιοδεσίας πάχους: 3,00mm , διάστασης: 75x105cm
- Savanna 5950 ύφασμα βιβλιοδεσίας, 100% άριστης ποιότητας rayon ύφασμα, βάρους: 165gr/m2 Προμηθευτής: Coverboard <https://www.coverboard.gr/>
- Αρχειακή κόλλα EVACON-R, υδατοδιαλυτή, αντιστρέψιμη κόλλα παρασκευασμένη ειδικά για την συντήρηση αρχαιακού υλικού. Δεν περιέχει πλαστικοποιητές. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί στη συγκόλληση χαρτιών και χαρτονιών, για κατασκευή κουτιών, φακέλων σαν κόλλα βιβλιοδεσίας κλπ.

Σύσταση: Ethylene-vinyl acetate συμπολυμερές, pH: 7 – 8, Ιξώδες: 1.000 - 1.200 mPas, Περιεκτικότητα στερεών: 50 - 52%, Διάλυση: Διαλύεται σε νερό, Προμηθευτής: In Situ Museum & Archive Services https://www.insituconservation.com/products/archival_glues/evacon_r

Στις βιτρίνες υπήρχε περιμετρικός φωτισμός στο καπάκι που λειτουργούσε μόνο τις ώρες επίσκεψης της έκθεσης.

Δεν πραγματοποιήθηκε συντήρηση των βιβλίων ειδικά για την έκθεση, αλλά για όλα τα αρχέτυπα του Ιδρύματος υπάρχουν φόρμες κατάστασης διατήρησης και ο χρόνος έκθεσής τους ελέγχεται από τη συντηρήτριά του Ιδρύματος.

Εικόνα 22. Άποψη του χώρου Έκθεσης Αρχετύπων

(Πηγή: Αρχείο Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη)

Η υιοθέτηση και υλοποίηση διαφαίνονται στη συγκεκριμένη πολιτιστική δραστηριότητα από την ανάπτυξη και αντίστοιχα εφαρμογή των βασικών στόχων και σκοπών της έκθεσης που είναι η ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και η διατήρηση των μουσειακών της εκθεμάτων στο διηνεκές.

3.4.3 Αποδοχή – Σύγκριση και ανταγωνιστικότητα – Ψηφιακή Προβολή

Μια πολιτιστική δραστηριότητα και ειδικά μια έκθεση για να θεωρηθεί επιτυχημένη θα πρέπει να υπολογίζονται διάφοροι παράγοντες όπως η αποδοχή από το ευρύτερο κοινό στο οποίο απευθύνεται, να διαθέτει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα σε σχέση με εκθέσεις παρόμοιου αντικειμένου και τέλος να έχει χρησιμοποιήσει προηγμένη ψηφιακή τεχνολογία.

- Αποτύπωση του ελάχιστου αποδεκτού αποτελέσματος του παραδείγματος της έκθεσης. Ελάχιστο αποδεκτό αποτέλεσμα εννοείται η ενδεικτική αξιολόγηση της έκθεσης, δηλαδή η επισκεψιμότητα για την οποία δεν υπάρχει καμιά αναφορά σε δημοσίευση, παρά μόνο στο βιβλίο επισκεπτών της βιβλιοθήκης. Δεν υπήρχαν κριτικές για την έκθεση, ούτε έσοδα από αυτήν λόγω της ελεύθερης εισόδου στο κοινό.

- Συγκριτικό και ανταγωνιστικό πλεονέκτημα του πολιτιστικού περιεχομένου της έκθεσης εννοούνται τα στοιχεία καινοτομίας που περιλαμβάνει που είναι η μοναδικότητα του θέματος, καθώς στη συγκεκριμένη έκθεση τα 17 αρχέτυπα παρουσιάστηκαν για πρώτη φορά.

- Σημασία της ψηφιακής προβολής ως προς την τοπική υπεροχή της έκθεσης. Σχετικά με τη ψηφιακή προβολή δεν υπήρχε ούτε εικονική περιήγηση της συγκεκριμένης έκθεσης, ούτε ψηφιακές μέθοδοι όπως η εικονική φυλλομέτρηση εντύπων σχετικού υλικού. Αναφορικά με την απήχηση αποδεικνύεται από το πλήθος άρθρων που αναρτήθηκαν στο διαδίκτυο σχετικά με τη λειτουργία της έκθεσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Μεθοδολογία ή/και Σχέδιο εργασιών- Υλοποίηση – Εφαρμογή

4.1 Πολιτιστικοί Οργανισμοί: Πολιτιστικό Μάρκετινγκ και Στρατηγικής Επικοινωνίας

Σε αυτή την ενότητα πραγματοποιείται η θεωρητική προσέγγιση των εννοιών της στρατηγικής επικοινωνίας και του πολιτιστικού μάρκετινγκ. Γίνεται αποσαφήνιση των συγκεκριμένων εννοιών και παρατίθενται τα σημαντικότερα στοιχεία και χαρακτηριστικά τους. Ακολουθούν τα βασικά βήματα της χάραξης του πολιτιστικού μάρκετινγκ και έπονται τα στάδια σχεδιασμού της στρατηγικής επικοινωνίας με μια συνοπτική και περιεκτική ανάλυσή τους.

Η ενότητα κλείνει με την ανάλυση της έννοιας της εταιρικής ταυτότητας και επωνυμίας. Πραγματοποιείται μια περιεκτική ανάλυση της έννοιας και των στοιχείων που απαιτούνται έτσι ώστε μια πολιτιστική μονάδα να καθιερώσει την ταυτότητά της.

Γίνεται μελέτη των δύο εκθέσεων των Γ.Α.Κ. και ακολουθεί η πρόταση στρατηγικής επικοινωνίας για τον συγκεκριμένο φορέα, ακολουθώντας τα στάδια που είχαν αναπτυχθεί στη θεωρητική προσέγγιση.

4.2. Στρατηγική Επικοινωνίας και Εταιρική Ταυτότητα

4.2.1 Πολιτιστικό Μάρκετινγκ και Στρατηγική Επικοινωνίας

Είναι ευρέως γνωστό ότι το μάρκετινγκ ως έννοια είναι πολύ διαδεδομένη στο πεδίο της διοίκησης επιχειρήσεων και των οικονομικών. Εφαρμογές του μάρκετινγκ σε μη κερδοσκοπικούς τομείς και οργανισμούς ξεκίνησε τη δεκαετία του 1970 κυρίως μέσω των άρθρων του Kotler, ο οποίος ήταν ο πρωτεργάτης σε θέματα ανάπτυξης μάρκετινγκ, τα οποία σχετίζονται με τους πολιτιστικούς οργανισμούς, επισημαίνοντας ότι θα πρέπει αυτοί οι οργανισμοί να ανταγωνίζονται για την προσέλκυση των επισκεπτών και για περιορισμένους πόρους. Σε αντίθεση με το επιχειρησιακό μάρκετινγκ, το πολιτιστικό μάρκετινγκ δεν θα πρέπει να χρησιμοποιεί την πληροφορία της σχέσης μεταξύ προϊόντος και τιμής, έτσι ώστε να αλλάζει την οργανωτική κουλτούρα του οργανισμού και τις πολιτικές του προγράμματός του. Το πολιτιστικό μάρκετινγκ πρέπει να προσπαθεί να αναπτύξει νέες μορφές και μεθόδους λειτουργίας, καθώς επίσης και νέες υπηρεσίες, έτσι ώστε να διαμορφώσει το τωρινό πρόγραμμά του να είναι περισσότερο επικοινωνιακό για να προσελκύσει μεγαλύτερο κοινό (Varbanova, 2013).

Ουσιαστικά το πολιτιστικό μάρκετινγκ θα πρέπει να επικεντρώνεται στη διατήρηση μακροχρόνιων σχέσεων με το κοινό, τις κοινότητες, τους υποστηρικτές και τα ενδιαφερόμενα μέρη και όχι να χρησιμοποιεί εργαλεία μάρκετινγκ για να αυξήσει τον αριθμό των πελατών και τη δημιουργία κερδών. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να τονιστεί ότι το πολιτιστικό μάρκετινγκ αφορά το κορυφαίο κοινό και τις κοινότητες, διαμορφώνοντας τα γούστα τους και δημιουργώντας νέες ανάγκες και επιθυμίες και όχι απλά ικανοποιώντας τις ήδη υπάρχουσες. Πρόκειται επομένως για μια διαδικασία συνεχόμενης αμοιβαίας ανταλλαγής κατά την οποία και οι δύο πλευρές κάτι δίνουν και κάτι λαμβάνουν με τέτοιο τρόπο που να ικανοποιεί τις ανάγκες και τις προσδοκίες τους (Varbanova, 2013).

Ένα από τα εργαλεία του πολιτιστικού μάρκετινγκ αποτελεί το στρατηγικό σχέδιο μάρκετινγκ, το οποίο διαφέρει από τον στρατηγικό σχεδιασμό του οργανισμού. Στην πραγματικότητα πρόκειται για ένα ετήσιο πλάνο που

επικεντρώνεται σε βραχυπρόθεσμες μεταβλητές, είναι λεπτομερές και προσανατολίζεται κυρίως στη δράση. Τα πλάνα μάρκετινγκ μπορούν να διαχωριστούν σε διάφορα επιμέρους λειτουργικά πεδία, όπως είναι οι πολιτικές συλλογών, οι εκθέσεις, η επικοινωνία, η αύξηση κοινού και η επέκταση εγκαταστάσεων. Η διαδικασία του στρατηγικού σχεδίου μάρκετινγκ εστιάζει κυρίως στους πελάτες, επιδιώκει την έρευνα στις ανάγκες των χρηστών, στην ικανότητα του οργανισμού να καλύπτει αυτές τις ανάγκες και στους ανταγωνιστές που επίσης επιδιώκουν στην κάλυψη των ίδιων αναγκών (Kotler, 2008).

Η στρατηγική επικοινωνίας, αποτελεί μέρος του στρατηγικού σχεδίου μάρκετινγκ. Ο όρος στρατηγική επικοινωνίας περιγράφει τον συνδυασμό σχεδίων, στόχων, πρακτικών και εργαλείων με τα οποία ένας πολιτιστικός οργανισμός στέλνει σαφή μηνύματα σχετικά με την αποστολή, τις αξίες και τα επιτεύγματά του. Στο πλαίσιο της στρατηγικής επικοινωνίας κυριαρχούν μια σειρά από δραστηριότητες που παρατηρούνται στους περισσότερους μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς, όπως είναι οι πολιτιστικές μονάδες, περιλαμβάνοντας τη δημόσια εκπαίδευση, τα μέλη, τα προγράμματα και τις υπηρεσίες, τις επιδοτήσεις και την εξεύρεση πόρων. Ανάλογα με τις ανάγκες του οργανισμού, η στρατηγική επικοινωνίας μπορεί επίσης να αντιμετωπίζει θέματα όπως είναι η επωνυμία ή η καθιέρωση ταυτότητας του οργανισμού (branding), προβλήματα δομής και προετοιμασίας αντιμετώπισης διαφωνιών επικοινωνίας και επικοινωνιακής κρίσης. Οι στρατηγικές επικοινωνίας πείθουν και υποκινούν το στοχευμένο κοινό και επικεντρώνονται στο να βοηθήσουν τον οργανισμό να πετύχει τους στόχους του (Patterson & Radtke, 2009).

4.2.2 Σχεδιασμός Στρατηγικής Επικοινωνίας

Η στρατηγική επικοινωνίας είναι η διαδικασία μέσα από την οποία οι διαχειριστές των πολιτιστικών οργανισμών καθορίζουν τους στόχους τους (που θέλουν να φτάσει ο οργανισμός), την στρατηγική τους (πως θα φτάσει ο οργανισμός εκεί), τους αναγκαίους πόρους (τι θα χρειαστεί για να φτάσει ο οργανισμός εκεί) και να αξιολογήσουν τα αποτελέσματά τους (πως θα ξέρουν αν ο οργανισμός

έφτασε εκεί που ήθελε). Η στρατηγική επικοινωνίας αποτελείται από τέσσερα βασικά βήματα (Bernstein, 2007).

1. Στρατηγική Ανάλυσης. Πρόκειται για τη διαδικασία αποτίμησης των δυνατών (strengths), των αδύνατων σημείων (weaknesses), των ευκαιριών (opportunities) και των απειλών (threats), τη γνωστή στη διεθνή βιβλιογραφία SWOT ανάλυση με την οποία αναλύονται η αποστολή και οι αντικειμενικοί στόχοι του οργανισμού.
2. Σχεδιασμός Μάρκετινγκ. Είναι το στάδιο που καθορίζονται οι αντικειμενικοί και οι ειδικοί στόχοι για τη σχετική χρονική περίοδο του σχεδίου, διατυπώνεται η βασική στρατηγική, έτσι ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι, εγκαθιδρύουν αναλυτικά προγράμματα και τακτικές.
3. Εφαρμογή του στρατηγικού σχεδίου. Πρόκειται για την υλοποίηση του σχεδίου.
4. Έλεγχος. Μέτρηση της απόδοσης και εφαρμογή της βασικής στρατηγικής ή των λεπτομερειών τακτικής ή και των δύο όταν χρειάζεται.

Αυτά τα βασικά βήματα με την εξέλιξη του πολιτιστικού μάρκετινγκ, εμπλουτίστηκαν, τροποποιήθηκαν και σύμφωνα με τους Patterson & Radtke κατέληξαν στα ακόλουθα 7 βήματα:

1. Προετοιμασία του σχεδίου, όπου τίθενται οι καθαροί στόχοι και καθορίζονται οι ρόλοι και οι ευθύνες.
2. Θεμελίωση του σχεδίου, όπου γίνεται η ανάλυση της κατάστασης ή αλλιώς η στρατηγική ανάλυσης με τη χρήση εργαλείων όπως η SWOT ανάλυση.
3. Εστίαση στο σχέδιο - Στόχευση Κοινού. Αυτό το βήμα απαντά κυρίως στο ερώτημα “Για ποιον χρειάζεται να επιτύχουμε;”
4. Ενίσχυση της υποστήριξης κοινού. Ουσιαστικά είναι οι στόχοι της επικοινωνίας και καθορίζει τι προσδοκά κάθε κατηγορία κοινού και απαντά στο ερώτημα “τι θέλουμε από εκείνους να κάνουν;”
5. Προβολή του πολιτιστικού οργανισμού. Καθορισμός πλαισίου και ανάπτυξη μηνύματος. Η ανάπτυξη μηνύματος εξασφαλίζει ότι το στοχευμένο κοινό παρακινείται να πραγματοποιήσει δράσεις που ενισχύουν το όραμα του οργανισμού.

6. Προώθηση του σχεδίου. Στρατηγικές διάδοσης που κάνουν χρήση και των πέντε τύπων επικοινωνίας : πρόσωπο με πρόσωπο, έντυπη, ακουστική, χρήση βίντεο και ηλεκτρονική επικοινωνία.

7. Εξασφάλιση ότι το σχέδιο πέτυχε. Μέτρηση και αξιολόγηση. Εξασφάλιση ότι όλα τα εμπλεκόμενα μέρη παραμένουν συγκεντρωμένα στο τι χρειάζεται να γίνει και γιατί.

4.2.3 Καθιέρωση Ταυτότητας της Πολιτιστικής Μονάδας (Branding)

Κατά τη διαδικασία της στρατηγικής και συγκεκριμένα κατά το κύριο στάδιο καθορισμού των βασικών στόχων και προγραμμάτων, όπου ο πολιτιστικός οργανισμός καθορίζει πως μπορεί να επιτύχει τους στόχους του, δηλαδή απαντά στο ερώτημα πως θα φτάσει εκεί που θέλει, ανήκει και η διαδικασία της καθιέρωσης της ταυτότητάς του με τη γνωστή σε όλους ονομασία branding.

Κάθε πολιτιστική μονάδα χρειάζεται την καθιέρωση της ταυτότητάς του, ανεξάρτητα από το μέγεθος και τους επιμέρους αντικειμενικούς του στόχους. Σε ένα πλήρως ανταγωνιστικό περιβάλλον, η καθιέρωση επωνυμίας είναι ένας τρόπος για να διαφοροποιηθεί ο πολιτιστικός οργανισμός ανάμεσα σε άλλους ανεξάρτητα αν πρόκειται για μια νέα επωνυμία ή πρόκειται για επαναπροσδιορισμό ή αλλαγή επωνυμίας (Sommers, 2009).

Τι εννοούμε όμως με τον όρο επωνυμία (branding). Είναι το όνομα, ένας όρος, ένα σύμβολο που χρησιμοποιεί ένας οργανισμός και τον διαφοροποιεί από τους ανταγωνιστές του. Η επωνυμία επίσης περιγράφει τι είναι μοναδικό σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας του. Η επωνυμία γενικά περιλαμβάνει την προσωπικότητα του οργανισμού, την εικόνα, τις βασικές ικανότητες και τα χαρακτηριστικά του. Είναι απαραίτητο να διατεθεί χρόνος για να καθοριστεί και να χτιστεί η επωνυμία ενός οργανισμού, έτσι ώστε το στοχευμένο κοινό στο οποίο απευθύνεται να γνωρίσει το όνομα, να αναγνωρίσει την επωνυμία μέσα από μια σειρά αναγνωρισμένων εργαλείων (όνομα, λογότυπο, όραμα και αποστολή, επαγγελματικές κάρτες, φυλλάδια, επιστολές, ετήσιες αναφορές, διαφήμιση κ.α.) (Sommers, 2009).

Οι βασικοί σκοποί της επωνυμίας είναι η δημιουργία αξιοπιστίας σε σχέση με το κοινό-στόχος, η εξασφάλιση κερδών και εσόδων, η αναγνώριση, η αποφυγή σύγχυσης, η επιβεβαίωση της αξιοπιστίας, η αύξηση της επιρροής στην πολιτιστική αγορά, η προώθηση των βασικών μηνυμάτων του οργανισμού, η συναισθηματική επαφή και επικοινωνία με το στοχευμένο κοινό και τέλος η ανάπτυξη μακροχρόνιων σχέσεων με αυτό (Sommers, 2009).

4.3. ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ Β' - Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΑΡΧΕΙΩΝ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ: ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΔΥΟ ΕΚΘΕΣΕΩΝ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΝΤΥΠΟΥΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΥΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΩΝ ΕΚΘΕΣΕΩΝ ΤΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΑΡΧΕΙΩΝ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ - «90 ΧΡΟΝΙΑ Γ.Α.Κ.» & «100 ΧΡΟΝΙΑ Γ.Α.Κ.»

Εικόνα 23. Κτήριο Γενικών Αρχείων του κράτους

(Πηγή: Ιστοσελίδα Γ.Α.Κ.)

4.3.1 Παρουσίαση Γ.Α.Κ.

Τα Γ.Α.Κ. είναι ελληνική δημόσια υπηρεσία, η οποία λειτουργεί σύμφωνα με τις διατάξεις του Νόμου 4610/19 (μέρος ΣΤ') και αποτελεί ενιαία αυτοτελή δημόσια υπηρεσία που υπάγεται απευθείας στον εκάστοτε Υπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων. Η Κεντρική Υπηρεσία εδρεύει σε νεόδμητο κτήριο της οδού Δάφνης στο Ψυχικό, ενώ λειτουργούν και περιφερειακές υπηρεσίες, μία ανά πρωτεύουσα νομού και, αν υπάρχει λόγος, και υπηρεσία τοπικού αρχείου σε πόλη πλην της πρωτεύουσας Νομού. (Wikipedia, 2022)

Κατά τη διάρκεια της Επανάστασης του 1821 οι επαναστατημένοι Έλληνες προσπάθησαν να συγκροτήσουν μια "Κεντρική Διοίκηση" για να διαχειρίζεται τη νομοθετική, δικαστική και εκτελεστική εξουσία, καθώς η τουρκική διοίκηση είχε

καταλυθεί και απομακρυνθεί από τις ελληνοκρατούμενες περιοχές. Ιδρύθηκαν έτσι τα "Μινιστέρια" (πρόδρομοι των σημερινών υπουργείων), που αργότερα μετονομάστηκαν σε Γραμματείες. Το 1829 δημιουργείται η ειδική υπηρεσία συγκέντρωσης των τεκμηρίων που δημιουργούσαν οι Γραμματείες. Η υπηρεσία αυτή ονομάστηκε "Αρχειοφυλακείον της Επικρατείας". Η υπηρεσία αυτή διαλύθηκε το 1833 και κάθε Γραμματεία πήρε πίσω τα τεκμήρια που είχε εναποθέσει σε αυτήν. Κάθε Γραμματεία τηρεί δικό της αρχείο μέχρι το 1836. Το έτος αυτό το Ελεγκτικό Συνέδριο οργανώνει το δικό του αρχείο και οι Γραμματείες εναποθέτουν εκεί τα αρχεία τους. (Wikipedia, 2022)

Το 1846 η Ελληνική Βουλή αποφασίζει να συγκεντρώσει σε ειδικό χώρο και να ταξινομήσει τα αρχεία των Εθνοσυνελεύσεων, ενώ το 1855 εκδίδει τα "Αρχεία της Ελληνικής Παλιγγενεσίας". Οργανωμένη υπηρεσία αποκλειστικά υπεύθυνη με τη συγκέντρωση, διαφύλαξη, ταξινόμηση και έκδοση των αρχείων εξακολουθεί να μην υφίσταται μέχρι το 1914. Το έτος αυτό η Κυβέρνηση Ελευθερίου Βενιζέλου ψηφίζει στη Βουλή το Νόμο 380, με τον οποίο ιδρύεται "Υπηρεσία των Αρχείων του Κράτους". Βασικοί υποκινητές του Νόμου ήταν ο Γιάννης Βλαχογιάννης, σημαντικός ιστορικός της εποχής και ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Σπυρίδων Λάμπρος. Ο Βλαχογιάννης δώρισε στη νεοσύστατη υπηρεσία την πολύτιμη προσωπική του συλλογή τεκμηρίων και ανέλαβε πρώτος διευθυντής της. Έφορος της υπηρεσίας ορίστηκε τότε ο Νικόλαος Πολίτης. Το υπουργείο εσωτερικών, αποθέτοντας τα δικά του αρχεία στην υπηρεσία απέθεσε και τα αντίστοιχα αρχεία των "Αρχειοφυλακείων" που υπήρχαν ανά ένα σε κάθε νησί των Επτανήσων, αλλά και των αρχειοφυλακείων Σάμου και Κρήτης. (Wikipedia, 2022)

Η υπηρεσία αναδιοργανώνεται με το Νόμο 2027 του 1939 και λειτουργεί έτσι μέχρι το 1991. Η υπηρεσία δεν διέθετε ακόμη δικό της κτήριο και αναγκαζόταν να μισθώνει κτήρια και αποθήκες για να στεγάσει το προσωπικό και το υλικό της. Το 1991 ψηφίζεται ο Ν. 1946 καταργώντας τον 2027, ως "Νόμος αριθ. 1946: Γενικά Αρχεία του Κράτους (Γ.Α.Κ.) και άλλες διατάξεις". Στο Νόμο αυτό περιλαμβάνεται και ο εξής ορισμός του αρχείου:

«Αρχείο, κατά την έννοια του νόμου αυτού, είναι το σύνολο των μαρτυριών και των εγγράφων, αδιακρίτως χρονολογίας, σχήματος και

ύλης, που σχετίζονται με τη δραστηριότητα του Κράτους, δημόσιων ή ιδιωτικών οργανισμών ή νομικών ή φυσικών προσώπων ή ομάδων φυσικών προσώπων. (Wikipedia, 2022)»

Ο ίδιος νόμος απαγορεύει την εξαγωγή από τη χώρα αρχείων που έχουν χαρακτηριστεί ως "εθνικής σημασίας". Οργανώνει την υπηρεσία σε τμήματα και δημιουργεί παραρτήματά της στις έδρες όλων των Νομών που ως τότε δεν υπήρχαν. Η υπηρεσία λειτουργεί έκτοτε με βάση αυτό το νόμο, ενώ ο Ν 2846 του 2000 καταργεί την ως τότε αυτοτελή υπηρεσία "Αρχείο Πρωθυπουργού, Υπουργών και Γενικής Γραμματείας της Κυβέρνησης" και την υπαγάγει στην Κεντρική Υπηρεσία των Γ.Α.Κ. (Wikipedia, 2022)

Η Υπηρεσία, παρά τη νομική οργάνωση και υπόστασή της, εξακολουθούσε να μη διαθέτει κατάλληλο κτήριο. Στεγαζόταν κατά διαστήματα είτε στα υπόγεια της Ακαδημίας Αθηνών, είτε στην Παλαιά Βουλή είτε μισθώνει κτήρια και αποθήκες. Ήδη από το 1972 και κατόπιν επανειλημμένων εισηγήσεων των Διευθυντών και της εκάστοτε Εφορείας, είχαν ξεκινήσει οι διαδικασίες ανέγερσης ιδιόκτητου κτηρίου.

Το αρχιτεκτονικό σχέδιο του κτηρίου της Κεντρικής Υπηρεσίας των Γ.Α.Κ., προϊόν της συνεργασίας των αρχιτεκτόνων Δ. Δακανάλη, Σ. Μπουμπιώτη, Α. Τσιγκούνη και Χ. Φλώρου, πήρε το πρώτο βραβείο σε σχετικό πανελλήνιο διαγωνισμό του 1978. Το κτήριο αυτό αποπερατώνεται από τον Οργανισμό Σχολικών Κτηρίων (ΟΣΚ) με την οικονομική βοήθεια του Πρόδρομου Αθανασιάδη - Μποδοσάκη - κυρίως για τον εξοπλισμό - και στις 11 Νοεμβρίου του 2003 εγκαινιάζεται από τον τότε Πρωθυπουργό Κωνσταντίνο Σημίτη. Πρόκειται για κτήριο με υπερσύγχρονες εγκαταστάσεις και προδιαγραφές ικανό να στεγάσει τόσο το ταξινομημένο όσο και το αταξινόμητο αρχειακό υλικό και, φυσικά, το ειδικευμένο προσωπικό. Έχει επίσης γίνει σημαντική προσπάθεια ψηφιοποίησης μεγάλου τμήματος του αρχειακού υλικού, ενώ στο κτήριο λειτουργεί και μικρό εκθετήριο των πολύ σημαντικών τεκμηρίων που διαθέτει η συλλογή των Γ.Α.Κ. Σημαντική προσπάθεια έχει καταβληθεί για την προστασία του υλικού και του κτηρίου: Πυροσβεστικό αέριο FM200 και διοξείδιο του άνθρακα για τα αρχειοστάσια και τον ηλεκτρομηχανολογικό εξοπλισμό, νερό για τους χώρους εργασίας, με ειδικές πυροπροστατευτικές θύρες που κλείνουν αεροστεγώς, ενώ τα

φωτιστικά σώματα είναι ειδικά για φωτισμό κατακόρυφων επιφανειών στα αρχειοστάσια και λειτουργούν με ανιχνευτές κίνησης, ενώ στους χώρους μελέτης των εγγράφων χρησιμοποιούνται λαμπτήρες περιορισμένης εκπομπής υπεριώδους ακτινοβολίας. Οι υαλοπίνακες των αιθουσών όπου το αρχαιακό υλικό είναι εκτεθειμένο στο φυσικό φως (όπως, π.χ., στο αναγνωστήριο), είναι επενδεδυμένοι με ειδική μεμβράνη αποκοπής της υπεριώδους ακτινοβολίας. Τέλος, όλες οι υπηρεσίες διαθέτουν ηλεκτρονικούς υπολογιστές (διασυνδεδεμένους σε τοπικό δίκτυο) με πρόσβαση στο Διαδίκτυο μέσω του Πανελληνίου Σχολικού Δικτύου. (Wikipedia, 2022)

Τα Γ.Α.Κ. από τα πρώτα του χρόνια της δημιουργίας του μέχρι σήμερα εξελίσσονται, εμπλουτίζονται και εκσυγχρονίζονται, επιτελώντας την αποστολή τους.

Αποστολή των Γ.Α.Κ. είναι ο **εντοπισμός, η συγκέντρωση, η διάσωση, η διατήρηση και η εποπτεία** στο διηνεκές των αρχείων της Χώρας, η **διασφάλιση της ισότιμης πρόσβασης σε αυτά** με γνώμονα την **ελευθερία της γνώσης, της πληροφόρησης και της έρευνας και η καλλιέργεια εθνικής αρχαιακής συνείδησης.**

Αρμοδιότητες των Γ.Α.Κ. είναι:

- α) η διατήρηση των πάσης φύσης τεκμηρίων που αναφέρονται στην πολιτική, διοικητική, οικονομική και κοινωνική πορεία του Ελληνικού Κράτους και στην εν γένει ατομική και συλλογική μνήμη,
- β) η εποπτεία των αρχείων των υπουργικών συμβουλίων, των υπουργών, των αναπληρωτών υπουργών, των υφυπουργών, των υπουργείων, των Δήμων και Κοινοτήτων, των φορέων δημόσιου χαρακτήρα και των ανεξάρτητων αρχών, καθώς και των εκκλησιαστικών και ιδιωτικών αρχείων, εφόσον δεν καλύπτεται το απόρρητο. Η εποπτεία αυτή συνίσταται στον εντοπισμό και την καλή διατήρηση των αρχείων,
- γ) η διατήρηση της ακεραιότητας και της αυθεντικότητας των αρχείων,
- δ) η διασφάλιση της απρόσκοπτης επιστημονικής έρευνας,
- ε) η ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς του ελληνικού έθνους.

Η αποστολή και οι αρμοδιότητες της Υπηρεσίας των Γ.Α.Κ. επιτυγχάνονται κυρίως με:

α) τη διάσωση, τη συγκέντρωση, την καταγραφή, την ταξινόμηση, την τεκμηρίωση, τη συντήρηση, την αναπαραγωγή, τη φύλαξη αρχείων και την εκπόνηση σχετικών εργαλείων έρευνας,

β) την επισήμανση και απογραφή των δημόσιων αρχείων, την επιλογή και εισαγωγή τους στα Γ.Α.Κ. και την προετοιμασία για τη διάθεσή τους στο κοινό,

γ) τη συνεργασία με φορείς δημόσιου τομέα που δεν έχουν καταθέσει τα αρχεία τους στα Γ.Α.Κ., ως προς την ευθυγράμμιση των πρακτικών αποχαρακτηρισμού και ανοίγματος των αρχείων τους στο κοινό. Οι εκκαθαρίσεις κάθε είδους αρχείων των παραπάνω φορέων γίνονται μετά από έγκριση των Γ.Α.Κ. Οι φορείς συνεργάζονται με τα Γ.Α.Κ. για το σχεδιασμό της διαχείρισης των ενεργών και ημιενεργών αρχείων,

δ) τη συνεργασία με τους φορείς της παρ. 1 του άρθρου 164 και τους κατόχους ιδιωτικών αρχείων για τη διάσωση, διατήρηση και διαχείριση των αρχείων τους,

ε) την εποπτεία των Ειδικών ιστορικών αρχείων και των φορέων φύλαξης και διαχείρισης ιδιωτικών αρχείων,

στ) την έκδοση δημοσιευμάτων (έντυπων και ηλεκτρονικών), που εξυπηρετούν την ιστορική γνώση και την προβολή των αρχειακών πηγών που διατηρούνται στα Γ.Α.Κ.,

ζ) τη συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα σε συνεργασία με άλλους επιστημονικούς φορείς της ημεδαπής ή της αλλοδαπής,

η) τον εμπλουτισμό με αγορά ή αποδοχή δωρεάς αρχειακού υλικού από τους κατόχους τους και αντιγράφων αρχειακού υλικού που βρίσκονται σε ξένα κράτη, οργανισμούς ή ιδιώτες,

θ) τη δημιουργία προτύπων και προδιαγραφών για τη διαμόρφωση και άσκηση αρχειακής πολιτικής,

ι) την αξιοποίηση αρχειακού υλικού στην εκπαιδευτική διαδικασία με εξειδικευμένες δράσεις σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων,

ια) την ανάπτυξη και ενίσχυση της εξωστρέφειας των Γ.Α.Κ. (Γενικά Αρχεία του Κράτους, 2022)

4.3.2 Στρατηγική Ανάλυση των Γ.Α.Κ.

Η αποστολή των Γ.Α.Κ. είναι ο εντοπισμός, η συγκέντρωση, η διάσωση, η διατήρηση και η εποπτεία στο διηνεκές των αρχείων της Χώρας, η διασφάλιση της ισότιμης πρόσβασης σε αυτά με γνώμονα την ελευθερία της γνώσης, της πληροφόρησης και της έρευνας και η καλλιέργεια εθνικής αρχειακής συνείδησης. Διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στους τομείς της ιστορικής έρευνας, της διοικητικής πληροφόρησης, της εξυπηρέτησης του πολίτη και, εν γένει, του πολιτισμού. Διαφυλάσσει την εθνική μνήμη αφού κύρια υποχρέωσή τους αποτελεί η μέριμνα για την εκκαθάριση, επιλογή, προστασία και αξιοποίηση όλων των ιστορικών τεκμηρίων του ελληνικού κράτους.

Η εξωστρέφεια αποτελεί στρατηγικό τους στόχο, επιδιώκοντας συνεργασίες και ενεργό ρόλο στη διεθνή αρχειονομική κοινότητα, παρακολουθώντας και συνδιαμορφώνοντας τις διεθνείς εξελίξεις, μέσω της συμμετοχής τους στα αντίστοιχα διεθνή θεσμικά όργανα. (Γενικά Αρχεία του Κράτους, 2022)

4.3.3 Πρόταση Στρατηγικής Επικοινωνίας των Γ.Α.Κ.

Η επιλογή των Γ.Α.Κ. έγινε κυρίως λόγω της θεματικής τους πρωτοτυπίας, της σπανιότητας, ιστορικότητας ιδιαιτερότητας των συλλογών του, καθώς περικλείει στις συλλογές του ολόκληρη την ιστορία της Ελλάδας. Επίσης, η μεγάλη ποικιλία του υλικού του και των υπηρεσιών του είναι επίσης ένας ακόμη λόγος της επιλογής μελέτης περίπτωσης.

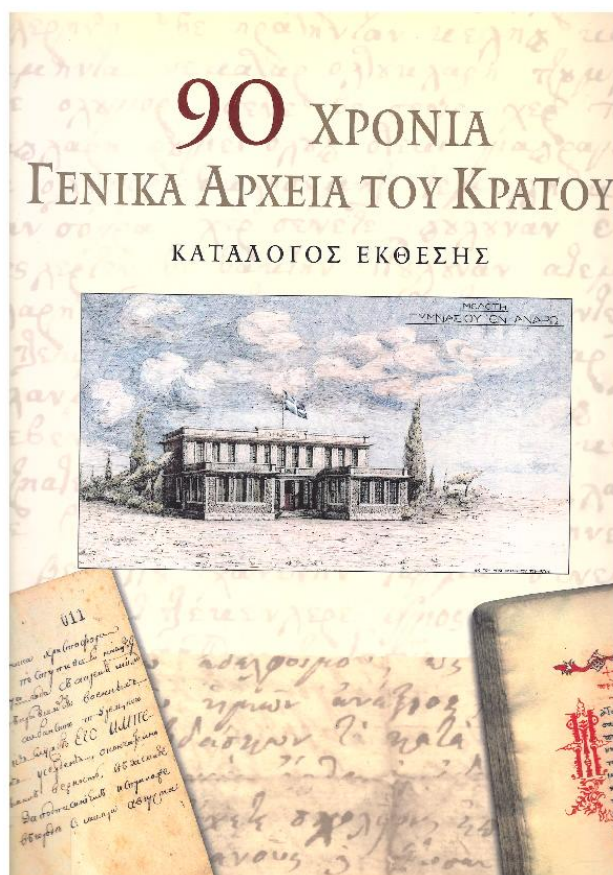
Διαθέτει μεγάλο αριθμό αρχειακών τεκμηρίων και μεγάλη πολιτιστική δράση, όπως εκθέσεις, εκδηλώσεις, εκπαιδευτικά προγράμματα κ.ά.

A) Προετοιμασία του Σχεδίου

Ανάμεσα σε αυτές τις δράσεις επιλέχθηκαν δύο περιοδικές εκθέσεις ίδιας θεματικής που προκαλούν το ενδιαφέρον η κάθε μία κυρίως για το αντικείμενο που πραγματεύονται, αλλά και για την προβολή των αντικειμένων ως μουσειακά εκθέματα. Συγκεκριμένα πρόκειται για τις ακόλουθες 2 περιοδικές εκθέσεις των

Γ.Α.Κ. και ειδικότερα οι έντυποι κατάλογοι των δύο αυτών εκθέσεων: «90 χρόνια Γ.Α.Κ.» και «100 χρόνια Γ.Α.Κ.»

4.3.4 90 Χρόνια Γενικά Αρχεία του Κράτους: κατάλογος της έκθεσης

Εικόνα 24. Εξώφυλλο του καταλόγου της Έκθεσης

(Πηγή: Βιβλιοθήκη ΠΙΟΠ)

Πρόκειται για μία έκθεση αρχειακών τεκμηρίων, η οποία έχει επετειακό χαρακτήρα και είναι μια πρωτοποριακή έκθεση που στόχο έχει να αναδείξει την αξία της πολιτιστικής μας κληρονομιάς.

Εστιάζει στην προβολή και αξιοποίηση των τεκμηρίων μέσα από την προοπτική της βιωμένης εμπειρίας.

Η διαμόρφωση του μουσειακού χώρου είναι σχεδιασμένη με επιμέλεια και πρωτοτυπία. Η προβολή των αρχειακών τεκμηρίων αφηγείται μια ιστορία και παρουσιάζεται ως χρονολόγιο. Η πρωτοποριακή διαμόρφωσή της μέσα στο χώρο της έκθεσης μοιάζει με σκηνικά θεάτρου. Τα εκθέματα προβάλλονται σε ιδιαίτερη κατασκευή, σε έναν τέλεια σχεδιασμένο εγκέφαλο ως κουτιά μνήμης που με τη δική τους σειρά εξιστορούν τα γεγονότα, ώστε να μην χαθούν ποτέ.

Η έκθεση αποτελείται από εννιά θεματικές ενότητες, η οποία προσπάθησε να παρουσιάσει στο κοινό αντιπροσωπευτική εικόνα των συλλογών των ΓΑΚ. Το ποικίλο υλικό (έγγραφα, κώδικες, χειρόγραφα, λιθογραφίες, χάρτες κ.ά.) αναφέρεται σε όλες σχεδόν τις περιόδους της νεοελληνικής ιστορίας από την τουρκοκρατία και την επανάσταση του 1821 έως και το 2004.

Εικόνα 25. Το γραμματόσημο "90 Χρόνια Γενικά Αρχεία του Κράτους", όπου απεικονίζεται το κτίριο (2006).

<https://www.greekarchitects.gr>

Η έκθεση πληροί όλες τις απαραίτητες αρχές πολιτιστικής διαχείρισης, επικοινωνίας, προσανατολισμού μέσα στο χώρο των επισκεπτών καθώς και ορθής διατήρησης και έκθεσης των ευαίσθητων αυτών αντικειμένων.

Σύμφωνα με τον κατάλογο η έκθεση ήταν χωρισμένη σε εκθεσιακούς χώρους, που παρουσιάζονταν σαν μια γραμμή από το παλιό στο σύγχρονο και μοντέρνο.

Στην αρχή ήταν η ενότητα που αναφέρεται στα ΓΑΚ, με την παρουσία του ιδρυτή τους Γιάννη Βλαχογιάννη που υποδέχεται τους επισκέπτες στο γραφείο του και γύρω από αυτό προθήκες και μέσα σε αυτές τα τεκμήρια. Γεγονός που δηλώνει

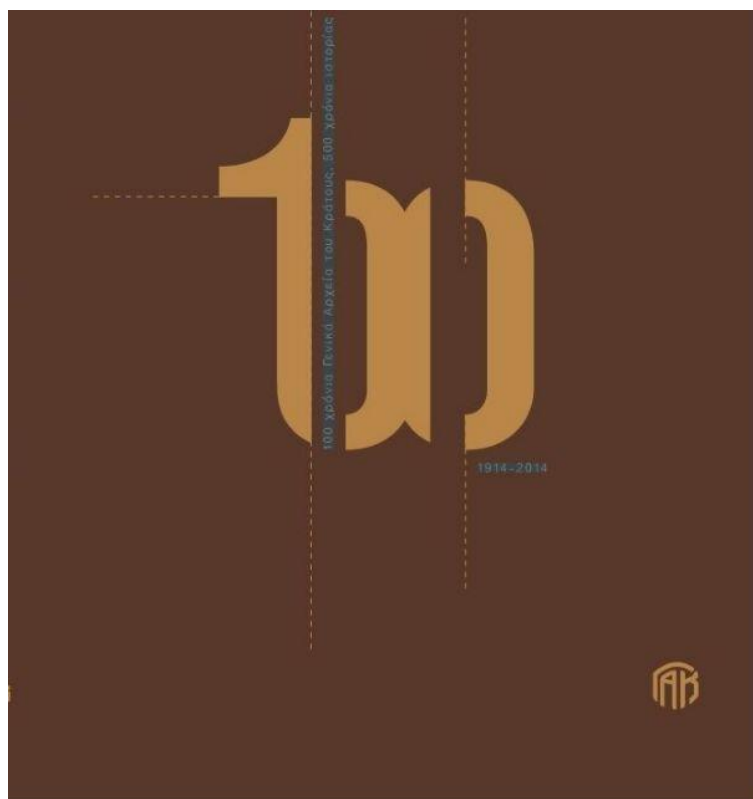
το παλιό, το κλασικό. Ο επισκέπτης είναι εξοικειωμένος με αυτή την παράθεση των αντικειμένων του οριζόντιου επιπέδου.

Η προετοιμασία του επισκέπτη για την είσοδο του στον επόμενο εκθεσιακό χώρο γίνεται μέσα από τη γλυπτική απόδοση του ανθρώπινου εγκεφάλου με χαρτογράφηση στο εσωτερικό του τις ελληνικές περιφερειακές αρχαιακές υπηρεσίες, αποδίδοντας την κεντρική ιδέα του μουσείου. Εισέρχεται στον άλλο χώρο μέσα από το στόμα ενός προσώπου, μ ια εικονική διείσδυση που δηλώνει ότι ο επισκέπτης από παθητικός θεατής εμπλέκεται σε μια διάδραση.

Η χωροταξική οργάνωση των προθηκών σε κυψέλες έχει νοηματική αυτοτέλεια και ο επισκέπτης κινείται με καθοδήγηση ανακαλύπτοντας τους δρόμους της μνήμης. Τα τεκμήρια είναι τοποθετημένα σε κατακόρυφη επιφάνεια, ειδικά προστατευμένα και ασφαλή, με μαύρο χρώμα στο εσωτερικό των προθηκών, ώστε να εστιάσει ο επισκέπτης στο έκθεμα. Σε αυτό συμβάλλει και ο φωτισμός των προθηκών με οπτικές ίνες. Κάθε έκθεμα υποστηρίζεται από γραπτή πληροφόρηση. Στο τέλος ο επισκέπτης καλείται να διατυπώσει γραπτά τις εντυπώσεις του από την επίσκεψη στο μουσείο στο βιβλίο επισκεπτών που βρίσκεται σε εμφανές σημείο στο τέλος της έκθεσης.

Σκοπός αυτής της έκθεσης ήταν εκτός από την προβολή των εκθεμάτων, η γνώση η πληροφόρηση μέσα από βιωματική εμπειρία. Ο κατάλογος της έκθεσης ακολουθεί τη δομή της έκθεσης.

4.3.5 100 χρόνια Γενικά Αρχεία του Κράτους, 500 χρόνια ιστορίας

Εικόνα 26. Εξώφυλλο του καταλόγου της Έκθεσης

(Πηγή: Βιβλιοθήκη Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη)

Πρόκειται για μία έκθεση αρχειακών τεκμηρίων, η οποία έχει επετειακό χαρακτήρα. Τα Γενικά Αρχεία του Κράτους (Γ.Α.Κ.) κορυφώνοντας τις εκδηλώσεις τους για τον εορτασμό των 100 χρόνων (1914 – 2014) από την ίδρυσή τους, παρουσιάζουν στο Ίδρυμα Ευγενίδου υλικό από τα αρχεία και τις συλλογές τους που συγκεντρώθηκε και διαφυλάχθηκε στον ένα αιώνα της λειτουργίας τους. Η έκθεση διήρκησε από τις 05/11/2014 έως και 30/11/2014 στο χώρο του Ιδρύματος Ευγενίδου.

Η έκθεση «**100 χρόνια Γενικά Αρχεία του Κράτους, 500 χρόνια ιστορίας**» διαρθρώνεται σε εννέα ενότητες και περιλαμβάνει αρχειακό υλικό που καλύπτει την περίοδο πέντε αιώνων, από τον 17ο αι. έως και τις αρχές του 21ου. Οι ενότητες ακολουθούν τις βασικές χρονολογικές περιόδους της ελληνικής ιστορίας. Μια

ξεχωριστή, δέκατη ενότητα, είναι αφιερωμένη στην παρουσίαση του περιεχομένου της συλλογής του Γιάννη Βλαχογιάννη, ιδρυτή των Γενικών Αρχείων του Κράτους.

Περγαμηνές, κώδικες, σιγίλια, αρχιτεκτονικά σχέδια, φωτογραφίες, γυάλινες φωτογραφικές πλάκες, μπομπίνες κινηματογραφικών ταινιών, δίσκοι μουσικής, έργα τέχνης, αντικείμενα λατρείας συνθέτουν, μαζί με τα επίσημα έγγραφα του ελληνικού κράτους, των ξένων διοικήσεων και τα έγγραφα των ιδιωτικών συλλογών, το εύρος των υποστρωμάτων και την πολυμορφία του αρχαιακού πλούτου τους.

Εικόνα 27. Αφίσα των Εγκαίνων της Έκθεσης

(Πηγή: <https://www.culturenow.gr/100-xronia-genika-arxeia-toy-kratoys-500-xronia-istoria-ekthesh-sto-idryma-eygenidou/>)

Ο κατάλογος ακολουθεί τη δομή της έκθεσης. Μέσα από επιλεγμένα τεκμήρια καταγράφονται οι πρώτες μορφές πολιτικής οργάνωσης του Ελληνισμού, όψεις του Αγώνα για την Ανεξαρτησία (1821– 1827), η θεμελίωση του νέου ελληνικού κράτους κατά τη διακυβέρνηση του Ιωάννη Καποδίστρια (1828-1832), η περίοδος της βασιλείας του Όθωνα (1833–1862) και οι προσπάθειες εκσυγχρονισμού του ελληνικού κράτους (1863–1911). Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στα τεκμήρια της περιόδου 1912–2004, τα οποία παρουσιάστηκαν πρώτη φορά σε τέτοια έκταση και σχετίζονται με τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, το όραμα της Μεγάλης

Ιδέας , τη διαχείριση της υποδοχής και αποκατάστασης των προσφύγων (1912–1935), τη δικτατορία του Ιωάννη Μεταξά, την ιταλογερμανική Κατοχή, την Αντίσταση και τον Εμφύλιο πόλεμο (1936-1949). Η παρουσία των Ανακτόρων στη ζωή του τόπου και η δικτατορία των συνταγματαρχών απαρτίζουν την ενότητα της περιόδου 1950–1973, ενώ η τελευταία ενότητα είναι αφιερωμένη στην μεταπολιτευτική περίοδο από το 1974 ως τις μέρες μας. Το περιεχόμενο της Συλλογής του Γιάννη Βλαχογιάννη, ιδρυτή των Γενικών Αρχείων του Κράτους, ολοκληρώνει το κύριο σώμα του καταλόγου.

Η έκδοση συμπληρώνεται με επιλογές από τη φωτογραφική σύνθεση «**Η Ελλάδα μέσα από τις φωτογραφικές συλλογές των Γ.Α.Κ.**», η οποία υποστήριξε την έκθεση με τη δύναμη της εικόνας. Η έκδοση ενός καταλόγου επετειακού χαρακτήρα, παρά το γεγονός ότι πραγματοποιείται σε μεγάλη χρονικά απόσταση από την έκθεση, ήταν επιβεβλημένη και υπήρξε αίτημα πολλών. Ευτυχής συγκυρία, η έκδοση για τα 100 χρόνια ενός δημόσιου φορέα με τη σφραγίδα του Εθνικού Τυπογραφείου.

A) Στόχος Έκθεσης

Στόχος της έκθεσης ήταν η εξοικείωση του κοινού και ιδιαίτερα των μαθητών με την Ιστορία και τις άμεσες πηγές της. Παρουσιάστηκαν τεκμήρια, τα περισσότερα για πρώτη φορά, από τα αρχεία και τις συλλογές των Γ.Α.Κ., τα οποία συγκεντρώθηκαν και διαφυλάχθηκαν στον έναν αιώνα της λειτουργίας τους. (Δίαυλος, 2017)

B) Στόχευση Κοινού

Η στόχευση κοινού θα πρέπει να προσδιορίζεται όχι μόνο σε σχέση με τους στόχους και τους σκοπούς της έκθεσης, αλλά και σε σχέση με το όραμα και την αποστολή του οργανισμού. Στη συγκεκριμένη περίπτωση στόχος του είναι να δημιουργήσει έναν επισκέπτη παγκόσμιας κλάσης με μια μαθησιακή εμπειρία σε όλες τις συλλογές και τα εκθέματα του και να αναδείξει παγκοσμίως την ιστορία της Ελλάδας μέσα από αρχειακά τεκμήρια.

Γ) Υποστήριξη Κοινού – Στόχοι Επικοινωνίας

Οι βασικοί στόχοι της προτεινόμενης επικοινωνίας είναι

- η μεγαλύτερη προσέλκυση του κοινού
- η ενίσχυση της επωνυμίας του
- η αύξηση της δημόσιας αναγνωρισιμότητας των υπηρεσιών και των εκδηλώσεων
- η αύξηση των εσόδων του
- η προσέλκυση νέου κοινού και κυρίως μαθητικό – παιδιά και εφήβους

Δ) Προβολή – Ανάπτυξη Μηνύματος

Το κεντρικό μήνυμα και για τις δύο δράσεις είναι σαφές και ξεκάθαρο. Και οι δύο εκθέσεις έχουν επετειακό χαρακτήρα, είναι πρωτοποριακές και στοχεύουν όχι μόνο στην ανάδειξη των θησαυρών που έχουν στις συλλογές τους, αλλά και στην εξοικείωση του ευρύτερου κοινού με την Ιστορία και τις άμεσες πηγές της.

Ε) Προώθηση του Σχεδίου

Επιπρόσθετα τα κανάλια επικοινωνίας που θα μπορούσαν να επιλεγθούν για την προώθηση των μηνυμάτων των δύο αυτών εκθέσεων είναι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης Facebook, Instagram και Twitter, καθώς είναι άμεσα, απευθύνονται σε ένα ευρύ κοινό, δεν έχουν ιδιαίτερο κόστος, υπάρχει διάδραση, αφού το ενδιαφερόμενο κοινό μπορεί να παραθέσει τα σχόλια του και να υπάρχει ανατροφοδότηση. Επίσης στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης μπορούν να τοποθετηθούν και κάποιες ενδεικτικές φωτογραφίες από τα εκθέματα ώστε να προσελκύσουν το ενδιαφέρον του κοινού.

Ένα άλλο μέσο προώθησης των δύο αυτών εκθέσεων και των μηνυμάτων τους θα μπορούσαν να είναι αφίσες που θα τοποθετηθούν στα μέσα μαζικής μεταφοράς, Και αυτό είναι ένα κανάλι που απευθύνεται στο μαζικό κοινό, καθώς υπάρχει η δυνατότητα να το δουν πολλά άτομα. Δεν έχει ιδιαίτερα υψηλό κόστος σε σχέση με μια διαφήμιση στην τηλεόραση και ίσως έχει και μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα.

Δίνεται επίσης η δυνατότητα τα δύο αυτά κανάλια επικοινωνίας, που προτείνονται να συνεργαστούν για να έχουν μεγαλύτερη ανταπόκριση και να προσελκύσουν μεγαλύτερο κοινό. Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης μπορούν να διαφημίσουν τις δύο αυτές πολιτιστικές δράσεις. Τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης

μπορούν να αναρτήσουν το δελτίο τύπου, την πρόσκληση, την αφίσα, ώστε να είναι γνώριμη στο κοινό και να αναγνωρίζεται όταν το βλέπουν στο δρόμο, αλλά και οι αφίσες είναι απαραίτητο να έχουν πάνω τους τα λογότυπα των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, ώστε το κοινό να μπορεί να συνδεθεί σε αυτά και να μάθει περισσότερες λεπτομέρειες για τις εκθέσεις.

ΣΤ) Μέτρηση και Αξιολόγηση της Στρατηγικής Επικοινωνίας

Στη διεθνή βιβλιογραφία υπάρχουν αρκετά εργαλεία αξιολόγησης της στρατηγικής επικοινωνίας. Η αξιολόγηση θα πρέπει να περιλαμβάνει ποια μπορεί να είναι τα αποτελέσματα από τις εκδηλώσεις ή τις δράσεις (μια δήλωση, σχόλια, συμβουλές), ποιες ερωτήσεις και συμπεράσματα μπορούν να εντοπιστούν, ποιοι θα είναι οι συμμετέχοντες και ποιος ο ρόλος τους, το περιεχόμενο των προγραμμάτων και τα οικονομικά τους θέματα. Η στρατηγική επίσης θα πρέπει να είναι ευέλικτη, δηλαδή θα πρέπει κατά την πορεία να μπορεί να αλλάζει ανάλογα με την ανατροφοδότηση που λαμβάνει.

Η αξιολόγηση κάθε στρατηγικής κρίνεται από τα αποτελέσματα που επιφέρει και από την ανταπόκριση από το κοινό στο οποίο απευθύνεται. Η στρατηγική επικοινωνίας που προτάθηκε έχει ακολουθήσει τα βασικά βήματα σχεδιασμού, έχει ακολουθήσει τις διεθνείς πρακτικές και θεωρείται ότι σε μεγάλο βαθμό δύναται να είναι αποτελεσματική.

Θα μπορούσε να αξιολογηθεί η συγκεκριμένη στρατηγική με τη μέτρηση της επισκεψιμότητας, την αποδοχή που θα έχει στο κοινό, τη διανομή ερωτηματολογίων στο οποίο θα υπήρχαν ερωτήσεις σχετικά με την κάλυψη των προσδοκιών τους, έτσι ώστε να υπάρχει παράλληλη ανατροφοδότηση και να γίνονται και οι απαραίτητες διορθωτικές κινήσεις.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στην αναζήτηση που έγινε στο διαδίκτυο για τις δύο εκθέσεις, δεν βρέθηκε τίποτα για την Έκθεση 90 χρόνια Γ.Α.Κ., εκτός από απλή αναφορά του έντυπου καταλόγου ως βιβλίο, ενώ βρέθηκε πληθώρα δημοσιεύσεων για την έκθεση 100 Χρόνια Γ.Α.Κ., αλλά όχι αναφορές για την επιτυχία της και την επισκεψιμότητά της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΣΥΖΗΤΗΣΗ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΕΠΕΚΤΑΣΕΙΣ

Η παρούσα εργασία επιχείρησε να εξετάσει τα στάδια προετοιμασίας και διαδικασίας μια έκθεσης, τον τρόπο επιλογής των κατάλληλων αντικειμένων προς έκθεση, τους παράγοντες που επηρεάζουν τα εκτιθέμενα αντικείμενα καθώς και το πλαίσιο συντήρησης αλλά και διατήρησης των μουσειακών αντικειμένων.

Επίσης, επιχείρησε να εξετάσει το θεωρητικό πλαίσιο της διαμόρφωσης, διαχείρισης και αξιοποίησης των πολιτιστικών δραστηριοτήτων αναλύοντας βασικές έννοιες, τα βασικά στάδια ανάπτυξης και τα καινοτόμα μοντέλα διαχείρισης πολιτιστικών δρώμενων στην εποχή της κρίσης των κοινωνικών και πολιτισμικών αξιών.

Μέσα από τη συγκεκριμένη εργασία και με την παράθεση συγκεκριμένης έκθεσης δίνεται η δυνατότητα γνωριμίας με τη διαδικασία οργάνωσης και διαχείρισης μιας πολιτιστικής δραστηριότητας.

Στην σύγχρονη εποχή είναι απαραίτητο η προσφυγή σε σύγχρονα και καινοτόμα μοντέλα διαχείρισης πολιτιστικών εκδηλώσεων που είναι αναγκαία στην εποχή της ραγδαίας τεχνολογικής και ψηφιακής ανάπτυξης για τη διατήρηση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς.

Η προσπάθεια σχεδιασμού ολοκληρωμένης στρατηγικής επικοινωνίας, βοήθησε αρχικά στην κατανόηση των βασικών εννοιών και της μεθοδολογίας που χρησιμοποιείται για τη χάραξη μιας επικοινωνιακής στρατηγικής.

Παράλληλα επιτεύχθηκε η κατανόηση της σύνδεσης της στρατηγικής επικοινωνίας με το χτίσιμο και την καθιέρωση της επωνυμίας των πολιτιστικών μονάδων καθώς και με τις δυνατότητες που παρέχουν τα διάφορα κανάλια επικοινωνίας.

Η επαφή με συγκεκριμένα στάδια και μεθοδολογίες σχεδιασμού της στρατηγικής επικοινωνίας έχει ως αποτέλεσμα την πλήρη κατανόηση των σχετικών

θεωρητικών εννοιών. Μια επιτυχημένη στρατηγική επικοινωνίας κρίνεται αποκλειστικά και μόνο από το κοινό στο οποίο απευθύνεται.

Επιπρόσθετα επιχειρήθηκε μέσα από την παρούσα εργασία να δοθούν απαντήσεις τόσο στο κεντρικό ερώτημα, που ήταν κατά πόσο οι βιβλιοθήκες και τα αρχεία, καταφέρνουν να αναδείξουν υλικό μεγάλης ιστορικής και πολιτισμικής αξίας με τον πλέον δόκιμο τρόπο, αλλά και στα επιμέρους ερευνητικά υποθετικά ερωτήματα.

Ειδικότερα παρατέθηκαν οι τρόποι εκτέλεσης των εκθεσιακών προγραμμάτων μέσα από τα στάδια προετοιμασίας, οργάνωσης και διαχείρισης μιας έκθεσης, οι κύριοι στόχοι των εκθέσεων που είναι η ανάδειξη και προβολή του ανεκτίμητου και σπάνιου υλικού, το στοχευόμενο κοινό που δεν είναι άλλο από το ευρύτερο κοινό ή εκείνο που ενδιαφέρεται για το πολιτισμικό γίνεσθαι και την ιστορία που μεταφέρουν τα βιβλία ως εκθέματα.

Στο ερώτημα που αφορούσε τις νέες τάσεις και μεθόδους των εκθεσιακών προγραμμάτων παρουσιάστηκε αναλυτικά το καινοτόμο μοντέλο διαχείρισης, ΠΔΕΑ (Πολιτιστικές Δραστηριότητες Ενεργητικής Αντίληψης) με τους επιμέρους δύο άξονες εκείνους της λειτουργίας και της διαχείρισης. Σχετικά με τον λειτουργικό πυρήνα της εκάστοτε πολιτιστικής εκδήλωσης, αυτός καθορίζεται από τρεις παράγοντες, τη ταυτότητα, τις επιπτώσεις και την καινοτομία και ο πυρήνας της διαχείρισης της πολιτιστικής δραστηριότητας διακρίνεται σε πέντε πεδία που είναι η αντίληψη, η κατανόηση, οι αρχές γενικού (δημόσιου) συμφέροντος, η υιοθέτηση και η υλοποίηση. Οι συγκεκριμένοι πυρήνες παρατέθηκαν στις μελέτες περίπτωσης της εργασίας, έτσι ώστε να γίνουν απόλυτα κατανοητοί και να γίνει αντιληπτή η χρησιμότητά τους στις σύγχρονες εκθέσεις.

Επιπρόσθετα μέσα από τη συγκεκριμένη μελέτη, δόθηκε απάντηση στο γιατί υπάρχει ανάγκη έκθεσης και προβολής των βιβλίων και του αρχειακού υλικού καθώς η εξωστρέφεια του υλικού έχει πολυδιάστατους στόχους, όπως είναι η πρόκληση συναισθημάτων και προβληματισμών, η εκπαίδευση του κοινού και η ψυχαγωγότητά του, αλλά κυρίως με την έκθεση σημαντικών εντύπων διασώζεται η

πολιτιστική κληρονομιά και η ιστορία ενός λαού, οι οποίες αποτελούν και σημαντική παρακαταθήκη για τις επόμενες γενιές.

Αναφορικά με το πώς αλληλεπιδρά το κοινό μέσα από τις εκθέσεις, το κλειδί βρίσκεται στην έννοια της επικοινωνίας. Μέσα από τα εκθέματα γίνεται ένας διάλογος μεταξύ του επισκέπτη και του αντικειμένου που εκτίθεται καθώς μεταδίδονται μέσα από εικόνες και μηνύματα όλα αυτά τα στοιχεία που ενδιαφέρεται να μάθει ο επισκέπτης.

Η απάντηση για το ποια είναι τα στοιχεία ενός επιτυχημένου προγράμματος έκθεσης, δόθηκε μέσα από την αναλυτική παρουσίαση των σταδίων οργάνωσης και σχεδιασμού μιας έκθεσης. Παρουσιάστηκαν με λεπτομέρεια όλα τα επιμέρους στάδια με τα βασικά στοιχεία που πρέπει μια έκθεση να περιλαμβάνει και να ακολουθήσει, έτσι ώστε να εξασφαλίσει την επιτυχία της. Τα στάδια αυτά δεν είναι άλλα από τον γενικό σχεδιασμό, την ανάπτυξη του σχεδίου, την παραγωγή και τέλος την εφαρμογή και την υλοποίηση της έκθεσης.

Τέλος σχετικά με το ερώτημα που τέθηκε στην παρούσα εργασία για το ποιες είναι οι προκλήσεις μιας έκθεσης βιβλιακών και αρχειακών αντικειμένων, η απάντηση δόθηκε μέσα από την παράθεση όλων εκείνων των παραγόντων που επηρεάζουν την ασφάλεια και τη διατήρηση των αντικειμένων στο διηνεκές. Παράγοντες, όπως η θερμοκρασία, ο φωτισμός, ο χώρος φύλαξης, η μετακίνηση, αλλά και προκλήσεις που αφορούν τις νέες τάσεις κυρίως στη χρήση των καινοτόμων ψηφιακών μέσων προβολής και ανάδειξης των εκθεμάτων.

Κάθε πολιτιστικός οργανισμός οφείλει να διαφυλάσσει τους θησαυρούς του, να τους αναδεικνύει μέσα από διάφορες δράσεις, να προσαρμόζεται στις νέες εξελίξεις και στις νέες τεχνολογίες, να παρέχει σε όλους πρόσβαση στη γνώση, στη πληροφορία, στην ενημέρωση, στην εκπαίδευση, στη ψυχαγωγία, στην έρευνα.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Adcock, E. P. (1998). IFLA principles for the care and handling of library material
International Preservation Issues (Vol. 1): International Federation of Library Associations

Anheier, H. & Isar, Y. (2007). Conflicts and Tensions. London: SAGE Publications.

Bernstein, J. (2007). Arts marketing insights: The dynamics of building and retaining
performing arts audiences. San Francisco (CA): John Wiley & Sons.

Black, G. (2005). The engaging museum : developing museums for visitors involvement.
London: Routledge.

Bogle, E. (2013). Museum exhibition : planning and design. Maryland: Rowman & Littlefield
Publishers.

Bukovsky, V. (2000). The influence of light on aging of newsprint paper Restaurator 21(2):
55-76

Dean, D. (1994). Museum exhibition : theory and practice. London: Routledge.

Deloche, B. (2001). Le musée virtuel. Paris: PUF.

Edson, G. & Dean, D. (1994). The Handbook for museum. London: Routledge.

Kotler, N. ; Kotler, P. ; Kotler, W. (2008). 2nd ed. Museum marketing and strategy: designing
missions, building audiences, generating revenues and resources. San Francisco: Jossey-Bass
Publishers.

Lord, B. & Lord, G. (1997). The manual of museum management. Walnut Creek, CA: Rowman
& Littlefield Publishers.

Lord, B. & Lord, G. (2001). The manual of museum exhibitions. Walnut Creek: Altimira Press.

Lord, B., Lord G., Martin L. (Eds.) (2012) 3rd ed. Manual of museum planning: sustainable
space, facilities, and operations, Lanham: Rowman & Littlefield.

Matassa, F. (2014). Organizing exhibitions : a handbook for museums, libraries and
archives. London: Facet Publishing.

McRaney, D. & Russick, J. (Eds.) (2016). Connecting kids to history with museum
exhibitions. New York: Routledge.

Patterson, S. & Radtke, J. (2009). Strategic communications for nonprofit organizations: seven steps to creating a successful plan. 2nd ed. New Jersey: John Wiley & Sons.

Sayer, F. (2015). Public history : a practical guide. London: Bloomsbury Publishing.

Sommers, S. (2009). Marketing to win: creating and sustaining your non-profit brand. Toronto, Canada: Civil Sector Press.

Toon, R. 2005. "Black Box Science in Black Box Science Centres", στο MacLeod, S. (επιμ.), Reshaping Museum Space. Architecture, Design, Exhibitions, Routledge: London, 26-38.

Varbanova, L. (2013). Strategic management in the arts. New York, London: Routledge.

Wikipedia (2016), Art Exhibition. Available at website: https://en.wikipedia.org/wiki/Art_exhibition (6/3/2017)

<https://diavlos.grnet.gr/>

<https://www.culturenow.gr/>

<http://www.gak.gr/index.php/el/>

<http://www.laskaridisfoundation.org/ekthesi-ena-vivlio-exi-aiones-istorias/>

<http://www.laskaridisfoundation.org/ena-vivlio-exi-aiones-istorias-imerida-13-apriliou-2019/>

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Βικιπαίδεια. (24 Αυγούστου, 2021). Βιβλίο. Ανακτήθηκε 11 Ιανουαρίου, 2022, από <https://el.wikipedia.org/wiki/Βιβλίο>.

Βικιπαίδεια. (5 Φεβρουαρίου, 2022α). Αρχείο. Ανακτήθηκε 15 Φεβρουαρίου, 2022, από <https://el.wikipedia.org/wiki/Αρχείο>.

Βικιπαίδεια. (1 Ιουλίου, 2022β). Γενικά Αρχεία του Κράτους. Ανακτήθηκε 4 Ιουλίου, 2022, από https://el.wikipedia.org/wiki/Γενικά_Αρχεία_του_Κράτους.

Γενικά Αρχεία του Κράτους, (8 Φεβρουαρίου, 2022). Αποστολή. Ανακτήθηκε 22 Φεβρουαρίου, 2022, από <http://www.gak.gr/index.php/el/menu-el/poi-oi-eimaste/apostoli#i-apostoli-oi-kyries-armodiotites-kai-ta-mesa-drasis-ton-genikon-arxeion-tou-kratous>).

Γκαντζιάς, Γ. (2015). Πολιτιστική πολιτική, διαχείριση, διοίκηση και γενικό (δημόσιο) συμφέρον. Πάτρα: ΕΑΠ.

Γκαντζιάς, Γ., (2007) «Ο Πολιτισμός στην Ψηφιο-Επικοινωνιακή Παγκοσμιοποίηση (Culture in Info-Communication Globalization), Πολιτιστικές Δραστηριότητες, Γενικό (Δημόσιο)

Συμφέρον και Νέες Τεχνολογίες», 13ο Συνέδριο Εφαρμογών και Πληροφορικής και Επικοινωνιών, Συνεδριακό Κέντρο «Ι. Βελλίδης» 4-6 Οκτωβρίου, Θεσσαλονίκη.

Γκολοβράντζας, Δ. (2014). Η Έννοια της Πολιτιστικής Δραστηριότητας.

Ανάκτηση από TNEWSGROUP trikalanews.gr:

http://www.trikalanews.gr/arthra__apoceis__epistoles/dimitris_gkolobrntzas_h_ennoa_tis_politistikis_drastiriotitas.html

Δίαυλος, (24 Ιανουαρίου, 2017). Παρουσίαση του Λευκώματος της έκθεσης 100 Χρόνια Γενικά Αρχεία του Κράτους 500 Χρόνια Ιστορίας. Ανακτήθηκε 22 Φεβρουαρίου, 2022, από <https://diavlos.grnet.gr/event/e809>.

Ζερβός, Σπύρος. (2015). Συντήρηση και διατήρηση Χαρτιού , Βιβλίου και Αρχαιακού υλικού. Αθήνα: Kallipos

Κοσκινά, Αικ. και Γλύτση, Ε. (2003), «Δομή, οργάνωση και παραγωγή πολιτιστικών δραστηριοτήτων - εικαστικά» Στο: Βινιεράτου, Μ., Γεωργίου, Α., Γλύτση, Ε., Κιούκας, Α., Κοσκινά, Αικ., Μπουσουλέγκα, Χ., Οικονόμου, Μ., Σκούρα, Β., Ταξοπούλου, Ι. Πολιτιστική πολιτική και διοίκηση. Πάτρα: ΕΑΠ.

Μπιτσάνη, Ε. (2008), Πολιτιστικές δραστηριότητες και περιφερειακή ανάπτυξη στην κοινωνία των πληροφοριών και της γνώσης. Εναλλακτικό Διδακτικό Υλικό, κεφάλαιο 3. Πάτρα: ΕΑΠ

Νικονάνου, Ν. (2010). Μουσειοπαιδαγωγική: από τη θεωρία στην πράξη. Αθήνα: Πατάκης.

Νικονάνου, Νίκη ; Κασβίκης, Κώστας (2008). Εκπαιδευτικά ταξίδια στο χρόνο. Αθήνα: Πατάκης.

Οικονόμου, Μ. (2003). Μουσείο: αποθήκη ή ζωντανός οργανισμός; μουσειολογικοί

Ορφανίδη, Λάια. (2011). Εισαγωγή στη μουσειολογία και στην προληπτική συντήρηση. Αθήνα: Καρδαμίτσας.

προβληματισμοί και ζητήματα. Αθήνα: Κριτική.

Σαλή, Τέση. (2002) Μουσειολογία: βασικές αρχές τήρησης μουσειακών συλλογών. Αθήνα: Παπαδήμας.

Σαλή, Τέση. (2006). Μουσειολογία: βασικές αρχές έκθεσης μουσειακών συλλογών: παρουσίαση και ερμηνεία Φωτισμός Υποτιτλισμός Σήμανση. Αθήνα: Μεταίχμιο

Συλλογικό. (2020). Ένα βιβλίο, έξι αιώνες ιστορίας. Αθήνα: Ίδρυμα Αικατερίνης Λασκαρίδη

Τζώνος, Π. (2013). Μουσείο και Μουσειακή Έκθεση. Θεωρία και Πράξη, Θεσσαλονίκη: Εντευκτήριο.

Hooper = Greenhill. Eileen (2006). Το Μουσείο και οι Πρόδρομοί του. Αθήνα: Εκδόσεις ΠΙΟΠ

ICOM. (2014). Βασικές έννοιες της μουσειολογίας

Πρόσθετη Βιβλιογραφία

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Agostino, D., Arnaboldi, M., & Lampis, A. (2020). Italian state museums during the COVID-19 crisis: from onsite closure to online openness. *Museum Management and Curatorship*. *Museum Management and Curatorship*, 35(5), 1-11.

Anheier, H. & Isar, Y. (2007). *Conflicts and Tensions*. London: SAGE Publications.

Freeman Finch, Elsie. (1994). *Advocating Archives: An Introduction to Public Relations for Archivists*. Scarecrow Press.

Graeme K. Talboys. (2010). *Using Museums as an Educational Resource (2nd ed.)*. Routledge.

Hooper-Greenhill, E. (Ed.). (1995). *Museum, Media, Message*. Routledge.

Kalfatovic, Martin R. (2003). *Creating a Winning Online Exhibition: A Guide for Libraries, Archives, and Museums*. American Library Association.

Kavanagh, G. (1996). *Making Histories, Making Memories*. In *Making histories in museums*

Lazzeretti, L., Sartori, A., & Innocenti, N. (2015). Museums and social media: the case of the Museum of Natural History of Florence. *International Review on Public and Nonprofit Marketing*, 12(3), 267-283.

Serell, B. (2006). *Judging Exhibitions: A Framework for Assessing Excellence*.

Smallwood, Carol. (2008). *Thinking Outside the Book: Essays for Innovative Librarians*. McFarland.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Γιαννακόπουλος, Γ. (επιμ.). (2004). *90 χρόνια Γενικά Αρχεία του Κράτους: Κατάλογος έκθεσης= General State Archives 90th anniversary: Exhibition Catalogue*

Γιαννακόπουλος, Γιώργος.(2016). *Εισαγωγή στην Αρχειονομία*

Δαμηλάτη,Κ. (2013). *Σημειώσεις για το μάθημα «Σχεδιασμός εκθέσεων 2»*

Μπούνια, Αλεξάνδρα. (2016). *Στα παρασκήνια του μουσείου: η διαχείριση των μουσειακών συλλογών*. Αθήνα: Πατάκης.

Νάκου, Ειρήνη. (2001). Μουσεία: εμείς, τα πράγματα και ο πολιτισμός: από τη σκοπιά της θεωρίας του υλικού πολιτισμού, της μουσειολογίας και της μουσειοπαιδαγωγικής. Αθήνα: Νήσος.

Νικονάνου, Ν. (2010). Μουσειοπαιδαγωγική: από τη θεωρία στην πράξη. Αθήνα: Πατάκης.

Νικονάνου, Νίκη ; Κασβίκης, Κώστας (2008). Εκπαιδευτικά ταξίδια στο χρόνο. Αθήνα: Πατάκη

Νικονάνου, Ν. ; Χουρμουζιάδη Αν. κ.ά. (2015). Μουσειακή μάθηση και εμπειρία στον 21^ο αιώνα. Αθήνα: Kallipros

Οικονόμου, Μ. (2003). Μουσείο: αποθήκη ή ζωντανός οργανισμός; μουσειολογικοί

Ορφανίδη, Λάια. (2011). Εισαγωγή στη μουσειολογία και στην προληπτική συντήρηση. Αθήνα: Καρδαμίτσας.

Παππά, Αμαλία. (επιμ.). (2016). 100 χρόνια Γενικά Αρχεία του Κράτους, 500 χρόνια ιστορίας: Κατάλογος έκθεσης = 100 years of the General State Archives, 500 years of history: Exhibition Catalogue

Σαλή, Τέση. (2002) Μουσειολογία: βασικές αρχές τήρησης μουσειακών συλλογών. Αθήνα: Παπαδήμας.

Σαλή, Τέση. (2006). Μουσειολογία: βασικές αρχές έκθεσης μουσειακών συλλογών: παρουσίαση και ερμηνεία Φωτισμός Υποτιτλισμός Σήμανση. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Σκαλτσά, Ματούλα. (2007). Για τη μουσειολογία και τον πολιτισμό. Αθήνα: Εντευκτήριο.

Τζώνος, Π. (2013). Μουσείο και Μουσειακή Έκθεση. Θεωρία και Πράξη, Θεσσαλονίκη: Εντευκτήριο.

Τζώρτζη, Κ. (2010). Η Χωρική Αρχιτεκτονική των Μουσείων. Αθήνα: Εκδόσεις Καλειδοσκόπιο

Τζώρτζη, Κ. (2013). Ο Χώρος στο Μουσείο: Η Αρχιτεκτονική συναντά τη Μουσειολογία, Αθήνα: Εκδόσεις ΠΙΟΠ

Judith Ellis (ed.), (2000). Η διαχείριση των Αρχείων. Αθήνα: Ελληνική Αρχαιακή Εταιρεία, Τυπωθήτω Γιώργος Δαρδανός

Graham, B. (2009). Το ελκυστικό μουσείο. Μουσεία και επισκέπτες. ΠΙΟΠ.

Hooper - Greenhill. Eilean (2006). Το Μουσείο και οι Πρόδρομοί του. Αθήνα: Εκδόσεις ΠΙΟΠ

Pearce Susan M. (2002). Μουσεία αντικείμενα και συλλογές : μια πολιτισμικής μελέτη. Αθήνα: Βάνιας

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

American Institute for Conservation of Historic and Artistic Works: <<http://aic.stanford.edu>>

American Society of Heating, Refrigerating and Air-Conditioning Engineers:
<<http://www.ashrae.org>>.

Canadian Conservation Institute: <<http://www.cci-icc.gc.ca/>>

Conservation OnLine (CoOL): <<http://palimpsest.stanford.edu/>>

The Getty Conservation Institute: <<http://www.getty.edu/conservation/institute>>.

Library of Congress: <<http://www.loc.gov/preserv/>>

National Archives and Records Administration: <<http://www.archives.gov>>

National Information Standards Organization: <<http://www.niso.org>>

National Park Service *Conserve O Gram* series:

<http://www.cr.nps.gov/museum/publications/consveogram/cons_toc.html>

Society of American Archivists: <<http://www.archivists.org/>>

Wikipedia (2016), Art Exhibition. Available at website:

https://en.wikipedia.org/wiki/Art_exhibition (6/3/2017)

<https://diavlos.grnet.gr/>

<https://www.culturenow.gr/>

<http://www.gak.gr/index.php/el/>

<http://www.laskaridisfoundation.org/ekthesi-ena-vivlio-exi-aiones-istorias/>

<http://www.laskaridisfoundation.org/ena-vivlio-exi-aiones-istorias-imerida-13-apriliou-2019/>